

”No ihan eka tulee varmaan tollaset katutappelut mieleen...”

NUORTEN KÄSITYKSIÄ VÄKIVALLASTA

Nea Porsanger

Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma

Kesä 2001

Kasvatustieteenlaitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Nea Porsanger: ”No ihan eka tulee varmaan tollaset katutappelut mieleen...”

NUORTEN KÄSITYKSIÄ VÄKIVALLASTA

Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma

Kevät 2001

Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos

108 sivua, 2 liitettä

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten käsityksiä väkivallasta. Väkivaltakäsityksiä kartoitettiin kuudelta 15-16-vuotiaalta nuorelta, joista 4 oli tyttöjä ja 2 poikia. Nuorten asuinpaikkakunnat olivat Jyväskylä (3) ja Utsjoki (3). Tutkimusmenetelmänä oli fenomenografinen tutkimus ja siinä teemahaastattelu, sekä nuorten kirjalliset tuotokset. Tutkimus oli siten laadullinen, kuvaileva tutkimus. Käsityksiä väkivallasta tutkittiin pääasiassa kuudella eri sisältöalueella: miten nuoret ymmärtävät väkivallan käsitteenä, miten ja missä väkivaltaa nuorten käsitysten mukaan ilmenee, millainen on väkivaltainen ihminen, pelottaako maailman ja elinympäristön väkivaltaisuus, kokevatko nuoret väkivallan lisääntyneen ja miksi nuorten käsitysten mukaan väkivaltaa käytetään. Lisäksi haastatteluissa pohdittiin keinoja väkivallan vähentämiseksi. Tutkimuksen keskeinen tuotos on aineistosta muodostetut laadulliset luokat ja niiden sisäiset kategoriat luonnehdintoineen ja mahdollisine johtopäätöksineen. Tutkimuksen teoreettisessa taustassa käsiteltiin alkuun nuorten elämää ja kehitystä yhteiskunnan muutoksen ja kehitysteorioiden valossa. Seuraavaksi käsiteltiin käsitysten muodostumista ja määritelmiä sekä fenomenografiaa, jonka jälkeen perehdyttiin väkivallan merkityksiin ja muotoihin.

Nuorten käsitysten mukaan henkistä ja fyysistä väkivaltaa ilmenee ihmisten käyttäytymisessä suurin piirtein yhtä paljon. Molemmilla väkivallan muodoilla nähtiin olevan hyvin moninaisia muotoja ja henkisen väkivallan koettiin olevan fyysistä pahempaa siinä mielessä, että sen vaikutukset voivat olla pysyvämpiä ja voimakkaampia sekä henkisen väkivallan harjoittajalla on yleensä tarkoituksena satuttaa. Toisaalta fyysinen väkivalta nähtiin sen lievemmissä muodoissa yleisempänä. Nuorten käsitykset väkivaltaisesta ihmisestä painottuivat piirteisiin kuten henkinen tasapainottomuus, sulkeutuneisuus, ahdistuneisuus, itsekeskeisyys, virheellinen minäkuva, aggressiivisuus sekä heikko itsetunto. Nuorten käsitysten

mukaan maailma on väkivaltainen paikka ja väkivaltaisuus on myös lisääntynyt, mikä johtaa pelkoihin varsinkin yksin ollessa. Toisaalta väkivaltaan on turruttu ja siihen osataan tavaan suhtautua niin, ettei se häiritse millään tavalla ihmisten jokapäiväistä elämää. Väkivalta on nuorten mukaan lisääntynyt pääasiassa liiallisen mediaväkivallan sekä asenteiden muutosten seurauksena. Myös taidottomuus, haluttomuus ja kykenemättömyys avoimeen keskusteluun perheissä, koulussa ja elämässä muutenkin vaikuttavat nuorten käsitysten mukaan ihmisten väkivaltaisuuteen hyvin vahvasti. Tämän tilanteen korjaamiseksi tulisi nuorten mukaan pyrkiä synnyttämään kaikilla tahoilla avoimempi keskusteluilmapiiri, minkä edistäjänä koulu organisaationa nähtäisiin otollisena ympäristönä. Kuitenkin pohjimmiltaan nuoret kokivat kasvatusvastuun ja asennekasvatuksen kuuluvan vanhemmille. Haastateltujen nuorten toisistaan poikkeavat asuinpaikkakunnat eivät tuoneet ilmi mainittavia eroavaisuuksia käsityksissä väkivallasta. Tutkimusta kyseessä olevasta aiheesta ei ole tehty kovinkaan paljoa, joten jatkotutkimuksiin voidaan nähdä olevan aihetta. Tutkimuksella voitaisiin helpottaa nuoriso-, kasvatus- ja koulutustyötä perehtymällä nuorten ja mahdollisesti myös lasten käsityksiin, asenteisiin ja ajatusmaailmaan.

Asiasanat: väkivalta, nuorten käsitykset, käsitysten muodostuminen, fenomenografia

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 NUOREN ELÄMÄ JA KEHITYS	8
2.1 Nuori muuttuvassa yhteiskunnassa	8
2.2 Nuoren sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys	11
2.3 Piagetlainen kehitysteoria ja muita klassikoita	14
3 KÄSITYSTEN MUODOSTUMINEN	18
3.1 Käsitukset, mielipiteet ja asenteet	18
3.2 Käsitteen ja käsitteen välisestä erosta	21
3.3 Käsitteet, käsitukset ja konstruktivistisesta oppimiskäsituksesta	21
3.4 Käsitukset ja fenomenografia	23
4 VÄKIVALTA: SEN MERKITYKSIÄ JA MUOTOJA	26
4.1 Väki-valta ja aggressio käsitteinä	26
4.2 Väki-valtainen käyttäytyminen ja sen oppiminen	29
4.3 Väki-valtaiseen käyttäytymiseen liittyvät persoonallisuuden piirteet	30
4.4 Väki-valta eri yhteyksissä	33
4.4.1 Perheväki-valta	33
4.4.2 Kouluki-usaaminen	34
4.4.3 Väki-valtaa vapaa-aikana ja toveri-piirissä?	37
4.4.4 Mediaväki-valta ja väki-valtaviihde	40
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	44
5.1 Tutkimusongelmat	44
5.2 Tutkimuksen kohdejoukko	44
5.3 Tutkimusmenetelmä	45
5.3.1 Kvalitatiivinen tutkimus	45

5.3.2 Teemahaastattelu menetelmänä	46
5.3.3 Fenomenografia	48
5.4 Aineiston analysointi	49
5.5 Tutkimuksen luotettavuus	51
6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTA	54
6.1 Väkiältä käsitteenä ja mielikuvina	54
6.2 Väkivallan ilmenemismuodot ja –tilanteet	57
6.3 Väkivaltaisen ihmisen piirteistä	69
6.4 Väkivallan pelkääminen ja ympäristön väkivaltaisuus	77
6.5 Väkivallan mahdollinen lisääntyminen ja syitä sille	81
6.6 Väkivaltaiseen käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä	86
6.7 Väkivallan vähentämisen keinoja	91
7 DISKUSSIO	96
LÄHTEET	102
LIITTEET	106
Liite 1: Teemahaastattelurunko	106
Liite 2: Kysely	107

1 Johdanto

Viimeaikoina ovat mediaa ja ihmisiä useaan otteeseen kuohuttaneet uutiset lasten ja nuorten väkivaltaisuudesta ja sen lisääntymisestä. Väkivallan raaistuminen ja kaikenlainen turvattomuus muutenkin ovat olleet voimakkaasti esillä niin tiedotusvälineissä kuin ihmisten puheissakin kuluneiden parin viimevuoden aikana. Uutisoinnin kohteena ovat olleet mm. amerikkalaisissa kouluissa tapahtuneet dramaattiset ”joukkoteurastukset”, pienten lasten tekemät tapot, koulukiusaaminen ja ihmisten väkivaltaisuuden lisääntyminen. Nuorten väkivaltaisuuden ja aggressiivisuuden lisääntyminen on aiheuttanut huolestuneisuutta monilla tahoilla. Ei pelkästään nuorten, vaan maailman väkivaltaisuus on tullut osaksi elämäämme esimerkiksi sotien voimakkaan uutisoinnin kautta. Jopa Tasavallan Presidentti Tarja Halonen näki uuden vuoden (2001) puheessaan aiheelliseksi puuttua aiheeseen lisääntyneen väkivallan huomioimiseksi ja vähentämiseksi.

Väkivaltaisuus sinänsä aiheena on vakava ja mielenkiintoinen, mutta en halunnut lähteä tarkastelemaan niinkään itse väkivaltaisuutta, vaan päädyin valitsemaan tutkielmani aiheeksi nuoret ja heidän käsityksensä ja suhtautumisensa väkivaltaan. Tähän valintaan on pääasiassa kolme syytä. Aihe on erittäin ajankohtainen ja tärkeä, aihe on itseäni todella kiinnostava koska olen toiminut nuorten parissa mm. vapaaehtoistyössä ja tulen luultavasti työskentelemään nuorten parissa myös tulevaisuudessa, sekä olen tehnyt aiemmin tutkimusta samasta aihepiiristä.

Vapaaehtoistyöni nuorten parissa sisälsi vuoden kestävästä erityisnuorisotyön koulutuksen sekä ”kenttätöitä” nuorten tukitalolla. TukiTALO on Rovaniemellä sijaitseva Rovalan Nuoret ry:n toimipiste. TALOn nimi muodostuu sanojen Turvaa, Apua, Lämpöä, Opastusta alkukirjaimista. TALO tarjoaa fyysisen ja henkisen avun alle 18-vuotiaalle nuorelle, joka senhetkisessä elämäntilanteessaan on ilman perheen, ystävien, koulun tai vastaavien tukea. Lisäksi TALO tarjoaa neutraalin maaperän asioiden selvittelyyn sekä ohjausavun.

Aiempi tutkimukseni aiheesta oli kasvatustieteen proseminaari-työ, jossa käsittelin ala-asteikäisten lasten käsityksiä väkivallasta: miten lapset käsittävät väkivallan ja millaisia ajatuksia ja mielipiteitä heillä siitä on. Aineistona käytin lasten täyttämiä avoimia kyselylomakkeita. Tämän aiemman tutkimuksen voidaankin ajatella olevan tavallaan ”innoittaja” pro gradu-tutkielmalleni. Monia

mielenkiintoisia asioita tuli aiemmassa tutkimuksessani ilmi, mutta hyvin monia asioita jäi vielä askarruttamaan mieltäni, ja mielenkiinnon kohteeksi nousi nuorten ajattelu ja käsitykset kyseisestä aiheesta. Aiemmassa tutkimuksessani kävi selväksi, että median ja kotikasvatuksen vaikutus lasten käsityksiin väkivallasta on todella suuri. Mediasta saadut kuvat tuntuvat lapsilla jopa vinouttavan väkivallan käsitteen muodostumista.

Miksi olen valinnut tutkimukseni kohteeksi juuri nuoret? Miksi yleensäkin nuoret saavat erityisen suurta huomiota julkisuudessa? Tähän voisi vastata viittaamalla yhteiskunnan ikäsegregaatioon: kukin ikäryhmittymä viettää suurimman osan ajastaan samanikäisten parissa. Tästä seuraa se, että kukin ikäryhmä hankkii itselleen ikäryhmäspesifit kokemukset. Tämä karkea veto kertoo, että eri ikäisten maailmat erkanevat toisistaan. Jos tämä pitää paikkaansa, seuraa siitä se, että kasvattajat eivät aina tiedä mitä kasvavalle polvelle kuuluu. Nuorista on siis kirjoitettava, koska aikuiset eivät välttämättä ole perillä lastensa ajatuksista, olosuhteista ja toimista samanikäistensä parissa. (Hoikkala 1989, 88-89.)

Tutkimukseni keskittyy nuorten väkivaltaa koskeviin käsityksiin sekä suhtautumiseen väkivaltaa kohtaan. Nuorten käsitykset väkivallasta vaihtelevat varmasti, koska jokaisen ihmisen elämä ja elämäntilanteet rakentavat ja muokkaavat käsityksiä ja jokainen oppii asioita eri tavoilla. Haluankin selvittää millaisia käsityksiä nuorilla on väkivallasta, sen ilmenemisestä ja maailman väkivaltaisuudesta. Onko väkivalta niin voimakasta ja jokapäiväistä, että nuoret ovat jo siihen turtuneet vai vieläkö uutinen koulussa tapahtuneesta lasten toisiinsa kohdistamasta raa'asta väkivallasta tai sodan uhreista maailmalla saa joitain tunteita aikaan? Millainen on nuorten käsitysten mukaan väkivaltainen ihminen? Miksi ihmiset ovat väkivaltaisia? Tutkimusta nuorten väkivaltaisesta käyttäytymisestä, sen syistä ja seurauksista, nuorisorikollisuudesta ja nuorten aggressiivisuudesta on tehty viimeaikoinakin paljon, kuten myös nuorisotutkimusta yleisesti. Suoranaisesti nuorten väkivaltaan liittyviä käsityksiä, tuntemuksia ja suhtautumista koskevaa tutkimusta ei ole juurikaan tehty. Tämän tutkimuksen empiirisessä osassa käytän aineistona yläasteikäisten nuorten haastatteluja sekä samojen henkilöiden kirjallisia tuotoksia väkivallasta. Osa nuorista on keskisuomalaisia kaupunkilaisia (Jyväskylä) ja osa pienen pohjoisen kylän asukkaita (Utsjoki).

2 Nuoren elämä ja kehitys

2.1 Nuori muuttuvassa yhteiskunnassa

Knutagårdin (1999, 229-230.) mukaan aikuisten ja tutkijoiden täytyy oppia kohtaamaan nuoret ihmiset siellä missä he ovat ja sellaisina kuin he ovat. Täytyy oppia kommunikoidaan heidän kanssaan uusilla tavoilla, saada heidän äänensä kuuluviin ja sisällyttää heidät uudelleen yhteiskuntaan. Jos näin ei tehdä, tullaan yhä enemmän ja enemmän törmäämään kahtia jakoiseen ja eriytyneeseen yhteiskuntaan. Jo Sokrateen (Knutagård 1999, 230) kerrotaan sanoneen: ” Nykyajan lapset ovat tyranneja. He väittelevät vanhempiensa kanssa, hotkivat ruokansa ja tyrannoivat opettajiaan.” Me koemme samalla tavalla tänä päivänä. Kuitenkin nykyajan nuorisokulttuurit ja yhteiskunta ovat erilaisia, emme ole koskaan aiemmin kokeneet nuorisokulttuureita niin voimakkaina maailmanlaajuisina ilmiöinä kuin ne ovat tänä päivänä. Nuorisokulttuurit muotoutuvat identiteeteistä, suhteista ja arvoista jotka ovat syntyneet tietyistä sosiaalisista, historiallisista ja kulttuurisista olosuhteista. Ne ovat sosiaalisia keksintöjä, ja niillä on oma historiansa.

Monien nuorten elämän sosiaaliset kontekstit ovat nyt muutoksessa. Tämä muutos johtuu suurista ja nopeista muutoksista perherakenteissa, yhteiskunnallisissa systeemeissä, taloudellisissa oloissa, urbanisaatiossa, globalisaatiossa, teknologiassa ja mediassa. Vaikkakin sosiaalisten ongelmien luonne ja ilmenemistavat vaihtelevat maasta maahan ja maiden sisällä, näyttää siltä, että nuorten kohtaamat sosiaaliset ongelmat ovat kasvussa ympäri maailman. Nuoret joutuvat kohtaamaan ”normaalien” ongelmien lisäksi jopa aikuisille aivan uusia ja ennen kokemattomia ongelmia, kuten raakaa väkivaltaa, huumeiden käytön seurauksia, asunnottomuutta, tauteja kuten HIV ja niin edelleen. Nämä muutokset ovat myös synnyttäneet nuorten keskuudessa melkein täydellisen luottamuspuolan aikuisia ja poliittista johtoa kohtaan. (Knutagård 1999, 230-231.)

Nuorisoon kuuluvien suhteellinen osuus väestöstä on teollisuusyhteiskunnassa ja jälkiteollisessa palveluyhteiskunnassa kasvanut. Nykyisessä yhteiskunnassa nuoruus ja nuoriso ovat joiltakin osin olennaisesti erilaisia kuin nuoruus ja nuoriso aiemmin. Ehkä tärkein viimevuosikymmeninä tapahtunut kulttuurinen muutos, joka on vaikuttanut ja vaikuttaa vielä

tulevaisuudessakin syvällisesti nuoruuteen ja nuorisoon, kuten koko yhteiskuntaan, on muutos tyttöjen ja poikien, naisten ja miesten keskinäisessä yhteiskunnallisessa asemassa. Lyhyesti sanottuna kysymys on sukupuolten välisen eriarvoisuuden vähenemisestä monilla elämänalueilla, mikä on näkynyt viimeisten parin kolmen vuosikymmenen aikana erityisesti pohjoismaissa. Tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan johtaneen kehityksen taustalla on se tosiasia, että naisten osuus ammatissa toimivasta työvoimasta esimerkiksi Suomessa on ollut 1940-luvulta lähtien lähes puolet. Tyttöjen elämän tärkeimmäksi ja ainoaksi päämääräksi ei ole enää vuosikymmeneen voitu ajatella avioliittoa ja kotirouvan uraa. Nuoruus ja nuoriso myöhäismodernissa yhteiskunnassa eroavat traditionaalisesta nuorisosta ja nuoruudesta merkittävimmin siinä suhteessa, että nyt ensimmäistä kertaa nuoruus koskee niin tyttöjä kuin poikiakin suhteellisen tasavertaisesti. Nuorten elämän keskeisessä instituutiossa, koululaitoksessa, tyttöihin ja poikiin on pyritty suhtautumaan tasapuolisesti. Miten tässä pyrkimyksessä on onnistuttu, on kokonaan oma kysymyksensä, jota Suomessakin tutkitaan. (Puuronen 1997, 42-43.)

Gallandin (1991) mukaan nuoruus on pidentynyt viimeisten vuosikymmenien aikana ja se on saanut uutta merkitystä erityisesti keskiluokkaisten nuorten ja tyttöjen keskuudessa. Hän korostaa, että vaikka koulutuksen pidentyminen on vaikuttanut merkittävästi nuoruuteen, se ei kuitenkaan yksinään ole riittävä selitys nuoruuden merkityksen ja luonteen muuttumiselle. Keskeinen muutos nuoruudessa, verrattuna traditionaaliseen malliin, on elämänvaiheiden järjestyksen muuttuminen ja se, että osa niistä on muuttunut – ainakin joillekin nuorille – mahdottomiksi. Nuoret eivät ole viimeisten vuosikymmenten aikana enää siirtyneet sujuvasti elämänvaiheesta toiseen, vaan elämänvaiheiden välille on muodostunut esimerkiksi työttömyyden vuoksi epämääräisiä rajatilanteita, jotka voivat kestää vuosia. Tällaiset rajatilanteet, jolloin nuoret ovat osittain lasten tavoin riippuvaisia vanhemmistaan ja osittain aikuisten tavoin riippumattomia, ovat tunnusomaisia nuoruudelle koko Euroopassa. (Puuronen 1997, 152.)

Funkin ja Elliotin (1999) mukaan nuorten keskuudessa väkivallan kohtaamisen ja harjoittamisen on todettu olevan jatkuvassa kasvussa. Nuoret ovat enenevässä määrin mukana väkivaltarikoksissa, sekä uhreina, että aktiivisina osapuolina. Huolestuttavaa on, että nuorten elämässään kohtaama väkivalta on yhä raaempaa ja vahingollisempaa. Kasvavalle väkivallalle on monia syitä, mutta yhdeksi suurimmista syistä voitaneen osoittaa väkivallalle altistumisen lisääntymisen.

Jatkuva altistuminen väkivallalle jokapäiväisessä elämässä, uutisissa ja viihteessä heikentää tavanomaista suhdetta väkivallan ja levottomuuden välillä, muuttaen sekä kognitiivisia että affektiivisiä reaktioita. (Funk & Elliot 1999, 1123-1124.)

Monissa maissa, etenkin Yhdysvalloissa, on alettu kiinnittää huomiota enemmän nuorten kohtaamaan väkivaltaan, ja on perustettu erilaisia väkivallan ehkäisyprojekteja. Suomessa näitä ”projekteja” vetävät usein joko kaupunkien nuorisotyö tai seurakunnat.

Näissä projekteissa pyritään saamaan nuoret tunnistamaan uudelleen väkivallan todellisen luonteen, ja muuttamaan asenteita väkivallan hyväksymistä kohtaan jotta väkivaltainen käytös tulisi vähemmän todennäköiseksi vaihtoehdoksi selvittää tilanteita elämässä. Myös väkivallan fyysisistä, psyykkisistä ja lakiin liittyvistä seurauksista pyritään antamaan mahdollisimman todenmukainen kuva. Nuorille tehdään asennekyselyjä väkivallasta, joilla pyritään selvittämään suhtautumista väkivaltaan ja mahdollisia käyttäytymismalleja väkivaltatilanteissa ym. Nuorten asenteita väkivaltaa kohtaan pyritään ymmärrettävästi muuttamaan ympäri maailmaa. Jos oletetaan, että asenteet ja käsitykset vaikuttavat ihmisten käyttäytymismalleihin, asenteiden ja käsitysten muuttamisen pitäisi näin ollen edistää myös käyttäytymisen muuttumista. (Funk & Elliot 1999.)

Itsekontrollin saavuttaminen on yksi nuoruuden päätavoitteita. Tavoitteena on saavuttaa täydellinen itsemääräämisoikeus omaan kehoon ja toimintaan. Tätä yritetään hyvin usein nuorten keskuudessa tuoda esiin julkisilla paikoilla erilaisilla keinoilla. Yhteiskunnan vastatoimet tällaiseen toimintaan ovat hyvin usein rajoittavia ja ”vapautta riistäviä” nuorten näkökulmasta katsottuna. Knutagårdin (1999) mukaan nuorten toimintaan tulisi puuttua toisella tavalla. Nuoret tarvitsevat paikkoja ja tapahtumia joissa he voivat saavuttaa kontrollin, päästää vapaalle ja saavuttaa kontrolli uudelleen. Nuorten halu itsemääräämiseen ja kontrollin saavuttamiseen näkyy tänä päivänä sellaisina uusina trendeinä, kuten tatuointien ja lävistysten laitto. Monille nuorille se, ettei ole mahdollisuutta saada työtä, asuntoa, sosiaaliturvaa, koulutusta tai muita positiivisia elämänvaihtoehtoja, pakottaa heidät ottamaan kontrollin muulla tavoin, eli oman kehonsa kautta. Yhteiskunta - eivät nuoret ihmiset - on kehittänyt käsitteen ”kokeilla rajojaan”. Esimerkiksi yksi niistä viesteistä joita yhteiskunta antaa nuorille koskien työttömyyden poistoa on, että täytyy kokeilla rajojaan. Nuoria kannustetaan kokeilemaan uusia asioita, eikä seuraamaan isiensä jalanjälkiä. Nyt yhteiskunta on jopa esitellyt uuden käsitteen ”elinikäinen

oppiminen”, eli ihmisen täytyy olla valmis muuttumaan koko elämänsä ajan. Kuitenkin yllättäen yhteiskunta ja aikuiset hermostuvat ja suuttuvat siitä, että nuoret kokeilevat rajojaan ja alkavat kokeilla uusia asioita, kuten huumeet. Olemme opettaneet nuorille että kaikkea pitää kokeilla, ja että rajoja täytyy laajentaa, kuten mainosmaailmassa Hugo Boss mainostaa ”Don’t imitate – INNOVATE!” (”Älä matki – UUDISTU!”). Nuoret toteuttavat näitä kehotuksia tietysti kaikilla elämän alueilla ja omilla ehdoillaan. Kun he tekevät niin kuin heitä on opetettu, yhteiskunta ei voi vain näpäyttää heitä sormille kuten pientä lasta. Yhteiskunta ei ole opettanut nuorille miten tehdä valintoja. Aikuiset syyttävät nuoria, ”uhreja”, omista virheistään. Nuorille on opetettu että rajojaan pitää kokeilla, mutta heille ei ole opetettu miten se tapahtuu sosiaalisesti ja oikein. Jos esimerkiksi nuorella ei ole muita mahdollisuuksia näkyvässä kuin alkaa huumeidieriksi, joka tietää hyvin rahaa, on valinta nuorelle monesti hyvin helppo. Sen sijaan, että yrittäisimme löytää kaikki mahdolliset viat nuorista, olisi viisaampaa määritellä, miten saamme oikean viestin menemään nuorille perille oikealla tavalla. Olettaen, että aikuisten ”viesti” ja opetukset ovat niitä oikeita!

2.2 Nuoren sosiaalinen ja kognitiivinen kehitys

Pulkkisen (1984) mukaan oman identiteetin löytymisen ja erillisyyden kokemisen ohella nuoruusikään kuuluu jäsentyminen yhteiskuntaan. Sitä kuvataan yleisesti sosiaalistuminen käsitteellä. Sosiaalistumisella tarkoitetaan sekä yhteiskuntaan sopeutumista että kulttuurin siirtämistä sukupolvelta toiselle. Sosiaalistumista tapahtuu sukupolvien keskinäisen vuorovaikutuksen myötä osittain sattumanvaraisesti, osittain yhteisön jäsenilleen järjestämien instituutioiden, esimerkiksi koulun kautta. Nuoruusiän aikana tapahtuvaa sosiaalistumista on kuvattu sekä nuoriin kohdistuvina lisääntyvinä odotuksina (kehitystehtävinä) että sosiologisin käsittein, jolloin huomiota on kiinnitetty muun muassa nuorisokulttuurin muodostumiseen. Nuoruusiän kehitys on biologisen iän ohella yhteydessä sosiaaliseen aikaan, iän myötä muuttuviin rooliodotuksiin. Vaikka odotukset ovatkin kulttuurisidonnaisia, on niissä myös yleispätevyyttä, joka määräytyy nuoren kypsymisestä ja toimintakyvyn lisääntymisestä.

Yhteiskunnan muuttuminen merkitsee myös siinä elävien yksilöiden käsitysten ja elämän muuttumista. Vaikka nuorilta odotettaisiinkin tiettyjä asioita

kehityksen edetessä, tänä päivänä näitä ”kehityksen” askeleita ei ole välttämättä helppo ottaa eikä niitä aina haluta ottaakaan. Pulkkinen (1984) mukaan nuoruusikä muodostaa ihmisen elämänkaareissa hyvin merkittävän kehitysvaiheen. Yksilön kannalta sosiaalinen kehitys sisältää itsenäistymistä suhteessa vanhempiin, yhteisön kannalta sosiaalistumista eri tehtäviin ja koko kulttuurin kannalta yksilöllistyneen ja sosiaalistuneen minuuden jäsentymistä kulttuurin osatekijäksi. Kehityksen voimavarat liittyvät omaa itseä sekä ympäröivää maailmaa koskevien käsitysten selkiytymiseen eli identiteetin saavuttamiseen, yhteisyydentuntoon ja toiminnan sisäsyntyiseen ohjaukseen kehittyneen itsehallinnan varassa. Voimavarojen ja kehitysprosessin lähteet ovat yksilön rakenteellisissa ominaisuuksissa, joista määräytyvät muun muassa kypsyminen, temperamentti ja kykyjen kehitysmahdollisuudet, sosiaalis-historiallisissa tekijöissä, joihin sisältyvät sekä lähiyhteisön kautta välittyneet kokemukset ja odotukset että laajemman yhteisön historialliseen tilanteeseen liittyvät näkökohdat sekä yksilölliset elämäntavoitteet, jotka osittain muotoutuvat kehityksen kuluessa, osittain pohjautuvat omaksuttuihin arvoihin ja ihanteisiin. (Pulkinen 1984, 323.)

Nuoruudelle ihmisen elämänvaiheena on ominaista tulevaisuuteen suuntautuneisuus. Yksilön identiteetin kehittyminen sekä elämän tavoitteiden muotoutuminen ovat nuoruuden suurimpia kehitystehtäviä. Ajattelun laadulliset muutokset siirryttäessä lapsuudesta nuoruuteen tasoittavat tietä uusille tavoille käsittää sosiaaliset suhteet sekä muodostaa yksilöllisiä ihanteita ja käsityksiä. Nuoren ajattelulle ominaista on sen abstrahoituminen, joka mahdollistaa lapsuuden kokemusten liittämisen nykypäivään sekä tulevaisuuden analysoimisen. Tähän liittyy myös tietynlainen suhteellisuudentaju. Ajattelussa esiintyy monenlaisia lähestymistapoja suhteessa oikeaan ja väärään. Käsitetään, että jossain muualla asiat voivat olla toisin kuin omassa elämässä. Sosiaalisen kognition kehittämisessä painottuu nuoren vahva motivaatio ymmärtää ihmisten välisiä suhteita. Voidaan olettaa, että tässä motivaatiossa esiintyy sukupuolten välisiä eroja, koska tyttöjen ajatellaan yleisesti olevan enemmän sosiaalisesti ja perheeseen orientoituneita kuin poikien. (Niemi 1988, 430.)

Piaget'n (1988) mukaan nuori ihminen on lapsen verrattuna yksilö, joka rakentaa järjestelmiä ja laatii teorioita. Nuoren ihmisen toiminnassa on merkillepantavaa se, että häntä kiinnostavat epäajankohtaiset ongelmat, joilla ei ole yhteyttä jokapäiväiseen elämään. Nuorten kyky rakentaa abstrakteja teorioita on

hämmästyttävä. Nuoruusikään liittyy myös Piaget'n (1988) mukaan älyllistä itsekeskeisyyttä, joka on verrattavissa vauvaiän ja lapsuusiän itsekeskeisyyteen. Nuoruusiän itsekeskeisyys ilmenee uskona ajatuksen kaikkivaltiuteen, aivan niin kuin maailman olisi alistuttava järjestelmiin, eikä järjestelmien todellisuuteen. Nuoruusikä on mitä suurimmassa määrin metafyyminen ikä. Minällä on voimaa jälleenrakentaa maailmankaikkeus ja suuruutta sulauttaa se itseensä. Samalla tavoin kuin toimintaskemojen organisoituminen pienentää vähitellen sensomotorista itsekeskeisyyttä ja niin kuin varhaislapsuuden ajattelu päättyy konkreettisten operaatioiden saavuttamaan tasapainoon, samoin nuoren metafyyminen itsekeskeisyys korjaantuu muodollisen ajatuksen ja todellisuuden tehdessä sovinnon. Saavutetaan tasapaino, kun ajatustoiminta ymmärtää, ettei sen oikea tehtävä ole kumota kokemusta, vaan ennakoida ja tulkita sitä. Tämä tasapaino voittaa siis konkreettisen ajattelun tasapainon, sillä konkreettisen maailman lisäksi se sisällyttää itseensä rationaalisten päätelmien sisäisen elämän rajattomat rakenteet. (Piaget 1988, 86-91.)

Perheessä ja kotona tapahtuva sosiaalinen kasvu ja kasvatusta ovat erittäin tärkeä ponnahduslauta siihen hetkeen, kun nuori todella ”lähtee maailmalle”. Kotona nuori saa ensimmäiset kosketukset, kokemukset ja mielikuvat muista ihmisistä, ja kun nuori käsittelee ensimmäisten ihmiskokemustensa mukaan myös seuraavia, on selvää, että nuoren sosialisatiossa ja käsitysten muodostumisessa perheen ilmapiirillä ja ihmissuhteilla on suuri merkitys. Nuoren maailmankuvan muokkaajana perheen merkitystä ei voi vähätellä.

Nuoruus on myös moraalikäsitteiden kehityksen kannalta merkittävää aikaa. Yhteiskuntamoraali on kansalaisten ja julkisen vallan välistä suhdetta jäsentävä käsitejärjestelmä, jossa kansalaisille luodaan seurattavaksi edellytetyjä sääntöjä. Tätä kautta yhteiskuntamoraaliset kysymykset sitoutuvat vahvasti yhteiskunnan eri instituutioiden toimintaan. Nuorten moraalisisistä käsityksistä ja arvostuksista on keskusteltu paljon viime vuosikymmenten aikana. Keskustelun sisältö on painottunut ennen kaikkea suuntaan, jossa ollaan huolissaan moraalikäsitteiden löystymisestä ja siitä, kuinka niiden merkitys olisi vähenemässä nuorten elämässä. Toisaalta kuitenkin eri yhteyksissä on tullut esille nuorten moraalinen konservatiivisuus ja luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin. Nuorten moraalikäsitteiden suunta ja voimakkuus on yhteydessä siihen missä määrin nuori luottaa eri yhteiskunnallisiin instituutioihin. Yleisesti ottaen voidaan todeta eri instituutioihin luottavien olevan valmiimpia

suhtautumaan kielteisesti moraalisesti kyseenalaisiin tekoihin ja toimintaan. (Kurikka 1997, 38-40.)

2.3 Piagetlainen kehitysteoria ja muita klassikoita

Pulkkisen (1997) mukaan kehityksen etenemisestä on olemassa kolme vanhaa ja vaikutusvaltaista teoriaa. Yksi näistä on 1930-luvulta peräisin oleva Bühlerin (1933) teoria itsensä toteuttamisesta, jossa kuvataan elämän tavoitteiden asteittaista muodostumista suhteessa ihmisen biologiseen kehitykseen. Toinen on Eriksonin (1962) psykososiaalisen kehityksen teoria, jonka mukaan kehitys etenee lapsuudesta vanhuuteen kahdeksan vaiheen kautta yhteiskunnan asettaessa ihmiselle toinen toisensa jälkeen uusia vaatimuksia. Ne aiheuttavat kriisejä, joiden onnistunut ratkaisu johtaa pikkulapsena luottamuksen, leikki-iässä itsenäisyyden ja aloitteellisuuden, kouluiässä ahkeruuden ja identiteetin, nuoruusiässä läheisyyden, aikuisiässä luovuuden ja vanhuudessa minän eheyden kokemiseen. Kriisien ratkaisun epäonnistuessa puolestaan seuraa näille kokemuksille vastakkaisia kokemuksia. (Pulkinen 1997, 17.)

Kolmas on Havighurstin (1972) sosialisatioteoria, jossa Eriksonin psykososiaalisen tehtävän käsitettä on laajennettu kehitystehtäväksi (eli kehitystavoite). Havighurstin mukaan eri ikävaiheiden kehitystehtävät aiheutuvat kolmesta syystä, joita ovat fyysinen kypsyminen, ympäristön paineet ja odotukset sekä yksilön pyrkimykset ja arvot. Kehitystehtävä tarkoittaa niitä taitoja ja kykyjä, jotka henkilö omaksuu lisätessään oman ympäristön hallintaa. Kehitystehtävän täyttäminen tuottaa onnellisuutta ja edellytyksiä uusien kehitystehtävien täyttämiseksi. Vaikeudet kehitystehtävien täyttämässä aiheuttavat tyytymättömyyttä ja vaikeuksia uusien tehtävien edessä. Persoonallisuus kehittyy vuorovaikutuksessa biologisten ja ympäristöön liittyvien voimien kanssa. Samalla kehittyy ihmisen minuus, josta tulee itsessään voima, joka suuntaa kehitystä. Viisikymmentäluvun yhteiskuntatieteelle tyypilliseen tapaan Havighurst kuvaa teoriassaan yhteiskunnan vaikutusta käsitteiden sosiaaliset odotukset ja roolit avulla. Teorian yhtenä lähtökohtana on Bühlerin esittämä elämänkulun jako vaiheisiin ja jokaiseen vaiheeseen liittyvät aiemmin mainitut kehitystehtävät. Tutkijat ovat myöhemmin täydentäneet kehitystehtäviä koskevaa teoriaa liittämällä siihen käsitteitä, jotka kuvaavat odotusten lisäksi muitakin ympäristön ulottuvuuksia.

Tällöin on tarkasteltu muun muassa ikään liittyviä rooli siirtymiä ja rajoitteita. Sosiologisissa tutkimuksissa on puhuttu institutionaalista urasta, joka tarkoittaa nuoren siirtymistä instituution tasolta toiselle esimerkiksi koululaitoksen piirissä. Nuoren elämä on Havighurstin näkökulmasta yhteisöllisesti säänneltyä. Yhteisön normit ja niihin liittyvät rooliodotukset sekä esimerkiksi muodolliset instituutioihin liittyvät ikäraajat sääntelevät nuoren toimintaa ja valintoja. (Pulkinen 1997, 17; Puuronen 1997, 57-58.)

Käsitys nuoren kehityksestä on uudemmassa kehityspsykologiassa yhteiskunnallisempi kuin aiemmassa kehityspsykologiassa, jossa kehityksen katsottiin perustuvan pitkälti biologis-fysiologisiin prosesseihin tai tiettyihin niistä seuraaviin universaaleihin kehitysprosesseihin. Jos aiemmassa kehityspsykologiassa nuori käsitettiin luontoon kuuluvaksi organismiksi, jonka kehitystä luonnon rytmi säätelee, uudempi kehityspsykologia tarkastelee nuorta yhteiskunnallisena olentona, jonka kehitykseen vaikuttaa myös yhteiskunnan, sen kulttuurin, instituutioiden, normien ja käytäntöjen kehitys. Uudemman kehityspsykologian kontekstia painottavassa suuntauksessa tärkeänä pidetään nuoruuden historiallisten ja yhteiskunnallisten ehtojen sekä olosuhteiden tutkimista. (Puuronen 1997, 58.)

Tässä tarkastelen kuitenkin tarkimmin Piagetlaista kehitysteoriaa joka luetaan myös klassisiin kehitysteorioihin, koska tutkittaessa käsityksiä, on tarkoituksenmukaista perehtyä juuri tähän kehitysteoriaan. Tietoa siitä, miten lapset ajattelevat fyysikaalisen ja biologisen luonnon sekä sosiaalisen todellisuuden ilmiöistä, hankitaan monella taholla. Tutkimuksissa tukeudutaan useimmiten Piaget'n teoriaan lapsen kognitiivisesta kehityksestä. Piaget'n teoriaa voidaan kuvaila yleismaailmalliseksi kognitiivisen kehityksen teoriaksi, joka ei kuitenkaan ota huomioon erityistä suhdetta siihen kulttuuriin, missä yksilö elää, mistä syystä teoriaa onkin kritisoitu. Monien nykyisten tutkimusten mukaan kulttuurilla on sitä suurempi merkitys ajattelulle, mitä vanhemmaksi lapsi tulee. Yleisesti ajatellaan, että koska Piaget oli kiinnostunut lapsen fyysikaalisen tiedon hankkimisesta, hänen teoriansa soveltuu esittämään miten lapsi muodostaa mielikuvan, käsityksen aineellisesta maailmasta. Kuitenkin Furthin (1980) mukaan Piaget'n teoriaa voidaan soveltaa myös sosiaalisesta maailmasta muodostettuihin käsityksiin. Piaget tuntuu keskittyvän yksilöiden loogisen ajattelun kehitykseen, mutta samalla hän epäsuorasti kuvailee sosiaalistuneen ajattelun kehitystä. Nämä ovat toisistaan riippuvaisia:

loogiset operaatiot ja sosiaalinen yhteistyö kulkevat ”käsikädessä”. (Takala 1981, 6; Furth 1980.)

Piaget'n teoriassa kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat kypsyminen, kokemus, sosiaaliset suhteet ja tasapainottuminen. Kypsymisellä tarkoitetaan vuorovaikutusprosessia, jossa tieto luo kypsyyttä ja kypsyys tietoa. Vaikka Piaget tuo esille kypsyvän lapsen ja häntä ympäröivän maailman välisen vuorovaikutuksen, kypsyminen nähdään staattisena suhteessa erilaisiin kehitysvaiheisiin, jotka puolestaan ovat melko vakiintuneita tiettyihin ikävaiheisiin. Kypsymisen vaikutus vähenee iän mukana fyysisen ja sosiaalisen ympäristön merkitysten jatkuvasti lisääntyessä. (Piaget & Inhelder 1977, 147-152.)

Kokemus jakaantuu kahteen alueeseen: kokemukseen fyysisestä maailmasta ja loogis-matemaattiseen kokemukseen. Piaget'n mukaan konkreettinen toiminta todellisuudessa luo ajattelua. Pienellä lapsella toiminta on ajattelun edellä, kunnes tämä prosessi kääntyy päinvastaiseksi ja käsitykset ohjaavat toimintaa. Tällöin kasvava tietoisuus ulkoisesta maailmasta sisäistyy tietoisuuteen. Piaget korostaa, että tieto ei tule meihin ulkoapäin valmiina, vaan että meidän täytyy itse rakentaa se. Piaget osoittaa sosiaalisen kokemuksen olevan yksi kehityksen pääehdoista, mutta ei osoita syvempää mielenkiintoa sosiaalista ympäristöä kohtaan. Sosiaalisen ympäristön merkitys näkyy siinä, mitä se voi tarjota ihmiselle motivoitakseen hänessä kehitystä eteenpäin vieviä toimintoja. (Pramling 1986, 18-19.)

Keskeinen kehitystä motivoiva asia on pyrkimys niin sanottuun tasapainotilaan. Tällöin lapsen/nuoren käsitykset ovat vakaita, eivätkä ole alttiina tiedolle, joka olisi ristiriidassa näiden käsitysten kanssa. On tietysti ymmärrettävä, että joskus lapsen/nuoren kokemukset eivät sovi tähän malliin ja tasapainon tila järkkyy. Tasapainotilaan pyrkiminen tapahtuu Piaget'n termein assimilaation ja akkomodaation kautta. Assimilaatio on prosessi, jolla ihmiset alistavat ulkopuolisen maailman ilmiöt omiin käsityksiin sopiviksi. Akkomodaatiolla eli mukauttamisella tarkoitetaan ihmisen käsitysten muuttumista ulkoisen tai sisäisen konfliktin seurauksena. Molemmat prosessit tapahtuvat yhdessä, erottamattomasti toisiinsa kietoutuneina. Epätasapaino tai käsitysten ristiriita motivoi ihmistä kehittymään. (Pellegrini 1987, 120.)

Kehittyessään lapset tulevat kykeneviksi hankkimaan tietoja kaukaisista esineistä ja asioista sekä ajattelemaan niitä. Eräs Piaget'n keskeisistä ideoista on osoittaa kuinka tämä muutos tapahtuu. Piaget väittää kehityksen olevan jatkuvaa,

mutta korostaa eri kehitysvaiheiden olemassaoloa. Kullakin kehitysvaiheella on juuri sille ominainen luonne, jolloin kehitysvaiheesta toiseen siirtyminen merkitsee perustavaa laatua olevaa uudelleenorganisointitapahtumaa. Kehitysvaiheet seuraavat toinen toisiaan samassa järjestyksessä kaikilla, koska jokainen vaihe rakentuu aina edelliselle. Vaiheiden kesto ei ole kuitenkaan sama kaikilla, joten Piaget'n esittämät iät on ymmärrettävä keskiarvoina. Piaget'n kuvaamat ajattelun kehityksen päävaiheet, sensomotorinen, esioperationaalinen, konkreettien operaatioiden ja formaalien operaatioiden kausi, kuvaavat ajattelun kehittymistä seuraavissa kolmessa seikassa. Ensinnäkin kehitykset ovat aluksi konkreetteja, joista vähitellen muodostuu abstraktimpia. Toiseksi yhä laajemmat ympäristöt voivat olla symbolien kautta lapsen mielessä edustettuina. Kolmanneksi ajatteluoperaatioita ohjaavat aluksi välittömät havaintovaikutelmat, joiden ohjauksesta lapsi vähitellen vapautuu tullen yhä kykenevämmäksi tajuamaan maailmaa sellaisena kuin se on ja yhä monimutkaisempia asioiden välisiä syy- ja seuraussuhteita. (Piaget & Inhelder 1977; Takala 1981, 7.)

3 Käsitusten muodostuminen

3.1 Käsitukset, mielipiteet ja asenteet

Käsitusten muodostuminen etenee tavallisimmin vähitellen. Kognitiivisen oppimissuuntauksen mukaan uuden oppiminen perustuu ihmisen olemassa olevaan tietoainekseen. Ausubel (1978) puhuu kognitiivisesta struktuurista. Piaget seuraajineen puhuu skeemoista. Nykyisen kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaan käsitteenmuodostuksessa yksilö tulkitsee ympäristöärsykkeet olemassa olevien älyllisten rakenteittensa mukaisesti, toisin sanoen integroi ne jonkinlaiseksi merkityssysteemiksi kognitiiviseen rakenteeseensa sopeuttaen samanaikaisesti älylliset reseptorinsa ympäristöärsykkeisiin. Nämä merkityssysteemit uudelleenorganisoidut sisäisesti jatkuvasti ja integroituvat muihin systeemeihin. Käsitusten vähittäinen muotoutuminen nähdään jatkuvana sisäisenä uudistusprosessina yksilön ollessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. On tyypillistä, että käsitukset muuttuvat kaiken aikaa tilanteista, päämääristä ja kokemuksista riippuen, sillä uudet havainnot, ajatukset ja tunnetilat muuttavat käsitteitä jatkuvasti. Käsitteen ominaisuuksien havaitseminen tulee koko ajan tarkemmaksi ja harkitummaksi. Yksilö joutuu kaiken aikaa hiomaan ja täydentämään käsitteisiään. Vähitellen hänen käsitteensä täsmentyvät ja alkavat vastata yhä paremmin yhteisössä vakiintuneita käsitteimerkityksiä. Tämä merkitsee, että käsitukset ovat luonteeltaan hyvin dynaamisia. (Laine 1992, 8.)

Jokaisella ihmisellä on oma ainutlaatuinen elämänsä ja kokemusmaailmansa. Kun käsitukset syntyvät ja muotoutuvat omien koettujen elämysten välityksellä, on luonnollista, että eri yksilöiden käsitukset saavat erilaisia, toisistaan paljonkin poikkeavia merkityksiä. Näin ollen käsitukset ilmenevät aina yksilöllisellä tavalla.

Arkikokemuksesta tiedämme, kuinka keskustelussa usein törmää siihen, etteivät henkilöt puhu samasta asiasta, koska heidän käsitteensä asiasta eroavat toisistaan. Yksi puhuu aidasta, toinen aidanseipästä. Vielä vaikeammaksi keskustelu tulee, jos henkilöt käsittävät asian luonteen aivan eri tavoin.

Aikuinen kertoi 4-vuotiaalle satua Lumikista. Sadun Lumikki pakeni äitipuoltaan, asui kääpiöiden kanssa ja pääsi vihdoin takaisin kotiin kuninkaanlinnaan. Satu päättyi. Neljävuotias kysyi: ”Mitä se lammas sitten teki?” Lapsi oli edellisenä kesänä tutustunut lampaaseen, jonka nimi oli Lumikki. Kertomusta kuunnellessa hänellä oli koko ajan mielikuva lampaasta.

Käsitysten erilaisuus riippuu ennemminkin kokemustaustasta kuin ikäkaudesta. Käsitukset ovat laadullisesti eli sisällöllisesti erilaisia, koska niiden viitetausta vaihtelee yksilöstä toiseen. Verrattuna asiantuntijoiden käsityksiin voi ihmisten arkikokemuksesta spontaanisti muodostamia käsityksiä kutsua esikäsitteiksi. Nämä toimivat pohjana sille, miten ihminen jatkossa ymmärtää uuden kokemuksen. Esikäsitteet ovat usein niin voimakkaita, että niitä on hankala muuttaa edes aktiivisella opetuksella, varsinkaan jos muuttamiseen pyrkivä taho ei tunne eikä ota huomioon näitä esikäsitteitä. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 114.)

Käsitteiden määrittäminen ei ole useinkaan helppoa, varsinkaan ihmistä tutkivissa tieteissä. Hirsjärven (1980) mukaan ’käsitteet’ terminä on kokoava käsite, joka on muunneltavissa eri lajeihin ja sille löytyy myös rakenne. Se on yläkäsite, jonka osia itse asiassa olemme usein mittaamassa, esimerkiksi tutkiessamme ’vanhempien peruskoulutietoutta’ tai selvitellessämme ’vanhempien kasvatuspäämääriä’. Termin käyttö tavallaan pakottaa tutkijan pohtimaan, mitä hän itse asiassa on mittaamassa ja tämän pohtimisen tuloksena muun muassa sellainen perustavanluontoinen asia kuin arvostus- ja tiedollistyyppisten aineiden erillään pitäminen tai ainakin siihen pyrkiminen saa asianmukaisen huomion tutkimuksen niin teoreettisessa kuin empiirisessäkin osassa. (Hirsjärvi 1980, 40.)

Mielipiteen käsite Nykysuomen sanakirjan mukaan tarkoittaa samaa kuin käsite, ajatus, käsite- ja ajatuskanta, luulo, otaksuma, arvelu, arvostelu, vakaumus. Mielipiteen ja käsitteiden keskinäinen korvattavuus tulee esille mm. seuraavissa esimerkkilauseissa: ”Käsitteeni mukaan vastasyntynyt on täysin avuton olento” tai ”Minun mielipiteeni on, että vastasyntynyt on täysin avuton olento”. Mielipiteet määritetään käsitteiden yhdeksi alalajiksi. Kaikki mielipiteet ovat käsitteitä, mutta kaikkia käsitteitä emme välttämättä nimitä mielipiteiksi. Pietilän (1975) mukaan mielipiteen käsite viittaa yksilön sellaisiin käsitteisiin, joiden paikkansapitävyys on kyseenalainen tai epävarma – joko objektiivisesti tai sitten

yksilön itsensä kannalta. Voitaneen siis sanoa, että kun siis tiedämme jotakin 'varmasti', emme yleensä sano: "mielipiteeni tästä asiasta on..." vaan ennemminkin "tiedän, että asia on näin" tai vaihtoehtoisesti "minun varma käsitykseni asiasta on, että...". Käsitys näissä yhteyksissä merkitsee ensisijaisesti tietoa. Mielipiteitä ovat kaikki uskomus- ja arvostustyypiset käsitykset sekä ne objektiivisesti todet käsitykset, joista yksilö on kuitenkin epävarma. (Hirsjärvi 1980, 41-42.)

Termien 'asenne' ja 'käsitys' erottelu on analoginen 'mielipiteen' ja 'käsityksen' erottelun kanssa siinä mielessä, että kaikki lauseet, joiden sanomme ilmentävän asenteita, ovat samalla käsitysten ilmauksia, mutta kaikki käsitykset eivät rajoitu asenteen määritelmään. Asenteen määritelmiä on olemassa valtavasti. Kun määritelmät ryhmitellään laaja-alaisesti, jolloin määritelmät nähdään eräiden ajattelukoulukuntien johdannaisiksi, saadaan seuraavanlainen jako. Asenne nähdään orgaanisena eli motorisena suuntauksena, mikä muistuttaa asenteen käsitteen biologisesta historiasta, suhteellisen pysyvänä ulkoisen käyttäytymisen muotona (laajasti behavioristinen käsitys) tai sielullisena tms. valmiutena, valmiustilana (mentalistinen, kvasifenomenologinen käsitys). Ei vaikuta luontevalta sanoa, että tutkimme maailmankuvaan tai ihmiskuvaan kohdistuvia asenteita. Sanomme mieluummin, että tutkimme ihmiskäsityksiä tai ihmisten maailmankuvaa heijastavia käsityksiä. Tässä näkyy se asenteen ja käsityksen välinen ero, että käsitykset voivat ulottua yli yksittäisten kohteiden ja tilanteiden ja voivat muodostua käsitys- ja uskomusjärjestelmiksi, kun taas asenteet kohdistuvat aina johonkin määritettävissä olevaan kohteeseen eivätkä muodosta samalla tavalla organisoitunutta struktuuria. Käsitteen "asenne" määrittely on vaikeaa. Asenteisiin liitetään yleensä ulottuvuuksia, kuten tunteet, suhtautuminen, arviointi ja merkitys. Näitä käsitteitä jopa käytetään joskus asenteen synonyyminä. Tehtäessä tutkimusta asenteista, suhtautumisesta ja käsityksistä, on tutkijan väistämättä palattava kysymykseen "Mitä ovat asenteet, suhtautuminen ja käsitykset?". Omassa tutkimuksessani tutkin nuorten käsityksiä ja samalla myös suhtautumista väkivaltaan. Tässä päällekkäisten ja limittäisten käsitteiden kaoksessa pyrin olemaan mahdollisimman selkeä käyttäessäni tiettyjä käsitteitä. (Hirsjärvi 1980, 42-43, González 1992, 12-13.)

3.2 Käsityksen ja käsitteen välisestä erosta

Käsityksen ja käsitteen välistä eroa on syytä tarkastella koska monesti niiden luullaan tarkoittavan samaa, ja toisaalta aina ei ymmärretä niiden yhteneväisyyksiä. Laineen (1985) mukaan käsitettä voidaan tarkastella joko yhteisön piirissä hyväksyttynä symbolina, joka vastaa sanan merkitystä tai yksilön oppimiskokemustensa tuloksena muodostamana mentaalisenä konstruktiona. Jälkimmäisessä tapauksessa on kysymys siitä, miten yksilöt ymmärtävät käsitteet. Vygotski (1982) ei näe käsitettä pelkäksi muistin välityksellä omaksuttavaksi assosiaatioyhteyksien joukoksi; päinvastoin se on mutkikas ja aito ajattelutoiminta, jonka hallinta ei synny ulkoa oppimalla vaan edellyttää, että ihmisen ajattelu nousee sisäisessä kehityksessään korkeimmalle tasolle. Tämä tarkoittaa sitä, että Vygotskin mukaan todelliset käsitteet kehittyvät vasta nuoruusiässä lasten käsitysten ollessa pseudokäsitteitä. Vygotski (1982, 192) erottaa toisistaan spontaanit ja tieteelliset käsitteet. Spontaanit käsitteet kehittyvät ylhäältä alaspäin usein tiedostamattomana prosessina eli ne ovat niin sanottuja arkikielen käsitteitä. Kouluiässä lapset alkavat oppia ns. tieteellisiä käsitteitä, joita opetetaan tarkoituksellisesti.

Vygotskin (1982, 154) mukaan käsittäminen on mutkikas ja aito ajattelutoiminta, jonka hallinta ei synny pelkästään muistamalla ja ulkoa oppimalla vaan edellyttää, että ajattelu nousee sisäisessä kehityksessään korkeimmalle tasolle. Käsitykset voivat olla havainnon, kokemuksen tai ajattelun perusteella omaksuttuja tietoja tai mielikuvia. Siten käsitykset voivat olla joko tiedollisia tai arvostavia. Käsitykset liitetään arkiajatteluun ja käsitteet tieteelliseen ajatteluun kuuluviksi. Käsitettä ja käsitystä ei voida käyttää synonyymeina, sillä käsitykset voivat liittyä paitsi käsitteisiin myös näitä laajempiin yhteyksiin. (Laine 1985.)

3.3 Käsitteet, käsitykset ja konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä

Kognitiivisen psykologian tutkimuksen lähtökohdat ovat humanistisessa psykologiassa, sidoksissa tietoisuutta ja ajattelua koskeviin filosofisiin käsityksiin. On paneuduttava ajatteluun ja kognition kannalta perustavaan prosessiin, käsitteenmuodostukseen. Hegelille käsitteenmuodostus merkitsi ilmiöiden olemuksen asteittain ymmärtämisen prosessia. Tämä oli löydettävissä esineiden alkuperän, kehityksen ja katoamisen lainalaisuuksien ymmärtämisestä.

Käsitteenmuodostus on itsessään nähtävä asteittaisena, kriittisenä tiedostamisprosessina, jonka kuluessa käsitteen merkitys rikastuu, kehittyy ja muuttuu. Käsite on aina välitase inhimillisessä tiedostamisprosessissa. Käsitteenmuodostus sisältää käsitteen soveltamista, kokeilua, tutkimista ja esineiden valmistamista käsitteiden perusteella. (Patrikainen 1997, 79.)

Kognitiiviseen koulukuntaan liitetään konstruktivistinen oppimiskäsitys. Ihmisen aktiivista roolia maailmansa ”konstruoijana” puntaroidaan nykyisin useankin tutkimussuuntauksen piirissä. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen ideana on, että tieto ei siirry, vaan oppija konstruoi sen itse: hän valikoi ja tulkitsee informaatiota, jäsentää sitä aiemman tietonsa pohjalta ja siihen nivoutuvana, ”rakentaa” kokemustensa välityksellä kuvaa siitä maailmasta, jossa hän elää, ja itsestään tämän maailman osana. (Patrikainen 1997, 80.) Rauste-von Wright ja von Wright (1994, 15-19) määrittelevät konstruktivistisen oppimisen seuraavasti: ”Ihmisen ns. kognitiiviset toiminnot, kuten havaitseminen, muistaminen ja ajattelemine n nivoutuvat toisiinsa saumattomasti. Ihmiselle ominainen informaation prosessointi (sen vastaanotto, muokkaus ja tulkinta) on jatkuva, kokonaisvaltainen prosessi. Se (voi) aiheuttaa muutoksia tiedoissamme, käsityksissämme, taidoissamme ym. Yhteistä monenlaiselle oppimiselle on, että ne kytkeytyvät toimintaan, auttavat meitä orientoitumaan, sopeutumaan, kehittymään, ratkaisemaan ongelmia ja vastaamaan haasteisiin.” Tämä konstruointi- eli oppimisprosessi on aina sidoksissa siihen tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu, ja se ankkuroituu aina sosiaalisiin vuorovaikutusprosesseihin ja niiden välityksellä syntyneisiin merkitysrakenteisiin.

Konstruktivismin mukaan tiedon täytyy rakentua oppijassa itsessään, sitä ei voi opettaa. Tiedon suhteellisuutta korostetaan. Jokainen rakentaa itse kuvan todellisuudesta. Todellisuutta ei voi koskaan tietää eikä havainnoida suoraan, vaan havainnoija itse käsitteellistää kaiken kohtaamansa. Käsite siis määrittelee havaintoa. Tästä syystä konstruktivististen käsitysten mukaan tieto tavoitetaan todellisuudessa toimimalla. (Candy 1989, 95-116.) Konstruktivistit korostavat että käsitteellistä tietoa voi verrata työkaluihin: niiden käyttö opitaan vain käyttämällä niitä. Oppijan työkaluja ovat myös erilaiset toimintastrategiat. Vaikka hänen olisikin helppo oppia käyttämään yksittäisiä työkaluja, toimintastrategioita, erillisinä toimintoina, siitä ei välttämättä seuraa se, että hän myös niitä käyttää (Patrikainen 1997, 81). Käsitteet muodostuvat oppimalla ja tämä oppiminen tapahtuu kokemusten kautta todellisessa maailmassa toimimalla. Ihmisellä tuskin on olemassa sisäsyntyisenä minkäänlaisia

käsityksiä maailmasta, joten käsitysten- ja käsitteidenmuodostuminen on ihmisen elinikäinen oppimisprosessi.

Konstruktivistinen oppimiskäsitys on tietopainotteinen. Tiedolla ajatellaan olevan oppijalle merkitystä, jos hän itse ymmärtää sen merkityksen itselleen. Oletetaan, että tieto sinänsä synnyttää oppimismotivaation. Selvittämättä kuitenkin jää, kuinka oppija saadaan kiinnostumaan suunnitteilla olevasta usein melko tarkkaan päätetystä oppiaineksesta. Jos osaamisen kriteereiksi asetetaan olennaisen tiedon erottaminen epäolennaisesta ja kyky jäsenellä tietoa, eivät ne vielä kerro, miten tieto toimii käytännössä. Konstruktivistista oppimisenäkemyksiä on kritikoitu myös siitä, että se ei ota huomioon riittävästi ihmisen tunteita. Voutilaisen (1990) mukaan käsitys tiedon ja tunteen vastakkaisuudesta perustuu kuvitelmaan, jonka mukaan tiedon korostaminen häiritsee tunne-elämää. Tunteita liittyy kuitenkin kaikkeen ajatteluun ja tietoon, joten rikas tunne-elämä edellyttää myös rikkasta tiedollista elämää. Vastaavasti tiedollinen rikkaus on myös rikkaan tunne-elämän edellytys. (Hätönen 1992, 8; Voutilainen 1990, 57-58.)

Käsitysten ja käsitteiden muutoksia ja muotoutumista tapahtuu paljon nuoruusiässä. Tämä johtuu siitä, että nuoret kohtaavat paljon uusia asioita elämässään joista heillä ei vielä ole valmista käsitystä, sekä siitä, että vanhat käsitykset korvautuvat uusilla abstraktimmilla ja vankemmilla käsityksillä. Kognitiivisia muutoksia voidaan tarkastella keskittymällä käsitysten ja käsitteiden muutokseen, tutkimalla ymmärryksen tason kasvua sekä sitä miten nuoret hylkäävät yhden näkökannan uuden tullessa tilalle. Sosiaalisella ympäristöllä on vahva vaikutus näihin muutoksiin, koska siinä tapahtuu suuri osa oppimisesta. Nuoruusiässä sosiaalisen ympäristön vaikutus kasvaa, koska sosiaalisten suhteiden ja vaikutusten tiedostaminen lisääntyy. Käsitysten muodostuminen nuoruusiässä on hyvin usein intuitiivista, perustuen havaintoihin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin. (Linn & Songer 1991.)

3.4 Käsitykset ja fenomenografia

Fenomenografian perustajana pidetyn Martonin (1981) mukaan fenomenografia pyrkii kokemusten ja ajatusten kuvaamiseen, analyysiin ja ymmärtämiseen. Fenomenografia kuvaa niitä laadullisesti erilaisia tapoja, joilla ihmiset kokevat ja käsitteellistävät todellisuuden eri puolet. Se etsii myös saavutettujen kuvaustapojen

kategorioiden välisiä loogisia suhteita. Fenomenografian yhteydessä puhutaan käsitysten kvalitatiivisesta variaatiosta ja Marton puhuu ihmisten käsitysten muutoksista. Kuvailun ja analyysin lisäksi fenomenografiassa pyritään ymmärtämiseen. Fenomenografiassa nähdään (Marton 1981) ”ihmisen pään sisään tunkeutuminen” tärkeänä erityisesti kasvatustieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Ihmisten käsitysten tutkimisessa on Martonin (1981) mukaan kyse toisen asteen tutkimusnäkökulmasta tai perspektiivistä. Käsityksiä on tutkittava suoraan, koska niitä fenomenografisesti ajatellen ei voi johtaa ensimmäisen asteen tiedoista, jotka koskevat ilmiötä sinänsä. Toisaalta käsitykset eivät myöskään selitä käyttäytymistä sinänsä. (Härkönen 1996, 90.)

Fenomenografia pyrkii kuvaamaan ilmiötä koko laajuudessaan eli nimenomaan erilaisia tapoja kokea tai käsitteellistää se. Käsittäminen tarkoittaa merkitysten antamista jollekin ilmiölle, ja käsitykset ovat siten perustavanlaatuisen suhde yksilön ja ympäristön välillä. Fenomenografia erottaa käsittämisen/käsityksissä kaksi aspektia: mitä -aspektin ja kuinka -aspektin. Mitä -aspekti suuntaa ajattelun kohteeseen, joka voi olla luonteeltaan fyysinen tai psyykinen. Kuinka -aspekti kuvaa, miten me jonkin ajattelun kohteen rajaamme. Se, kuinka me näemme, määrittää sen, mitä me näemme eli mitä -aspekti syntyy kuinka -aspektin käynnistyessä ajattelutoimintana. Fenomenografiassa käsitysten muodostaminen nähdään erilaisten aktiivisten subjektien toimintana, johon liittyy aktiivista, tulkitsevaa ja ymmärrykseen pyrkivää oppimista. Yksilöiden erilaisuudet tulevat ymmärretyiksi heidän historiallisten, sosiaaliskulttuuristen ja psykologisten erojensa vuoksi. Näin oppimiseen ja omaksumiseen tulee persoonallinen suhde. Yksilöiden erilaiseen omaksumiseen vaikuttavat sisällöt, kontekstit, tulkinnan erilaisuus, maailmankuva, erilainen kokemustausta ja kognitiivinen rakenne. Yksilöt pyrkivät hakemaan merkityksiä, joiden avulla voi hahmottaa kokonaisuuksia. Hahmottamisella ja muistilla on vaikutusta myös siihen, miten ihminen täyttää muistiaukkoja tilanteeseen sopivalla tiedolla. (Härkönen 1996, 90-91.)

Ahosen (1994) mukaan fenomenografisen tutkimuksen perustana on tietty käsitys ilmiöiden ja ihmisten ajattelun suhteesta ja tiedonmuodostuksen ehdoista. Fenomenografi näkee ihmisen rationaalisenä olentona, joka liittyy mielessään oliot ja tapahtumat selittäviin yhteyksiin. Näin hän muodostaa koetuista ilmiöistä käsityksiä. Käsityksissä kiinnostavat ne sisällöllisesti eli laadullisesti erilaiset tavat, joilla ihmiset käsittävät ympärillä olevan maailman. Fenomenografien lähtökohdilla on

yhtymäkohtia fenomenologiseen filosofiaan, jonka huomio kohdistuu ihmisen elämismaailmaan eli maailmaan sellaisena kuin ihminen sen kokee. Fenomenologit pohtivat sitä, miten elämismaailmaa voi lähestyä riippumatta siitä, onko sen takana objektiivista todellisuutta vai ei. Marton puolestaan ottaa fenomenografian perusteita määrittellessään kannan todellisuuden ja inhimillisen kokemuksen ongelmaan hylkäämällä kaksinaisen, dualistisen käsityksen niiden suhteesta. Vaikka kokemus aina on kokemusta jostain, ei fenomenografia silti oletta erillistä objektiivista todellisuutta, josta ihminen aistiensa avulla muodostaisi mielellisiä kuvauksia ja kehittäisi niistä oman subjektiivisen maailmansa. Ilmiöitä tai ongelmia ei ole olemassa ilman ihmisen ajattelua. On vain yksi maailma joka ilmenee eri tavoin ihmisten käsityksissä. (Ahonen 1994.)

4 Väki­valta: sen merkityksiä ja muotoja

Käsitteitä ”aggressio” ja ”väkivalta” käytetään monesti synonyymeinä, mutta usein niille annetaan myös toisistaan poikkeavat määritelmät. Yhtenä erona voidaan pitää sitä, että väkivalta nähdään monesti konkreettisina teko­ina ja aggressio taas pikemminkin eräänlaisena tunteena; aggression ajatellaan kattavan myös henkisen ja kielellisen väkivallan. Aggressio voi ilmetä joko suorana tai epäsuorana: suora aggressio kohdistuu suoraan kohteeseensa, epäsuora välittävien tapahtumien, ihmisten tai tekojen kautta ja se kohdistuu siis muualle kuin aggression ”yllyttäjään”, alullepanijaan. (Mustonen 1991, 7-11.)

Olen pää­ty­nyt käyttämään tutkimukseni empiirisessä osassa käsitettä väkivalta, koska se on tutkimukseni kohdejoukolle, eli yläasteikäisille nuorille, tutumpi ja jokapäiväisempi sana kuin aggressio. Sananakin aggressio herättää erilaisia mielikuvia kuin väkivalta. On luultavasti hankalampaa käsittää aggressio/aggressiivisuus konkreettisina teko­ina ja kokemuksina, kuin käytettäessä sanaa väkivalta. Näistä konkreettisista teoista ja kokemuksista muotoutuvat käsitykset muun muassa siitä mitä nuorten mielestä on väkivalta, missä sitä ilmenee, miksi sitä käytetään ja onko se lisääntynyt. Kuten edellisessä kappaleessa tulee esille, käsitteitä väkivalta ja aggressio käytetään joskus synonyymeinä, mutta kuitenkin näillä käsitteillä on suuriakin eroja.

4.1. Väki­valta ja aggressio käsitteinä

Väki­valta

Väki­valta käsittää sekä tahalliset että tahattomat tapahtumat jotka voivat johtaa fyysiseen tai psyykkiseen vammaan. Esimerkkejä tahallisesta väkivallasta ovat esim. itsemurha- ja murhayritykset; esimerkkejä tahattomasta väkivallasta ovat vahingot. Väki­valta on voimankäyttöä joka loukkaa sen kohteeksi joutuvan etua, hyötyä tai oikeutta. Ihmiset, joilla ilmenee väki­valtaista käyttäytymistä, ovat epäonnistuneet eräänlaisissa sosiaalistumisen perusvaatimuksissa, käyttäytymisensä kontrolloinnissa ja vastuuntunnossa. Tämän häiriön syntyperä onkin syvem­mällä persoonallisuudessa, ihmisen varhaiskehityksessä. Suomen Mielenterveysseuran mukaan väkivallasta on tullut osa ihmisten välistä kanssakäymistä, joka yksilötasolla voi olla keino

puolustautua silloin, kun ihminen kokee olevansa uhattu tai leimattu. Hänen mukaansa heikkoa itsetuntoa paikataan ylivoimalla ja ruumiillista väkivaltaa edeltää usein henkinen väkivalta, joka on toisen alistamista, nöyryyttämistä, kiristämistä, uhkailua, huomiotta jättämistä, mitätöintiä ja sanelemista. (Wagner 1996, 376; Keltikangas-Järvinen 1978, 85; Kyröläinen 1988, 533.)

Väkivallankäytön muodot vaihtelevat miesten ja naisten/ tyttöjen ja poikien välillä usein siten, että miehet käyttävät useammin fyysistä ja naiset henkistä väkivaltaa. Tämä tuntuu korostuvan varsinkin nuorten ihmisten parissa. Esimerkiksi kouluelämässä poikien käyttämä väkivalta ilmenee tappeluina, lyömisenä, tönimisenä tai muuna vastaavana toimintana, kun taas tytöt käyttävät väkivallan henkisiä muotoja. Erot tyttöjen ja poikien rooleissa heijastelevat osaltaan sitä, miten väkivaltaa sisältävät yhdessä olemisen muodot ovat usein pojille tavallisempia ja myös hyväksytympiä kuin tytöille. Pojat käyttävät väkivaltaa sosiaalisen järjestyksen luomiseen ja leikeissään toinen toisensa ”testaamiseen”, kun taas tyttöjen odotetaan käyttäytyvän pro sosiaalisesti, välittävän toisista ja olevan avuliaita. Kuitenkin usein on melkein mahdotonta erottaa toisistaan fyysinen ja henkinen väkivalta, koska ensin mainittuun sisältyy aina henkistä ja henkiseen väkivaltaan useimmiten ainakin uhka fyysisestä väkivallasta. (Salmivalli 1995, 370; Peltokorpi 1990, 11.)

Aggressio

Käsitteenä aggressio tarkoittaa sekä toiselle elävälle olenolle tahallisesti tuotettua kipua tai häiriötä tai ympäristön vahingoittamista että suuttumuksen tunnetta. Aggressiivisuus puolestaan tarkoittaa henkilön runsasta tai ennakoitavaa taipumusta käyttäytyä aggressiivisesti. Varsinkin henkilön aiheeton hyökkäily ja voimakas puolustautuminen vähäisen asian takia muovaavat käsitystä aggressiivisuudesta. Kohtuullista itsepuolustusta ei sitä vastoin pidetä aggressiivisena toimintana vaan pikemminkin osana itsevarmuutta tai jäämäkkyyttä, joka ei salli joutumista toisten hyväksikäytön kohteeksi. Aggressio on suojamekanismi ja jo muinaisista ajoista lähtien aggressiivinen käyttäytyminen on ollut tärkeää lajin säilymiselle. Se ei ole periytyvä piirre, vaan ainoastaan valmius käyttäytyä aggressiivisesti tietyissä tilanteissa. Sillä on hyökkääviä eli offensiivisiä, ja puolustavia eli defensiivisiä ulottuvuuksia, erityisesti lasten käyttäytymisessä. Uhkaava tilanne tai provosoitu teko aiheuttaa puolustavan reaktion, kun taas hyökkäävä reaktio nousee esiin ilman varsinaista provosointia. Edellinen on täten Pulkkinen (1987) mukaan primaarinen reaktio tavoitteenaan uhkaavan ärsykkeen poistaminen ja jälkimmäinen on

ehdollistumalla opittua. (Pulkkinen 1984, 223; Vilkkö-Riihelä & Bergström 1994, 93; Mustonen 1991, 12.)

Aggression viriämiseen liittyy sekä psykologisia, että fysiologisia tapahtumia. Kyseessä voi olla joko tunnepohjainen tai harkittu käyttäytymien, joten emotionaalinen aggressiivisuus voidaan erottaa instrumentaalisesta, välineellisestä aggressiivisuudesta. Emotionaaliseen aggressiivisuuteen liittyy vihaisuuden tai raivostuneisuuden elämys, hyökkäävää käyttäytymistä motivoiva ja helpottava fysiologinen viritys ja vihaiset ilmeet kasvoilla. Vihaisuus koetaan yleensä mielipahan sävyisenä tunteena, joka motivoi toimimaan tunnetilan sammuttamiseksi. Aggressiivisuudella voidaan tavoitella myös mielihyvää toisen kärsimyksestä ja alistumisesta sekä vallan tunteesta. Instrumentaalista aggressiivisuus on silloin kun se on väline jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Kun ihminen tuntee itsensä uhatuksi (uhan ei välttämättä tarvitse olla todellinen), aggression mahdollisuus kasvaa. Pelko voi olla konkreettista, jonkin asian menettämisen pelkoa tai sitten sosiaalista uhkaa, kuten hylätyksi tulemisen tai arvostuksen menettämisen pelkoa. Jos aggressiivisia ärsykeitä ei käsitellä millään tavalla, ne voivat patoutua ja aiheuttaa mm. stressioireita. Aggression ilmenemismuotoihin vaikuttavat kulttuuri, omat kokemukset, tilanne ja niin edelleen, tehden aggressiivisen käyttäytymisen hyvin ”oppimisherkäksi”. (Vilkkö-Riihelä & Bergström 1994, 94; Helkama, Myllyniemi & Liebkind 1998, 229.)

Aggressiivisesta lapsesta ei ensisijaisesti pidetä muiden lasten keskuudessa siksi, että hän pyrkii vahingoittamaan toisia. Aggressiivisesti käyttäytyvä, sosiaalisissa taidoissa heikko ja kypsymätön lapsi joutuu helposti toisten torjumaksi. Mitä yleisempää aggressiivinen käyttäytyminen on varsinkin vanhemmilla lapsilla, sitä enemmän se aiheuttaa sosiaalista hyljeksintää. Aggressiivisuuden ja hyljeksityksi tulemisen yhteys on pojilla selvempi kuin tytöillä. Tytöt eivät ole useinkaan fyysisesti niin aggressiivisiä kuin pojat, mutta tytöillä aggressiivisuus näkyy esimerkiksi juoruiluna ja muiden maineen pilaamisena. Pojilla tiettyä määrää aggressiivisuutta pidetään jopa sosiaalisesti sopivana. On myös huomioitavaa, että joillakin lapsilla aggressiivisuus voi näkyä myönteisesti sosiaalisesti dominoivana käyttäytymisenä, joka kehityksen edetessä muuttuu sosiaalisesti hyväksyttävämmäksi. Aggressiiviset lapset käyttävät prososiaalisten strategioiden sijaan epäsoivia strategioita, kuten määräämistä. He voivat pyrkiä lopettamaan toisten lasten toiminnan ja suunnata huomion itseensä. Heillä on myös vähemmän

keinoja muodostaa ystävyys-suhteita ja ratkaista ongelmatilanteita. Suomalaisissa tutkimuksissa kiusaajat ovat toveriryhmissään olleet epäsuosittuja, mutta eivät kuitenkaan yhtä epäsuosittuja kuin kiusaamisen uhrit (ks. Salmivalli 1995). (Hynninen & Haapasalo 1996, 195.)

4.2 Väkivaltainen käyttäytyminen ja sen oppiminen

Oppimispsykologisen teorian (Keltikangas-Järvinen, 1978) mukaan kaikki ihmisen käyttäytyminen, myös väkivaltainen, on opittua. Ympäristö voi vaikuttaa kolmella tavalla väkivaltaiseen käyttäytymiseen: 1) Suorat mallit, jotka antavat yksilölle väkivaltaisia esikuvia ja käyttäytymismalleja. Lapsi kasvaa olosuhteissa, joissa fyysisen väkivallan käyttö on paitsi sallittua ja yleinen keino selvittää ristiriitoja, myös joskus välttämätöntä selviytymiselle ja hyväksytyksi tulemiselle. Näin lapsi jo pienestä pitäen oppii pitämään väkivaltaa normaalina ja asiaan kuuluvana. 2) Epäsuorat väkivaltamallit, jolloin kasvuympäristö tarjoaa aggressiivisia malleja esimerkiksi hyväksymällä tiettyyn päämäärään tähtäävän ruumiillisen ja henkisen kurituksen. 3) Kontrollimekanismien opettaminen. Lapsi kehittyy sosiaalisesti siten, että hän oppii kontrolloimaan käyttäytymistään ja näin hänelle tulee opettaa alusta asti niitä kontrollimekanismeja, jotka häntä ympäröivässä kulttuurissa ovat toivottuja. Esikuviltaan lapsi oppii kaikki erilaiset reaktiotavat, joten esikuvien merkitys on hyvin suuri.

En ole aivan valmis yhtymään täysin tähän oppimispsykologiseen näkemykseen ihmisen käyttäytymisen kehittymisestä. Ajatus siitä, että kaikki ihmisen käyttäytyminen olisi opittua tuntuu itselleni vieraalta; etteikö mikään olisi ihmisessä perittyä tai synnynnäistä, niin sanotusti omasta itsestä lähtöisin? Ihmisellä sanotaan olevan niin sanotusti lajille ominainen valmius käyttäytyä aggressiivisesti tietyissä tilanteissa. Yhdyn kuitenkin em. käsitykseen ympäristön vaikuttamisen muodoista, ja olen samaa mieltä siitä, että oppimisella ja ympäristön vaikutuksilla on hyvin suuri osa ihmisen käyttäytymisen kehityksessä.

Vanhempien kasvatuskäyttäytymisellä on suuri merkitys nuorilla ilmenevään väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Erään amerikkalaisen tutkimuksen (Jackson & Foshee 1998) tulosten mukaan mitä enemmän vanhemmat vastaavat lastensa tarpeisiin (responsiveness) ja mitä enemmän he lapsiltaan vaativat (demandingness), sitä pienemmällä todennäköisyydellä lapset ovat olleet mukana

tappeluissa, aseellisissa välikohtauksissa yms. itse aiheutetuissa väkivaltaisissa tilanteissa. Verrattaessa nuoria, jotka ovat vastaanottaneet vanhemmiltaan paljon tarpeisiin vastaavuutta ja vaativuutta, niihin nuoriin joiden vanhemmat eivät käytä edellä mainittuja kasvatusmenetelmiä, jälkimmäisten kohdalla todennäköisyys ilmentää väkivaltaista käyttäytymistä jokapäiväisessä elämässä on kaksin- tai kolminkertainen ensin mainittuihin verrattuna. Vanhempien lastensa tarpeisiin vastaavuus ja vaativuus suhteessa lasten väkivaltaiseen käyttäytymiseen ilmenee voimakkaammin tyttöjen kuin poikien kohdalla. Vanhempien merkitykselle nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen estäjinä on annettu suhteellisen vähän painoarvoa. Tämän tutkiminen on kuitenkin tärkeää monista syistä: vaikka kavereiden vaikutus kasvaa lapsuudesta nuoruuteen edettäessä, vanhempien vaikutus säilyy vahvana läpi nuoruudenkin; nuorisoväkivalta voi kohdistua yhtälailla omaan perheeseen kuin muihin nuoriin; vanhemmilta saadun kiintymyksen ja kannustuksen puutteen on todettu aiheuttavan nuorissa väkivaltaisuutta; koulujen ohjelmat väkivallan vähentämiseksi eivät tunnu riittävän nuorisoväkivaltaongelman ratkaisemiseksi. (Jackson & Foshee 1998, 343-344.)

Yksi suuri tekijä nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen on päihteiden käyttö (alkoholi ja huumeet). Päihteiden käyttö aiheuttaa väkivaltaista käyttäytymistä ainakin jossain määrin, vaikkakaan asiaa ei voida täysin yleistää, koska väkivaltaista käyttäytymistä ilmenee tietysti myös ihmisillä ilman päihteiden käyttöä, ja toisaalta kaikki päihteiden käyttäjät eivät ole väkivaltaisia. Tutkimuksissa on todettu myös väkivaltaisen käyttäytymisen ja aggressiivisuuden lapsuudessa johtavan päihteiden käyttöön nuoruudessa. Näissä tutkimuksissa ei ole otettu huomioon nuorten vanhempien väkivalta-/päihteidenkäyttöhistoriaa, eikä toveripiirin vaikutusta, mutta näilläkin tekijöillä on epäilemättä suuri vaikutus nuoren väkivaltaisen käyttäytymisen lisääntymiselle tai ilmenemättömyydelle. (Wagner 1996, 375-387.)

4.3 Väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyvät persoonallisuuden piirteet

Tutkimuksessani pyrin selvittämään muun muassa millaisia käsityksiä nuorilla on siitä, millainen ihminen on väkivaltainen ihminen. Ihmisen väkivaltaisuus voi ilmetä konkreettisina tekoina tai esimerkiksi tietynlaisina luonteenpiirteinä tai käyttäytymismalleina/ tapoina. Keltikangas-Järvisen (1978) mukaan seuraavat ominaisuudet ilmenevät eritavoin ja eri määrissä yksilöittäin, mutta ne muodostavat

väkivaltaisen persoonallisuuden tietynlaisen yhteisen perusrakenteen. Täytyykin muistaa, ettei yksi näistä piirteistä yksinään merkitse väkivaltaista persoonallisuutta, eikä väkivaltainen persoonallisuus edellytä välttämättä kaikkia piirteitä. Lisäksi väkivaltaisuuteen liittyy luonnollisesti muitakin tekijöitä.

Itsekeskeisyys

Ihminen ottaa hyvin vähän muita huomioon tai hänellä on vaikeuksia sopeutua muiden ihmisten odotuksiin. Hänellä ei ole kykyä sosiaaliseen kanssakäymiseen eikä ihmissuhteiden ylläpitämiseen, koska hän on itse keskus, jonka ympärillä muun maailman tulisi pyöriä. Arviointi muista ihmisistä ja ulkomaailman tapahtumista perustuu siihen, mitä hyötyä niistä hänelle itselleen mahdollisesti on.

Heikko itsetunto

Ihminen loukkaantuu pienestäkin asiasta eikä siedä minkäänlaista kritiikkiä itseään kohtaan. Hänellä on jatkuva tarve olla toisten ihmisten ihailun ja huomion kohteena ja hän on valmis tekemään sen eteen mitä tahansa. Huomion ei siis välttämättä tarvitse olla pelkästään positiivista.

Kyvttömyys kestää masennusta

Ihminen ei haavoittuvan ja heikon itsetunnon vuoksi kykene kohtaamaan vastoinkäymisiä. Hyvin pienetkin asiat aiheuttavat kohtuuttoman suurta masennusta. Hänen tunne-elämänsä on heikosti kehittynyt eikä hän sen vuoksi yritä selvitä siitä yli, vaan pitää sitä vaatimuksena toimia purkaen sen ulospäin. Toiminnan tarkoituksena on palauttaa ihmisen psyykkinen tasapaino ja työntää heräävä masennus pois tietoisuudesta. Seurauksilla ja uhrilla on enää toissijainen merkitys teon suorittajalle, koska teko itsessään in senhetkisessä psyykkisessä tilassa tavallaan oikeutettu.

Virheellinen minäkuva

Ihminen rakentaa oman heikon itsetuntonsa ympärille oman epärealistisen maailmansa, jossa hän pitää yllä sellaisia mielikuvia itsestään, joilla ei ole todellisuuden kanssa mitään tekemistä. Mielikuvat toimivat suojana ulkomaailmaa vastaan ja tosiasioiden torjumiseksi. Ihminen ei tiedosta täysin itseään ja näin ollen hänellä on usein täydellisen virheellinen käsitys omasta itsestään.

Kateus

Ihminen kadehtii kaikkea mitä toisella on ja pyrkii myös tuhoamaan sen, koska se uhkaa hänen kuvitelmiaan omasta kaikkivoipaisuudestaan. Näennäisesti ilman syytä ihminen tuhoaa ja rikkoo toisen ihmisen tai yhteistä omaisuutta. Oleellista tässä on

se, että ihminen ei välttämättä edes halua tätä omaisuutta eikä halua hyötyä siitä, koska pelkkä sen olemassaolo on uhka hänen mielenrauhalleen.

Heikosti kehittynyt tunne-elämä

Ihminen osoittaa suurta emotionaalista kylmyyttä ja välinpitämättömyyttä. Positiiviset tunneilmaukset puuttuvat, tai ovat hyvin vähäisiä. Näiden sijalla ovat negatiiviset tunnepurkaukset, lyhytaikaiset tunnelataukset kuten viha, kateus tai aggressio. Ihminen on katkera, hän tuntee vihaavan ja kadehtivan kaikkia eikä hän saa tyydytystä tunnepitoisesta ihmisten välisestä kanssakäymisestä. Ilahduttavaa hänen mielestään sen sijaan on toisen ihmisen epäonnistuminen tai vastoinkäyminen. Ulkopuolinen saa hänestä vaikutelman tunteiden täydellisestä puuttumisesta.

Syällisyyden puuttuminen

Tunneilmaisultaan köyhänä ihminen ei ole koskaan tuntenut syällisyyttä. Hän etsii usein jonkin konkreettisen syyn teolleen ja löydettyään sellaisen hänen on helpompi hyväksyä tuomio. Tällainen ihminen yrittää usein purkaa ahdistustaan väkivallanteolla tavoittelematta konkreettista hyötyä. Jos hän näin pyrkii teollaan psyykkisen jännitystilansa poistamiseen yrittäen päästä tasapainoon, ei hän näe tekoaan samalla tavalla vääränä kuin jos hänellä olisi siihen jokin konkreettinen syy. Toisaalta yksilö voi rakentaa itselleen suojamuurin kaikkia tunteita vastaan ottaen tilalle ylirealistisen ja välinpitämättömän asenteen.

Huonot ihmissuhteet

Ihminen on kyvytön muodostamaan ja ylläpitämään ihmissuhteita. Todelliset ystävyysuhteet eivät ole hänelle mahdollisia, mutta hän ei tunne siihen erityisemmin edes tarvetta. Hänen ihmissuhteitaan leimaa epäluuloisuus, varovaisuus ja hyötyjen tavoittelu. Lisäksi lähimmät ihmissuhteet, kuten perhesiteet, puuttuvat heiltä usein kokonaan. Vaikka näyttäisi siltä, että ystäviä on, ystävyys ei ole todellista, koska ihminen tavallaan ”ostaa” ihmiset ympärilleen erilaisilla suosionosoituksilla. Kostamalla hän hallitsee ”jenginsä” ja tämän takia muiden on vaikea vapautua hänen vallastaan. Kiinnostus muita ihmisiä kohtaan kestää niin kauan kuin heistä on hänelle hyötyä eikä hän tunne todellista surua menetettyä ihmissuhdetta kohtaan.

Myötäelämisen puute

Ihmisen kyky empatiaan on vähäinen tai puuttuu kokonaan. Hän ei osaa asettua toisen ihmisen saappaisiin eikä kuvitella tämän ajatuksia tai tuntemuksia kussakin tilanteessa. Hän ei osaa iloita toisen ihmisen puolesta. Toisilla ihmisillä on hänelle

vain välineellistä arvoa ja heidän tehtävänään on hänen itsekeskeisten mielentilojensa säätelyvälikappaleena toimiminen.

Asiallinen käyttäytyminen

Merkittävää on se, että ihmisen ulkoinen käytös on suhteellisen hallittua kaikesta edellä mainitusta huolimatta. Hän on asiallinen, käyttäytyy tilanteen mukaan ja tuntuu hallitsevan itsensä eikä anna ulospäin häiriintynyttä vaikutelmaa. (Keltikangas-Järvinen 1978,27-35.)

4.4 Väkivalta eri yhteyksissä

Väkivaltaa ilmenee oikeastaan elämän joka saralla jossain muodossa. Ihmiset ovat ehkä jossain määrin tottuneet väkivallan läsnäoloon elämässään muun muassa median välittämien kuvien kautta. Monelle väkivalta on osa jokapäiväistä elämää ilman mediaakin. Nuorison keskuudessa väkivalta ja väkivaltaisuus on kokenut tavallaan rakenteellisen muutoksen; käsitykset siitä mikä esimerkiksi lasketaan jokapäiväisessä elämässä väkivallaksi on huomattavalla tavalla muuttunut.

4.4.1 Perheväkivalta

Perheväkivalta mielletään perheen sisäiseksi, usein miehen ja naisen väliseksi asiaksi. Perheväkivaltana pidetään ruumiillista väkivaltaa tai sillä uhkaamista, kun tekijällä ja uhrilla on läheinen tunnepitoinen suhde. Tällainen väkivalta haavoittaa useimmin lapsia, naisia, vanhuksia ja vammaisia ja siinä tulee usein näkyviin väärinarvostettu miehinen voima, mies alistaa muut perheenjäsenet. Viimeaikoina on kuitenkin alettu puhua myös naisten väkivaltaisuuden kasvusta perheoloissa. Väkivalta kodeissa voi olla fyysistä, seksuaalista, henkistä, taloudellista, hoidon ja avun laiminlyöntiä sekä uskonnollista. Syitä perheväkivallalle on monia: henkilökohtaiset ristiriidat, heikko yhteisymmärrys aviopuolisoiden kesken, aviolliset ongelmat, heikko itsetunto, epävarmuus ja ailahtelevaisuus sekä päihteiden käyttö. Yleensä perheessä tapahtuva väkivalta on suuri salaisuus ja häpeä, jota halutaan varjella neljän seinän sisällä. Lähes aina asia on kuitenkin havaittu ympäristössä, mutta siihen ei ole haluttu puuttua. Perheessä tapahtuvasta väkivallasta on asianomaisen vaikea puhua kenenkään kanssa suoraan tai edes epäsuorasti. (Kalliopuska & Karjalainen 1988, 138; Perttu & Söderholm 1998, 4-5.)

Perheväkivalta on nähty niin aikuisten välisenä ongelmana, että lapset ovat tavallaan jääneet ulkopuolisiksi. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että väkivallan todistajana oleminen on lapselle traumaattinen kokemus, joka vaikuttaa monella tavalla lapsen kasvuun ja kehitykseen. Ennen kaikkea väkivalta on suuri uhka lapsen hyvinvoinnille ja terveydelle. Väkivaltainen kodin ilmapiiri ei suo lapsen kehitykselle riittäviä edellytyksiä kasvaa henkisesti tasapainoiseksi ja kokea tarvitsemaansa turvaa. Lapset eivät koskaan ole vain neutraaleja sivustakatsojia vanhempiensa konflikteissa, vaan he ovat usein huomattavasti paremmin perillä asioista kuin kukaan haluaa uskoa. Lapset voivat vaistota vanhempiensa kireät välit tai he voivat joutua vanhempien välisen henkisen väkivallan välikappaleiksi. He ottavat omalla tavallaan kantaa tilanteeseen toiminnassaan sekä omissa ajatuksissaan ja mielikuvissaan. Lapsi voi yrittää lopettaa vanhempiensa tappelun esimerkiksi menemällä väliin, pakenemalla omaan huoneeseensa tai vaikkapa piiloutumalla sängyn alle. Väkivalta vaikuttaa lapsen arkielämään ja tästä syystä hänet tulisi ottaa huomioon aikuisten kanssa tasavertaisena osapuolena. (Heiskanen & Piispa 1998, 33; Perttu & Söderholm 1998, 7.)

Nuorten keskuudessa perheväkivallasta puhuminen ikätovereille riippuu usein väkivallan muodoista ja siitä, kuinka läheiset suhteet nuorilla on. Jos perheväkivaltaan liittyy seksuaalista väkivaltaa, ei aiheesta yleensä puhuta sen enempää ystäville kuin muillekaan (esim. koulun terveydenhoitaja, mahdolliset ammattiauttajat ym.) ja asian tuleminen ilmi saattaa kestää vuosikausia, jos sitä tapahtuu silloinkaan. Jos väkivalta on pääasiassa fyysistä, hakevat nuoret usein tukea ensimmäisenä ystäväpiiristään ja tästä piiristä riippuen voi tämä johtaa avun ja tuen hakemiseen ulkopuolisiltakin. Loppujen lopuksi nuoret ovat hyvin usein valmiita puhumaan ongelmistaan, liittyen esimerkiksi perheväkivaltaan, jos heille vain annetaan siihen mahdollisuus. Tällaisia mahdollisuuksia tarjoavat muun muassa erilaiset erityisnuorisotyön yksiköt, joiden ylläpitoon ja kehittämiseen tulisikin panostaa yhä enemmän.

4.4.2 Koulukiusaaminen

Tässä luvussa käsittelen pelkästään lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuvaa väkivaltaa, joka nimetään yleensä koulukiusaamiseksi (mobbaus). Pikaksen (1990) mukaan koulukiusaamisen kriteerit ovat seuraavat:

1. Koulussa ilmenee jonkinlaista tietoista väkivaltaa, sekä fyysistä että psyykkistä, esim. ryhmästä eristäminen , pikkupiruilu yms.
2. Yleensä ryhmä, eli kaksi tai useampihenkilö, harjoittaa kielteistä käyttäytymistä.
3. Kielteisen käyttäytymisen kohteena on huonossa asemassa oleva yksilö.
4. Kielteinen käyttäytyminen on yhteiskunnan arvojen vastaista.
5. Väkivallan harjoittajat vahvistavat käyttäytymistään keskinäisellä vuorovaikutuksella.

Omasta mielestäni kiusaamisen kohteena oleva yksilö ei välttämättä ole mikään huonossa asemassa oleva yksilö, vaan kiusaamisen syyt löytyvät hyvin usein kiusaajasta eikä kiusatusta. Kiusaaja yrittää vallankäytöllään ja muihin kohdistuvalla väkivallan käytöllä ”helpottaa” omaa huonoa oloaan ja parantaa huonoa itsetuntoaan. Kiusatun ei siis tarvitse olla huonossa asemassa, vaan hänet voidaan jostain jopa näkymättömästä syystä ”valita” kiusaamisen kohteeksi. Uhrin oma käyttäytyminen toimii usein ryhmän väkivaltakäyttäytymisen vahvistajana. Jo se että uhri tietää odottaa kiusaamista, voi herättää halun kiusata. Kiusaamista vahvistetaan monella tavalla alkaen selvästä ilmaisusta aina hiljaiseen hyväksyntään asti. Lisäksi ryhmäpaine ja tapa tarkastella toisia ihmisiä uhkana ryhmälle tai alempiarvoisina olentoina aiheuttaa kiusaamisen jatkumista. (Pikas 1990, 56-77.)

Olweus (1992) pitää tärkeänä sisällyttää kiusaamisen käsitteeseen ensinnäkin tilanteen jossa yksilö ahdistelee toista ja toiseksi tilanteen jossa ryhmä on vastuussa ahdistelusta. Hän määrittelee kiusaamisen uhriksi joutumisen siten, että yksilöä kiusataan tai hän on kiusaamisen uhri jos hän on toistuvasti tai pidempään alttiina yhden tai useamman muun henkilön fyysiselle tai henkiselle väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Kiusaaminen edellyttää voimasuhteiden tasapainottomuutta, eli kiusatun yksilön on vaikea puolustautua ja hän on jossain määrin avuton ahdistelun edessä. Tavallisesti koulukiusaamisen kohteena on yksittäinen oppilas. (Olweus 1992, 14-15.)

Tyypilliset kiusaamisen passiiviset uhrin ovat ahdistuneempia ja turvattomampia kuin oppilaat yleensä ja lisäksi he ovat usein varovaisia, herkkiä ja hiljaisia. He eivät käyttäydy väkivaltaisesti tai kiusaavasti ja ovat koulussa yksinäisiä ja hylättyjä. Passiiviset uhrin eivät kosta hyökkäyksiä tai loukkauksia, vaan he vetäytyvät kuoreensa. Provokatiiviset uhrin reagoivat kiusaamiseen vaihtelevasti ahdistuneesti tai aggressiivisesti. He suuttuvat helposti ja yrittävät tapella tai vastata hyökkäyksen tai loukkauksen kohteeksi joutuessaan. Lisäksi he voivat olla

ylivilkkaita, levottomia, keskittymiskyvyttömiä ja muita jollain tavalla ärsyttäviä. Kiusaajaa tyypillisesti luonnehtiva piirre on hänen aggressiivisuutensa kavereita kohtaan. Luonteenomaista kiusaajalle on impulsiivisuus ja voimakas muiden dominoinnin tarve, sekä vähäinen empatian tunne kiusaamisen uhreja kohtaan. Kiusaaja valitsee kohteekseen erityisesti heikompia ja melko puolustuskyvyttömiä oppilaita yllyttäen muita tekemään ”likaista työtä”. Hän on luokkatovereidensa keskuudessa keskimäärin suosittu ja saa usein ainakin pieneltä toverijoukolta tukea. Kiusaajat ovat usein suhteellisen nuorina mukana muussakin epäsosiaalisessa toiminnassa, kuten varastamisessa, vandalismissa ja juopottelussa sekä mukana ”huonossa seurassa”. (Olweus 1992, 33-57.)

Koululuokissa ja välitunneilla tapahtuu päivittäin monenlaisia aggressiivisia yhteenottoja. Tämä kaikki ei ole kuitenkaan koulukiusaamista. Sen sijaan kiusaaminen on kylläkin aina aggressiota: se on aggressiivisen käyttäytymisen muoto jolla on tietyt sille tyypilliset ominaispiirteensä. Vaikka kiusaamista voidaankin pitää yhtenä aggression muotona tai ”alalajina”, eivät kaikki aggression määritelmiin tavallisesti sisällytetyt luonnehdinnat aina pidä paikkaansa kiusaamisessa. Ensinnäkin, kiusaaja ei välttämättä ole aggressiotilassa kiusaamistilanteessa, kun taas aggressiivisen käyttäytymisen määritelmiin yleensä sisältyy oletus tällaisesta sisäisestä tilasta, suuttumuksen tunteesta, johon liittyy muun muassa tiettyjä fysiologisia reaktioita ja vihamielisiä ajatuksia. Aggressiivisuutta tarkastellaan usein yksilöiden ominaisuutena, kiusaaminen on selkeästi sosiaalinen tilanne. Aggressiotila on hetkellinen tila kun taas koulukiusaamiseen liittyy yleensä pitkäaikainen suhde uhrin ja kiusaajan tai kiusaajien välillä. (Salmivalli 1998, 29.)

Salmivalli (1998, 30) käyttää teoksessaan ”Koulukiusaaminen ryhmäilmionä” käsitteitä koulukiusaaminen ja kouluväkivalta synonyymeina, mikä voi hänen mukaansa tuntua oudolta, sillä onhan ilmauksilla väkivalta ja kiusaaminen suomenkielessä hieman eri merkitys. Väkivallalla viitataan yleensä erityisesti fyysisen (joskus henkisenkin) aggression äärimuotoihin. Kiusaamisella puolestaan tarkoitetaan monenlaista – melko harmitontakin – kiusantekoa. Meillä Suomessa sanat ”koulukiusaaminen” ja ”kouluväkivalta” ovat kuitenkin molemmat vakiintuneet tarkoittamaan samaa ilmiötä kuin ruotsin ’mobbing’ tai englannin ’bullying’-ilmiötä.

Koulumaailmassa tapahtuvaan väkivaltaan puuttuminen kuuluu tietysti jokaiselle asian kohtaavalle, mutta ennen kaikkea se kuuluu opettajille. Nykypäivän

kouluissa ongelmien ja väkivaltaisuuden lisääntyessä opettajan työ ei ole kovinkaan helppoa. Joskus kiusaaminen, väkivalta ja ongelmat halutaankin jättää huomiotta esimerkiksi opettajan väsymisen, pelon tai välinpitämättömyyden takia. Kuitenkin opettaja on roolissaan tietolähde ja tiedonjakaja, oppilaan ohjaaja, tukija ja kannustaja. Näiden lisäksi opettaja omaa asemassaan tietynlaisen auktoriteetin. Opettaja on kasvavalle lapselle yksi perinteisistä samastumiskohteista. Hänen tulisi auktoriteettina olla turvallinen ja lämmin aikuinen, jolla on lapsen mielestä ihailtavia ominaisuuksia. Opettajan ei siis tule olla pelkkä kontrollin käyttäjä ja pelonsekaisen kunnioituksen herättäjä tai vastakohtana välinpitämätön tai aikaansaamaton. Auktoriteettiasema perustuu opettajan omaan persoonallisuuteen ja siihen, mitä tunteita hän herättää oppilaissa. Tärkeää on se miten hän asemaansa käyttää, ja näin hänellä on merkittävät mahdollisuudet tukea oppilaiden kehitystä opetustaitojensa lisäksi myös omilla persoonallisilla ominaisuuksillaan. Samalla tavalla opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa oppilaan kehitykseen negatiivisilla tavoilla, kuten itsetunnon polkemisella, väkivaltaisuuden ja aggressiivisuuden ”tukemisella”, huomiotta jättämisellä ja niin edelleen. (Opetushallitus 1994, 12; Keltikangas-Järvinen 1994, 202-204.)

Kouluväkivalta ei tänä päivänä useinkaan jää pelkästään kiusaamisen tasolle. Tästä olemme saaneet lukea ja nähdä uutisissa useitakin esimerkkejä viimeaikoina. Väkivallan kohtaamisen uhka tuntuu kokoajan kouluissakin kasvavan ja väkivallan muodot saattavat saavuttaa järkyttäviä mittasuhteita. Tällaisen kehityksen estäminen ja syiden selvittäminen ovat ensisijaisen tärkeitä asioita koulumaailman kehittämisessä.

4.4.3 Väkivaltaa vapaa-aikana ja toveripiirissä?

Opettajat, ammattiauttajat ja vanhemmat ovat jo pitkään olleet huolestuneita nuorten kasvavasta väkivaltaisuudesta, varsinkin väkivallan raastumisesta. Ratkaisuja ja syitä tähän ongelmaan onkin yritetty löytää monesta suunnasta. Yleisesti ottaen ajatellaan, että nuoruus on elämänvaihe jossa siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen. Tässä vaiheessa elämää sosiaaliset suhteet, varsinkin toveripiirit, ovat todella tärkeitä. Sellaiset nuoret, joilla on paljon ja hyvälaatuisia sosiaalisia suhteita, ovat yleensä valmiita toimimaan sosiaalisesti hyväksyttävillä tavoilla, ovat suosittuja ja kypsiä tekemään viisaita päätöksiä ja valintoja elämässään. Harvalla nuorella on

suuria ongelmia sosiaalisen ja yhteiskuntaan sopeutumisen kanssa, mutta monella joilla niitä on, ne ovat vakavia ongelmia. Pienempiä ongelmia löytyy tietysti melkein jokaiselta nuorelta jossain vaiheessa. Sellaisilla nuorilla, jotka ovat syrjäytyneitä ja hyljeksittyjä, on hyvin usein itsetunto-ongelmia, ongelmia koulussa, vähän ystäviä ja suhteita vastakkaiseen sukupuoleen. He näkevät itsensä epäsuosittuina ja tuntevat itsensä yksinäisiksi. Näillä nuorilla näyttää olevan vähäisemmät taidot tehdä viisaita ratkaisuja perustuen todelliseen tietoon, arviointiin ja harkintaan. He eivät ole valmiita hyväksymään kompromisseja kun heille ideaali tilanne on mahdoton saavuttaa, eivätkä he ole myöskään valmiita neuvottelemaan hyväksyttävästä ratkaisusta kun on kyseessä kahden tai useamman ihmisen välinen eturistiriita. He eivät tajua tekojensa ja valintojensa mahdollisia seurauksia. Lopulta tällaiset nuoret usein turvautuvat väkivaltaan. (Chandras 1999, 303-305.)

Väkivaltaisuutta pidetään usein yhtenä suurimmista olemassa olevista sosiaalisista ongelmista. Erityisesti nuoruusiässä, jolloin aggressiivisuuden taso on korkea ja seuraukset saattavat olla vakavia, ongelma on ilmeinen. Nuorilla on usein voimaa satuttaa uhria fyysisesti, mutta uhrin ovat myös henkisesti haavoittuvassa iässä jos uhrina on kanssanuori. Nuoret muokkaavat voimakkaasti identiteettiänsä, jolloin uhriksi joutumisella voi olla kielteisiä vaikutuksia heidän käsityksiin itsestään. Väkivaltaisella käyttäytymisellä ei ole kielteistä vaikutusta pelkästään uhrille, vaan myös sen tekijälle. Aggressiivinen käyttäytyminen ja väkivaltaisuus yleensä saattaa johtaa torjuntaan vertaisryhmässä ja sitä kautta kielteiseen käsitykseen itsestä ja edelleen uusiin ongelmiin, esimerkiksi masennukseen. Tutkimuksissa on osoitettu, että yleisesti aggressiivisuus on yhteydessä alhaiseen sosiaaliseen hyväksyntään vertaisryhmässä. On kuitenkin myös osoitettu, että osa aggressiivisista nuorista voi olla hyvinkin suosittuja. (Pakaslahti 1999, 97-99.)

Nuoret kohtaavat väkivaltaa sen eri muodoissa monissa konteksteissa. Pieni, kuitenkin kasvava osa nuorista joutuu tekemisiin äärimmäisen väkivallan kanssa (esim. murhat, tapot). Muiden vähemmän äärimmäisten väkivallan muotojen on kuitenkin todettu vaikuttavan paljon suurempaan joukkoon nuoria. Monet nuoret ovat joutuneet ainakin väkivallan uhan alaisiksi, ja vielä useammat ovat todistanee useastikin jotain väkivaltaista tapahtumaa. Väkivallalle altistuminen voi olla seurausta suorasta väkivallan kokemisesta. Vielä yleisempää ja hankalasti todistettavissa on väkivallan kokeminen todistamalla väkivaltaista tapahtumaa, tai se, että omat ystävät tai perheenjäsenet joutuvat väkivallan uhreiksi. Vaikka nuoret eivät

ole ainoita joilla on kokemuksia yhteiskunnassa lisääntyneestä väkivallasta, ovat he amerikkalaisten tutkimusten (Bureau of Justice Statistics 1991) mukaan kaksi kertaa suuremmassa vaarassa joutua väkivallan uhreiksi kuin yli 25-vuotiaat aikuiset. Näitä tutkimustuloksia voitaneen jossain määrin pitää myös yleismaailmallisina ja yleistää koskemaan myös suomalaista nuorisoa. Vaikkakin tarkat seuraukset väkivallalle altistumisesta vaihtelevat hyvin paljon ja riippuvat monista tekijöistä, voidaan sanoa että kokemusten voimakkaat vaikutukset ovat ilmeisiä. Koska nuoret altistuvat yhä yleisemmin väkivallalle, ovat tutkijat yrittäneet identifioida tämän altistumisen mahdollisia seurauksia nuorten psyykkiselle hyvinvoinnille. Esimerkiksi Freemanin (1993) mukaan lapsilla jotka ovat kokeneet väkivaltaa on todettu useammin masentuneisuutta. Campbell ja Schwartz (1996) vertasivat väkivallan yleisyyttä ja kokemista kaupunkilaisten ja lähiöiden nuorten keskuudessa ja totesivat, että niillä nuorilla joilla oli enemmän kokemuksia liittyen väkivaltaan, oli huomattavasti enemmän oireita liittyen masennukseen, posttraumaattiseen stressiin ja somaattisiin syndroomiin. Uusien tutkimusten mukaan väkivallan kokemisen seurauksina voi ilmetä edellä mainittujen lisäksi huonoa koulumenestystä, vihan tunteen kasvua, aggressioita, levottomuutta, antisosiaalista käyttäytymistä ja alkoholin käyttöä. (Schwab-Stone, Chen, Greenberger, Silver, Lichtman & Voyce 1999, 359-360; Jenkins & Bell 1997, 9.)

Väkivallan kokemisen vaikutuksilla saattaa olla yksilöllisiä eroja. Vaikutukset voivat erota toisistaan esimerkiksi riippuen nuoren iästä, sukupuolesta ja kansallisuudesta. Näistä muuttujista riippuen voivat jotkut nuoret olla erityisen helposti haavoittuvia ja otollisia väkivallalle altistumiselle. Naiset, vähemmistöt ja lapset ovat yhteiskunnassamme alttiimpia väkivallan kokemiselle kuin muut ryhmät. Nuorten keskuudessa väkivallan vaikutukset tyttöihin ovat useimmiten negatiivisempia kuin poikiin. Tärkeintä ei ole kohdella kaikkia väkivallalle altistuneita lapsia ja nuoria kuin he olisivat ja ”tuhoutuneita” kokemustensa seurauksena, vaan ottaa jokainen heistä yksilönä ja panostaa jokaisen henkilökohtaiseen henkiseen ja fyysiseen tervehtymiseen. Yhteiskunnasta löytyy kyllä osaamista ja tieto-taitoa nuorten auttamiseksi ja väkivallan ehkäisemiseksi, mutta kysymys onkin olemmeko valmiita sijoittamaan varoja tähän työhön tarpeeksi. Pystymmekö katsomaan riittävän pitkälle tulevaisuuteen? (Schwab-Stone ym. 1999, 360; Jenkins & Bell 1997, 27.)

4.4.4 Mediaväkivalta ja väkivaltaviihde

Parin viimeisimmän vuoden aikana väkivallan raaistuminen ja kaikenlainen turvattomuus ovat olleet voimakkaasti esillä tiedotusvälineissä. Kotkan koululaissurma, Hyvinkään paloittelusurma, erilaiset kaappaus-, panttivanki ja linnoittautumisdraamat, Helsingin ampumaratatragedia ja Sodankylän tapahtumat maaliskuussa 1999 – näitä raakoja tapahtumia on kuvattu tiedotusvälineissä hyvinkin yksityiskohtaisesti. Uutisoinnissa on korostettu erityisesti väkivaltaisista tapahtumista leimaavaa järjettömyyttä. Tiedotusvälineitä seurattaessa ei voi kuin miettiä, onko Suomen kansa ja koko maailma sekoamassa lopullisesti. Väkivaltaisuuden lisääntyminen ei ole tietenkään kutistettavissa media-ilmiöksi. Kuitenkin on tärkeä pohtia, millaisissa suhteissa väkivalta ja media elävät ja miten median kuluttajat tähän suhteeseen asettuvat. (Takala 1999, 22.)

Väkivallan esittämisen seurauksia voidaan tarkastella monesta suunnasta. Tutuin näkökulma lienee tarkastella median suhdetta väkivaltaiseen käyttäytymiseen. On esimerkiksi paljon keskusteltu tietynlaisen tarttumiseffektin olemassaolosta. Mustosen (Takala 1999) mukaan media voi tarjota toimintaideoita häiriintyneille tai epätoivoisessa tilanteessa oleville ihmisille. Tuolloin on kysymys sytytysilmiöstä tai assosiaatioketjun syntymisestä: tietyistä ärsykkeistä tulee mieleen tietty käyttäytymisvalmius. Vaikka media ei tietenkään saa aikaan ihmisten ongelmia eikä epätoivoa, väkivallanteot etenevät ketjureaktion tavoin. Jopa uutisilla ja dokumenteilla on välittävä rooli tässä epidemiassa. ”Jotkut ihmiset katsovat uutisiakin kuin draamaa ja väkivaltaiset mallit saattavat edustaa heille sankareita. Siksi minusta on arveluttavaa lähettää esimerkiksi näitä panttivankidraamoja jopa suorana lähetyksenä, kuin jännittävänä seikkailutarinana” toteaa Mustonen (Takala 1999, 22). Mustosen tutkimuksen (1997, 36) mukaan tv-väkivallan katselu ei ainakaan vähennä katsojan väkivaltaisuutta. Hänen tutkimuksessaan tutkimusjoukossa, joka ei ollut lapsena nähnyt suuria määriä tv-väkivaltaa, aggressiivisuus ennusti kiinnostusta tv-väkivaltaan todennäköisemmin kuin väkivallan katselu ennusti aikuisen katsojan aggressiivisuutta. Tulokset osoittivat aikuistenkin osalta, että väkivaltaisten ohjelmien katselulla on psyykkisiä vaikutuksia. Ne näkyivät kohonneena ahdistuneisuutena erityisesti naisilla. Vaikka tutkimuksen mukaan katsojat hakivatkin väkivaltaviihdettä mielialan kohottamiseksi,

ei voitu huomata, että katselulla olisi ainakaan pitkäkestoisia ahdistusta vähentäviä vaikutuksia.

Väkivaltautisten vaikutuksesta ihmisiä tulee tarkasteltua myös siltä kannalta, muodostavatko he potentiaalisen uhan turvallisuudellemme. Oudot äänet rappukäytävässä tai poliisiautot parveilemassa kerrostalon pihassa laukaisevat helposti mieleen uhkakuvia siitä, mitä mahdollisesti omassa ympäristössä voisi tapahtua. Gerbnerin (Takala 1999) mukaan tällaiselle pelokkuudelle ovat erityisen alttiita ne joilla on vähäinen elämäkokemus ja rajallisesti ihmiskontakteja, siis vaikkapa lapset ja yksinäiset ihmiset. Gerbner on puhunut joukkoviestinnän vähittäisestä kultivoivasta vaikutuksesta: se rakentaa niitä kehyksiä, joihin ihmiset suhteuttavat omia henkilökohtaisia kokemuksiaan. Kun media korostaa vaaroja ja uhkakuvia, ihmisellä on taipumus tulkita lähipiirin väkivaltatilanteiden edustavan yleistä yhteiskunnallista todellisuutta eikä poikkeusta. Yhteiskuntapolitiikkaan tämä saattaa heijastua pyrkimyksinä hyvin suoraviivaisin ja välittömin keinoin poistaa uhkia esimerkiksi rangaistuksia koventamalla. Yhteisöllinen keskustelu ja toiminta voivat rapautua kun pitkäjänteinen työskentely ongelmien juurilla käy vaikeaksi. (Takala 1999, 24.)

Mediaväkivallan ja väkivaltaviihteen vaikutus nuoriin on ollut keskeisenä keskustelun ja tutkimuksen aiheena jo hyvin pitkään. Aluksi puhuttiin sarjakuvista, elokuvista ja radio-ohjelmista joista edettiin television vaikutuksiin. Kaikilla alueilla huoli väkivallasta on samansuuntainen: Vaikuttaako mediaväkivalta yhteiskuntamme nuorten asenteisiin, käsityksiin ja käyttäytymiseen? Tietysti samanlaisen kysymyksen voi esittää koskien aikuisia, mutta suurin osa huolehtimisesta ja tieteellisistä tutkimuksista on kohdistunut nuoriin ja lapsiin. Huolimatta siitä, että aihetta on tutkittu ja siitä on keskusteltu niin kauan, otettaessa mediaväkivallan vaikutukset aiheeksi, saadaan aina aikaan monikantainen ja kiivas keskustelu. Jokainen median uusi muoto, kuten videopelit ja internet, herättävät uuden keskustelun mediaväkivallasta. Mediaväkivaltakeskusteluihin liittyy aina ilmeisen peittelemätön suhde sen välillä mitä näemme ja kuulemme ja miten ajattelemme ja käyttäydymme. Toisten mielestä tämä suhde on hyvin heikko, ja toisten mielestä suhde on hyvin kiinteä ja perinpohjaisen häiritsevä. Syynä sille, että nämä kaksi ajatussuuntaa voivat olla olemassa - ja ovat olleetkin jo niin pitkän - on se, että mediaväkivalta ja väkivalta yleensä eivät ole yhteydessä toisiinsa millään suoralla ja

yksinkertaisella tavalla, ja molemmille ilmiöille on hyvin monia syitä. (Murray 1997, 72-73.)

Vaikka erilaisten mediamuotojen välillä on vaihtelua väkivallan intensiivisyydessä, mielenkiinnossa ja tulkinnessa, ovat niiden vaikutukset hyvin pitkälle samanlaisia. Elokuvien väkivallan intensiivisyys on usein voimakkaampaa kuin parhaan katseluajan televisio-ohjelmissa. Toisaalta elokuvaväkivaltaa nähdään harvemmin kuin televisioväkivaltaa. Tämä on yksi esimerkki siitä, miten hankalaa on vertailla mediaväkivallan vaikutuksia kun ottaa huomioon väkivallan näytön määrän ja intensiivisyyden. Nuoret näkevät useammin väkivaltaisista elokuvia kuin lapset. Kuitenkin voi olla niin että lapset, jotka ovat sosiaalisten roolien ja käyttäytymisen standardien oppimisen iässä, voivat saada merkittävämpiä vaikutuksia harvemmin näkemästään väkivallasta, kuin nuoret jotka katselevat ns. ”slasher”-elokuvia. Tämän ajattelun hankaloittava tekijä on tietysti se, että nuori joka istuu elokuvateatterissa oli joskus lapsi joka istui television ääressä, joten hänellä on jo pitkä historia mediaväkivallalle altistumisesta. (Murray 1997, 73.)

Murray (1997, 77-78) määrittelee kolme pääsuuntaa mediaväkivallan vaikutuksille ihmisiin.

1. *Suorat vaikutukset* tarkoittavat, että lapset, nuoret ja aikuiset jotka katsovat paljon väkivaltaa televisiosta (tai videolta, peleistä, internetistä jne.) voivat tulla aggressiivisemmiksi ja/tai heille voi kehittyä asenteita ja arvoja jotka suosivat aggressiivisiä ongelmanratkaisumalleja.
2. *Aliherkistyminen (desensitization)* tarkoittaa, että lapset ja nuoret jotka katsovat paljon väkivaltaa televisiosta (tai videolta, peleistä, internetistä jne.) voivat tulla vähemmän herkiksi väkivallalle oikeassa elämässä heidän ympärillään, vähemmän herkiksi toisten kivulle ja kärsimykselle ja halukkaammiksi kestää jatkuvasti kasvavaa väkivallan määrää yhteiskunnassamme.
3. *Paha Maailma Syndrooma (The Mean World Syndrome)* tarkoittaa, että lapset, nuoret ja aikuiset jotka katsovat paljon väkivaltaa televisiosta (tai videolta, peleistä, internetistä jne.) saattavat alkaa uskomaan että maailma on yhtä paha ja vaarallinen oikeassa elämässä kuin se näyttää olevan televisiossa, mistä johtuen he alkavat myös pitää maailmaa pahana ja vaarallisena paikkana.

Nämä määritelmät ovat mielestäni suhteellisen hyviä, vaikkakin mediaväkivallan vaikutuksia ilmenee varmasti useammissakin muodoissa. Pääpiirteissään vaikutukset voisivat kuitenkin olla edellä listattujen suuntaisia.

Mediaväkivallasta radion, elokuvien ja television muodossa on todellakin puhuttu jo pitkään. Tällä hetkellä keskustelun ”kuumimpia” aiheita ovat erilaiset tietokone-/videopelit, internet ja jossain määrin erilaiset roolipelit. Näiden vaikutuksista nuoriin tunnutaan olevan samoilla linjoilla kuin vanhempienkin mediaväkivallan muotojen kohdalla. Suurin poikkeus aiempaan on tänä päivänä väkivaltaviihteen saatavuudessa, mikä onkin herättänyt monilla tahoilla kiihkeääkin keskustelua yhteiskunnan moraalista, vanhempien ja yhteiskunnan vastuusta ja niin edelleen. Toisaalta pyritään toteuttamaan mahdollisimman vapaata yhteiskuntaa, mutta toisaalta pyritään holhoamaan ja mietitään ovatko tämän päivän nuoret valmiita tällaiseen vapauteen kun on kyseessä väkivaltaviihde ja mediaväkivalta.

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Tutkimusongelmat

Nuoria ja väkivaltaa koskevaa tutkimusta on tehty paljon, mutta hyvin usein se on käsitellyt nuorten väkivaltaisuutta tai koettua väkivaltaa konkreettisina tekoina. Tämän tutkimuksen lähtökohtana on selvittää fenomenografisen tutkimuksen keinoin, millaisia käsityksiä nuorilla on väkivallasta ja heidän suhtautumistaan väkivaltaan ja sen ilmenemiseen. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole juurikaan aiemmin tehty.

Tutkimuksen tavoitteena on etsiä vastauksia seuraavanlaisiin kysymyksiin:

1. Mitä nuorten käsitysten mukaan on väkivalta?
 - 1.1 Miten ymmärretään väkivalta käsitteenä?
 - 1.2 Miten ja missä sitä nuorten käsitysten mukaan ilmenee?
 - 1.3 Millainen ihminen on väkivaltainen ihminen?

2. Miten nuoret suhtautuvat väkivaltaan?
 - 2.1 Pelottaako elinympäristön väkivaltaisuus?
 - 2.2 Kokevatko nuoret väkivallan lisääntyneen?
 - 2.3 Miksi väkivaltaa käytetään ja siihen turvaudutaan?
 - 2.4 Miten väkivaltaa voisi vähentää?

5.2 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukon muodostavat 6 yläasteikäistä nuorta. Näistä kolme Jyväskylän kaupungista ja kolme Lapin läänistä Utsjoelta (kunnassa n. 500 asukasta). Kohdejoukon nuorista neljä on tyttöjä ja kaksi poikia. Nuoret ovat 15-16-vuotiaita ja heistä kaksi on 8:lla luokalla ja neljä 9:llä luokalla. Kohdejoukon valinta tapahtui pääasiassa harkinnanvaraisesti joskin molemmilla paikkakunnilla hieman eri tyyllillä, eli Jyväskyläläisten nuorten osalta ns. lumipallo-menetelmällä, eli sain ensimmäiseltä haastateltavalta seuraavan nimen ja niin edelleen. Utsjokelaisten nuorten osalta suoritin valinnan valitsemalla yläasteen oppilasluettelosta kolme oppilasta.

5.3 Tutkimusmenetelmä

5.3.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus etsiä eri ilmiöiden tilastollisia säännönmukaisuuksia tai yhteyksiä eri ilmiöiden välillä. Alasuutarin (1993, 222) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pitäisikin yleistämisen sijasta puhua suhteuttamisesta, eli omassa tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat nuorten henkilökohtaiset käsitykset ja kokemukset eikä tarkoituksenaan ole tehdä yleistyksiä.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden perusteena ei näin ollen olekaan sen määrä vaan laatu. Harkinnanvaraisessa otannassa on kyse tutkijan kyvystä rakentaa tutkimukseensa pitävät teoreettiset perustukset, jotka osaltaan ohjaavat aineiston hankintaa oikeaan suuntaan. Kvalitatiivinen tutkimus ei ole yksi yhtenäinen tutkimusperinne, vaan siihen kuuluu monia erialisia lähestymistapoja ja tutkimustekniikoita. Tästä johtuen kvalitatiivisen tutkimuksen piiristä ei voida löytää yhtä yhteistä käsitystä esimerkiksi tutkimuksen luotettavuuteen liittyvistä kysymyksistä. Laadullinen tutkimus on deskriptiivistä eli kuvailevaa ja siinä keskitytään prosessiin mieluummin kuin tuotokseen tai lopputulokseen. Laadullisessa tutkimuksessa analysoidaan aineistoja induktiivisesti ja keskitytään merkitysten etsimiseen. (Eskola & Suoranta 1996, 13; Tynjälä 1991, 388; Bogdan & Bikle 1992, 29-32.)

Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, jolloin käsiteltävä aihe ja haastattelurunko (liite 1) olivat ennalta selvillä. Keskustelun aiheet (ns. kysymykset) eivät välttämättä olleet jokaiselle haastatellulla täysin samoja eivätkä noudattaneet samaa järjestystä. Tällaista haastattelua voidaan kutsua myös *teemahaastatteluksi*. Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelut tehtiin ajalla 20.11.2000-1.1.2001 ja keskimääräinen haastattelun kesto-aika oli noin 50 minuuttia (vaihtelu n.35 minuutista n.70 minuuttiin). Haastattelupaikkoina olivat sekä haastateltavien kotona että yliopistolla rauhalliset tilat. Molempien paikkakuntien haastateltavien koulujen rehtoreilta saatiin suostumus haastattelujen tekemiseen. Ennen varsinaisia haastatteluja tein esihaastattelun.

Tehtyäni haastattelut tuli siihen tulokseen, että tarvitsen lisää empiiristä aineistoa jotta saisin tutkimukseeni lisää syvyyttä. En halunnut laajentaa tutkimusta, koska koin, että syventämällä aineistoa saan siitä enemmän irti. Lisämateriaalin keräämisen toteutin lähettämällä jokaiselle haastateltavana olleelle nuorelle lisäkyselyn (liite 2) tutkimukseni aiheeseen liittyen. Pyysin nuoria kirjoittamaan vapaasti kysymysten avustamana käsityksistään ja suhtautumisestaan väkivaltaan. Tämä aineiston lisäys hidastutti tutkimuksen etenemistä. Vaikka esitin toivomuksen saada vastaukset takaisin tiettyyn päivämäärään mennessä, tai mahdollisimman pian, kesti joidenkin vastausten saaminen kohtalaisen pitkään. Ahosen (1994, 141) mukaan tutkimushenkilöiden ajattelusta kannattaa hankkia aineistoa useilla eri menetelmillä. Menetelmällistä moninaisuutta kutsutaan *triangulaatioksi*. Nimi viittaa siihen, että tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan useammasta eri näkökulmasta. Projektiiviset tehtävät täydentävät monissa tapauksissa tarkoituksenmukaisesti haastattelulla saatavaa aineistoa. Ne voivat olla kirjoitus-, piirtämis-, tai vaikkapa näyttelemistehtäviä, joissa tutkimushenkilö pääsee ilmaisemaan itseään ilman tutkijan läsnäoloa ja vaikutusta. Toisaalta projektiiviseen tehtävään liittyy yleensä jokin virike, joka tiettyssä määrin vakioi tehtävän suoritusta. Vakioiminen helpottaa tulkintaa. Mikäli tutkimushenkilö ryhtyisi kirjoittamaan tai piirtämään kokonaan ilman vakioivaa lähtövirikettä, tutkijan olisi vaikeaa tulkita, missä kokemus- ja mielikuvakontekstissa hän käsityksensä ilmaisi. Omassa tutkimuksessani projektiivisen tehtävän virikkeenä olivat tietyt kysymykset joihin pyysin mahdollisimman vapaata ja laajaa vastaamista.

5.3.2 Teemahaastattelu menetelmänä

Ensisijaisena tiedonhankkimismenetelmänä tutkimuksessani käytin teemahaastattelua. Siitä käytetään myös nimityksiä avoin haastattelu, kohdennettu haastattelu tai puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelun aihepiirit ovat haastattelijan tiedossa, mutta kysymysten tarkkaa muotoa tai järjestystä ei ole enakkoon määrätty. Haastattelu on tyypillisin tapa kerätä kvantitatiivista tietoa (Syrjälä & Numminen 1988, 94). Haastattelu muistuttaa tavallista ihmisten välistä keskustelua, sillä molempiin sisältyy kielellinen ja ei kielellinen kommunikaatio. Kommunikaatiotilanteessa välittyvät haastateltavan ajatukset, asenteet, mielipiteet, tiedot ja tunteet haastattelijan tietoisuuteen. Haastattelu eroaa kuitenkin yhdessä seikassa keskustelusta: haastattelussa tähdätään informaation keräämiseen ja se on

siis ennalta suunniteltua sekä tavoitteellista toimintaa, kun taas keskustelulla saattaa olla esimerkiksi pelkkä yhdessäolofunktio. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 25,36.)

Haastattelu on tasavertainen keskustelutilanne, jolloin haastateltavan oma elämymaailma ja omat näkemykset sekä tulkinnat pääsevät parhaiten esille. Se perustuu haastattelijan ja haastateltavan väliseen kielelliseen vuorovaikutukseen, jossa kumpikin osapuoli vaikuttaa toisiinsa. Haastattelun tavoitteena on luotettavan informaation saaminen tutkimusongelman kannalta relevanteilta alueilta. Haastattelijalla on mahdollisuus keskustella ja muistella asioita sekä tarkentaa niitä lisäkysymyksillä. Haastattelu pyörii molempia osapuolia kiinnostavien teemojen ympärillä, mutta haastattelijalla on se osapuoli, joka määrää haastattelun tahdin ja etenemisen. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 25-27.)

Teemahaastattelu-nimellä on etuna se, ettei se sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen miten syvälle aiheen käsittelyssä mennään. Sen sijaan nimi kertoo siitä, mikä haastattelussa on kaikkein oleellisin, nimittäin sen, että yksityiskohtaiset kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Tämä tuo tutkittavan äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, kuten myös sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Se on puolistrukturoitu menetelmä siksi, että yksi haastattelun aspekti, haastattelun aihepiirit, teema-alueet, on kaikille sama. Teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole kuitenkaan täysin vapaa niin kuin syvähaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Teemahaastatteluun menetelmänä päädyin siksi, että tämä haastattelumuoto mahdollisti haastateltavilleni vapaan ja luonnollisen kerronnan aihepiirien sisällä. Haastattelun kontrollointi ja haastateltavien havainnointi ilmeinen ja eleinen oli mahdollista. Esimerkiksi postitse tehdyn kyselyn kohdalla tämä ei olisi ollut mahdollista. Haastattelun kuluessa pystyin myös vaikuttamaan haastateltaviin ja motivoimaan heitä. Samalla täsmentävien kysymysten ja epäselviksi jääneiden asioiden selvittäminen oli välittömästi mahdollista. Kun pohdin muita mahdollisia tutkimusmenetelmiä, tulin siihen tulokseen, että teemahaastattelu on oman tutkimukseni kohdalla paras mahdollinen. Lomakkeilla tai postitse suoritettua haastattelut/kyselyt eivät sopineet mielestäni siksi, ettei esimerkiksi tarkentavia

kysymyksiä olisi voinut tehdä, ja kun tarkoituksena oli päästä nuorten käsityksiin syvemmälle, olisivat saadut tiedot olleet luultavasti liian niukkoja.

5.3.3 Fenomenografia

Fenomenografinen tutkija perehtyy ennalta yleensä sekä oppimisen psykologiaan että tutkittavan tiedonalan luonteeseen. Fenomenografinen tutkimus on alun perin pohjautunut niin sanotulle kognitiiviselle oppimisnäkemykselle, jonka mukaan oppiminen tapahtuu siten, että henkilö kehittää mielessään kokemuksen ja vuorovaikutuksen kautta saamastaan informaatiosta itselleen ajatusrakenteita (skeemoja). Fenomenografien tutkimat käsitykset ovat juuri näitä rakenteita. Fenomenografisen tutkijan teoreettinen perehtyminen aiheeseensa lähteekin kognitiiviseen psykologiaan perehtymisestä. Hän saa tietoa siitä, miten käsitteet muodostuvat ihmisen mielessä. Kognitiivisen oppimisnäkemysten taustalla ovat Jean Piaget'n lasten ajattelua koskevat tutkimukset, mutta toisaalta myös monet Piaget'hen eri aikoina kriittisesti suhtautuneet tutkijat. (Ahonen 1994, 132.)

Marton ja Booth (1997) määrittelevät fenomenografian tutkimuskohteeksi vaihtelutavassa kokea jotakin, toisin sanoen sen seikan selvittämisen, miten ihmiset kokevat maailman ilmiöineen. Tutkimuskohteena on tarkennettuna tietoisuus (awareness) nähtynä kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Fenomenografia ei ole erillinen metodi, eikä se ole kokemusta koskeva teoria. Se on pikemminkin tapa identifioida, muotoilla ja käsitellä tiettyjä tutkimusongelmia. Jo itse haastattelu eroaa tavanomaisesta haastattelusta siinä, että haastattelija pyrkii herättämään haastateltavassa uudenlaista tietoisuutta tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelija tulkitsee haastateltavan kokemuksia. Haastattelujen strukturointiaste voi vaihdella (Hirsjärvi & Hurme 2000, 168-169).

Tiedonmuodostuksen erilaisuus yksilöittäin johtaa vaatimukseen, että fenomenografian on paneuduttava siihen tiedonalaan/asiaan, jota koskevia käsityksiä hän aikoo tutkia (väkivalta). Vain sillä tavoin hän voi tämentää kysymyksenasettelunsa, tehdä valideja syventäviä kysymyksiä haastattelussa ja tehdä ilmaisuja tulkitessaan valideja erotteluja, siten ollen erottaa merkityksiä toisistaan. (Ahonen 1994, 133.)

Fenomenografiassa tutkija on oppija, joka etsii tutkimansa ilmiön merkitystä ja struktuuria (miten ihmiset kokevat tutkittavan ilmiön). Analyysivaiheessa tutkijan päätehtävä on päästä selville tutkimuskohteen sisäisestä rakenteesta ja sisäisistä merkityksistä. Tutkittavana on tavallaan kaksi materiaalia, joista toinen liittyy yksilöön ja toinen hänen edustamaansa yhteisöön. Tai ehkä on parempi sanoa, että materiaali voidaan nähdä jommastakummasta näkökulmasta käsin. Tutkijalla on alussa tietyllä tavalla rajattu perspektiivi, mutta hän pyrkii olemaan mahdollisimman avoin vaihtelulle näissä rajoissa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 169.)

5.4 Aineiston analysointi

Tutkimus pohjautuu laadulliseen tutkimusotteeseen, tarkemmin fenomenografiaan, joten myös aineiston käsittelyssä käytin sitä suuntausta. Fenomenografisessa tutkimuksessa haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan, eli kirjoitetaan puhtaaksi sana sanalta. Käymällä systemaattisesti läpi materiaalia, johon kuuluvat myös kirjoitustehtävät, hahmottuu kuva kokonaisuudesta. Tätä prosessia käydään läpi niin kauan kunnes tietyt käsitykset nousevat esiin materiaalista. Sen jälkeen vertaillaan niitä käsityksiä keskenään ja muodostetaan niiden pohjalta laadulliset luokat, kategoriat. Kaikki haastattelut ja kirjoitukset yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jolloin kaikesta materiaalista muodostuva kuva on koko analyysin perusta. Fenomenografiassa ei oteta kantaa kunkin luokan paremmuuteen tai huonommuuteen, luokat ovat vain laadullisesti erilaisia. Kuvailuluokat ovat siis täysin riippuvaisia siitä materiaalista, jonka pohjalta analysointi tehdään. Fenomenografisessa aineiston analysoinnissa on suurena riskinä se, että kuvauksesta muodostuu triviaali ja sen vuoksi vähempiarvoinen kuin kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston esimerkiksi tilastollisesta käsittelystä. Toisaalta fenomenografisella tutkimusotteella on mahdollista saada syvyyttä ja ymmärrystä aineiston tulkintaan. (Pramling 1983, 46-47; Larsson 1986, 41.)

Laadullisen aineiston analysointitekniikoita on useita erilaisia ja niiden soveltaminen riippuu ainakin osittain aineiston laadusta. Kaikkiin analysointitapoihin soveltuvana yleisohjeena voidaan joka tapauksessa pitää aineiston perinpohjaisen tuntemisen tärkeyttä. Tulkinta paljastaa tutkimushenkilöiden käsitykset avaten niiden merkityssisällöt. Merkityssisältöjen luokittelu tekee käsitysten joukon hallittavaksi sekä samalla selittää käsitysten erilaisuutta. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä

on tehdä aineistosta löytyneet merkitykset ymmärrettäviksi. Siksi aineiston merkityksen tulkinnan jälkeen tehdään johtopäätöksiä, missä suhteissa tutkimushenkilöiden käsitykset tutkittavasta aiheesta vaihtelevat. Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on selkeyttää aineistoa ja tuoda uutta tietoa tulkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään tiivistämään aineistoa, kadottamatta silti sen sisältämää informaatiota. Laadullisen aineiston informaatioarvon kasvattamiseen pyritään luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 1996, 104, 116; Ahonen 1994, 125-126.)

Aloitin tutkimusaineiston analysoinnin kuuntelemalla nauhat ensin kerran. Näin sain jonkinlaisen kokonaiskuvan haastateltavista ja heidän käsityksistään. Tämän jälkeen alkoi työläs vaihe, jolloin litteroin haastattelut, eli purin ne puhtaaksikirjoitetuiksi sana sanalta. Tämä vaihe tuntui todella turhauttavalta ja yllättävän hitaalta ja raskaalta, vaikka itse haastattelutilanteet eivät tuntuneetkaan ollenkaan pitkiltä. Kun kaikki oli lopulta paperilla, se mahdollisti aineiston tehokkaan ja kokonaisvaltaisen tarkastelun sekä suorien lainausten käytön tutkimustulosten tulkinnassa ja raportoinnissa. Aidot haastattelutilanteiden lainaukset antavat myös lukijalle mahdollisuuksia omiin johtopäätöksiin. Kirjoittamisen jälkeen luin aineiston läpi useaan kertaan, kunnes hahmotin aineiston kokonaisuutena.

Analyysin suorittamisessa luokittelulla (kategorioinnilla) on keskeinen rooli. Seuraava vaihe työskentelyssä oli eri teemoihin liittyvien kommenttien ja mainintojen etsiminen ja kirjoittaminen jokaisesta haastattelusta sekä kirjoituksesta. Tämän jälkeen jokaisen teeman sisällä oli siis koko aineiston teemaan liittyvät vastaukset ym. jotka kategorioin teeman ja vastausten laajuudesta riippuen muutamaaan kategoriaan joiden otsikkoina on suoria lainauksia aineistosta. Kun kategoriointi oli valmis, aloin kirjoittaa tuloksia teema teemalta ja kategoria kategorialta yhdistäen tekstissä sekä kategorian luonnehdintaa että suoria lainauksia tekstistä. Kategoriointi ei ollut todellakaan mikään helppo tehtävä. Ahosen (1994) mukaan kategorioiden muodostamiseen liittyy ylitulkinnan vaara. Saadakseen koottua aineistonsa selkeästi kohtuulliseen määrään kategorioita hän voi tuntea kiusausta pakottaa kotkin ilmaisut sellaisiin merkityskategorioihin, joihin niissä ei ole riittävästi aineksia. Nimenomaan tämän välttämiseksi tutkijan tulee pitää tutkittavien ilmaisut esillä itselleen ja lukijalleen. Näin luokittelua voi jatkuvasti tarkistaa. Liiallista tietojen vertailua ja yleistysten hakemista käyttämälläni tutkimusotteella ja -menetelmällä en katsonut tarpeelliseksi, vaan analyysin

kantavaksi voimaksi muodostui loppujen lopuksi mahdollisimman perusteellisen kokonaiskäsityksen luominen lähinnä näiden nuorten käsityksistä väkivallasta.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Seuraavissa kappaleissa käsittelen tutkimukseni luotettavuutta eri lähteiden pohjalta. Sekä validius eli luotettavuus, että reliabiliteetti eli uskottavuus saavat oman huomionsa.

Tutkimuksen sanotaan olevan luotettava silloin, kun se todella kertoo siitä, mistä se sanoo kertovansa. Jokaisen tutkimuksen tavoitteena tulisi olla edelliseen viitaten mahdollisimman hyvä tulosten ja todellisuuden vastaavuus. Tutkimuksessa pyritään saavuttamaan tutkittavien ilmiöiden ominaispiirteitä ja ulottuvuuksia, jotka välittävät tutkittavien todellisia ajatuksia, kokemuksia ja käsityksiä. Tutkijan ansioksi katsotaan, mitä syvempiä merkityksiä hän tutkittaviensa sanomisista löytää. Kvalitatiivinen tutkimus ei kuitenkaan löydä sitä yhtä yhtenäistä ja oikeaa käsitystä luotettavuuteen liittyvistä kysymyksistä. Sovellettavuus nähdään kvalitatiivissa tutkimuksessa ”siirrettävyytenä”. Se merkitsee sitä, että tutkijan on kuvattava riittävästi aineistoaan ja tutkimustaan, jotta tutkimuksen lukija voi pohtia sitä, miten tutkimustulokset voidaan soveltaa myös muihin kun tutkittuihin konteksteihin. (Tynjälä 1991, 388-390.)

Yksi ongelmallinen seikka kvalitatiivisen tutkimuksen tarkastelussa on sen validiteetin osoittaminen ja sitä onkin pidetty yhtenä kvalitatiivisten menetelmien kielteisenä puolena. Ainoa tapa osoittaa kvalitatiivisen tutkimuksen validiteetti on kertoa tutkimusraportissa kaikki, minkä oletetaan helpottavan tutkimuksen itsenäistä arviointia. Validius perustuu siis tutkimusprosessin yksityiskohtaiseen kuvaamiseen. (Grönfors 1985, 173, 178.) Ahosen (1994) mukaan kuvauksesta tulisi siis löytyä teoreettiset lähtökohdat, niiden liittyminen tutkimusongelmiin, tutkimushenkilöt ja –tilanne, aineiston keruun ja tulkintaprosessin periaatteet ja kulku. Lisäksi tutkijan tulee todentaa esimerkein merkitysten tulkintaa. Näin lukija voi arvioida merkityksiä, joita ilmaisulle on annettu. Tämän vaatimuksen olen pyrkinyt ottamaan huomioon tutkimuksessani. Tarkan kuvauksen kautta lukijalla on mahdollisuus muodostaa oma käsityksensä tutkimuksen tuloksista.

Perinteisen tutkimuksen reliabiliteettiä käsitettä ei sellaisenaan käytetä laadullisessa tutkimuksessa. Tutkimustulosten ei voida odottaa pysyvän samoina tutkimusta toistettaessa, koska laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan ”monia todellisuuksia”. Tutkijan on myös otettava huomioon tutkimuksesta ja ilmiöstä itsestään johtuvat tekijät. (Tynjälä 1991, 391.)

Laadullisen tiedon luotettavuudessa on ennen kaikkea kyse tulkintojen validiteetista. Aineisto on aitoa, jos tutkimushenkilöt ilmaisevat itseään samasta asiasta kuin tutkija oletti. Lisäksi aineiston tulisi olla relevanttia eli olennaista tutkimuksen teorian kannalta. Johtopäätökset ja merkityskategoriat ovat taas valideja silloin, kun ne vastaavat sitä mitä tutkittavat tarkoittivat, eikä tutkija ole ylitulkinnut aineiston ilmaisuja. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida tarkastaa tutkimusta toistamalla, koska alkuperäinen tutkija itse on niin sanottu tutkimusmittari. Tämä johtuu siitä, että tutkijalla on sisäistetty asiantuntemus, teoreettinen perehtyneisyys ja intersubjektiivisuus tutkimukseen. Eli ilmaisun merkitys riippuu tutkimushenkilöstä ja tutkijasta, joka ymmärtää tämän ilmaisun merkityksen oman asiantuntemuksensa ja henkilökohtaisen mielensisältönsä avulla. Toisella tutkijalla ei siis voi olla täysin samanlaista asiantuntijuutta eikä intersubjektiivisuutta prosessiin, joten uusi tutkimus saattaisi tarkentaa tietoa ja antaa tutkittavalle asialle lisäpiirteitä. (Ahonen 1994, 124, 129-131.)

Tutkimuksen aineiston riittävyys on yksi ulkoinen validiteetin kriteeri. Toisaalta on vaikeaa ennalta arvioida riittävän aineiston kokoa kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Aineistoa ei missään tapauksessa kannata ahnehtia liikaa, sillä aineiston kattavuus perustuu siihen, ettei tulkintoja perusteta vain satunnaisiin poimintoihin aineistosta. (Eskola & Suoranta 1996, 170.)

Tutkittavien henkilöiden vaikutukset tutkimuksen luotettavuuteen eivät ole vähäisiä. Varmasti jokainen tutkija on pohtinut aidon tiedon saamista. Onko haastateltava antanut totuudenmukaisia tietoja kyseisestä asiasta? Onko hänen väsymyksensä tai mielialansa värittänyt tai jopa muuttanut todellisia ajatuksia ja tietoja? Mistä me voimme sitä ikinä tietää? Onko tässä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta ylittämätön este hyvään validiteettiin? Suoranta (1995, 38) toteaa, että kysymys totuudesta on enemmän kuin visainen pulma. Ihmisen toiminta ja puhe ovat aina tilannesidonnaisia, jotka tulee ottaa huomioon aina totuuden olemusta tavoiteltaessa. Toisin sanoen voidaan ehkä todeta, että niin sanottua todellista totuutta suhteena mielen/kielen ja maailman välillä ei ihmisen kohdalla

kenties olisikaan, vaan ainoastaan erilaisia totuuden versioita erilaisissa puheen ja toiminnan konteksteissa. Viimeaikaisessa sosiologiassa on korostettu että ainakaan ihmistieteissä ei totuuksia löydetä, vaan ne pikemminkin tehdään. (emt., 39) Kvalitatiivisella tutkimuksella tavoitellaan pikemminkin näkökulmia kuin totuutta sinänsä (Tynjälä 1991, 392).

Tutkijan arvomaailma ja kokemukset vaikuttavat aina aineiston analysoinnissa, sillä muokkautuvathan havainnot ja koko aineisto aluksi tutkijan päässä ennen kuin siirtyvät raporttiin. Tutkijan on tärkeä olla tietoinen siitä, kuinka hänen oma viitekehyksensä vaikuttaa tutkimukseen. Täysin neutraaleja ja puhtaita havaintoja ei ole olemassakaan, sillä empiirisessä tutkimuksessa yhdistyvät tutkijan ja tutkittavien arvomaailmat ja käyttäytyminen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan ja tutkittavien suhde muuttuu toisenlaiseksi kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. (Grönfors 1985, 178; Tynjälä 1991, 391-392.)

6 Tutkimustulokset ja niiden tulkinta

Seuraavissa luvuissa on tutkimuksen tulokset esitelty jaettuna ensinnäkin tutkimusongelmien ja teemahaastattelurungon teemojen mukaisesti omiin lukuihinsa. Näiden lukujen sisältö muodostuu erilaisista tuloksellisista kategorioista. Haastateltavat nuoret on numeroitu aineiston käsittelyn helpottamiseksi yhdestä kuuteen. Suorissa lainauksissa kirjain H merkitsee haastattelijaa ja kirjain N haastateltavaa nuorta. Kolme pistettä (...) lainauksen keskellä omalla rivillään merkitsee lainauksen katkaisua ja jatkoa toisesta kohdasta.

6.1 Väkivalta käsitteenä ja mielikuvina

”Fyysinen väkivalta” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kaikkien nuorten haastatteluissa voimakkaimmin tuli esiin käsityksiä siitä, että väkivalta on fyysistä toimintaa. Monesti nuorille tuli ensimmäisenä mieleen juuri fyysinen väkivalta, jonka jälkeen todettiin myös olevan henkistä väkivaltaa. Fyysisen väkivallan muotoina ilmaistiin muun muassa tappelu, hakkaaminen, potkiminen, satuttaminen... Nuori 1 kuvaili käsityksiään näin:

H: Ensimmäiseksi haluaisin tietää että mitä sinun käsitysten mukaan on väkivalta? Elikkä miten sä ymmärrät sen sanana?

N: No mun mielestä se on niinku sitä, että joku tai jotkut tekee pahaa toiselle.

H: Mitä sulle tulee ihan niinku sanasta väkivalta mieleen?

N: No ihan ensimmäisenä tulee mieleen niinkö joku tappelu tai just joku toinen kiusaa toista, nimittelee tai tönäsee tai lyö toista tai jotain semmosta.

Nuori 2 ilmaisi käsityksiään seuraavasti:

H: Miten silleen ihan sanasta väkivalta, niin mitä sulle mielikuvana tulee ensimmäisenä mieleen?

N: Niinku vaikka että joku hakkaa jonku tai jotain...

H: Ensimmäisenäkö tulee niinku fyysinen väkivalta...?

N: Joo.

Kategorian käsityksistä siis käy ilmi, että nuorten mielikuvissa päällimmäisenä muotona väkivallasta ovat erilaiset fyysisen väkivallan muodot. Kuten seuraavasta kategoriasta käy ilmi, ymmärretään väkivalta käsitteenä usein myös henkisenä

väkivaltana, mutta fyysisen ”rooli” korostui kaikissa haastatteluissa kun on kyse siitä, mitä tulee ensimmäisenä mieleen sanasta väkivalta. Tämä on ymmärrettävää, koska fyysinen väkivalta on konkreettisempaa ja useammin nähtävissä ja tunnistettavissa kuin henkinen väkivalta. Fyysistä väkivaltaa nähdään usein periaatteessa joka päivä jossain muodossa, joko todellisessa elämässä tai esimerkiksi erilaisissa median yhteyksissä.

”Henkinen väkivalta” (nuoret 1,2,3,4,5)

Toinen asia mikä tuli ilmi yhtä lukuun ottamatta jokaisessa haastattelussa, oli käsitys siitä, että väkivalta voi olla myös henkistä. Tämä tarkoittaa siis ensimmäisiä mielikuvia ja ajatuksia mitä tulee väkivallasta sanana, käsitteenä, mieleen. Puhuttaessa taas väkivallan muodoista (seuraavassa luvussa) tulivat henkinen ja fyysinen väkivalta esiin yhtä voimakkaina. Nuorten mukaan väkivallasta käsitteenä tulee mieleen muun muassa kiusaus, nimittely, selän takana puhuminen, haukkuminen... Nuoren 2 käsitysten mukaan:

H: Mitä sinun käsityksen mukaan on väkivalta? Mitä tulee sanasta mieleen?

N: No tietysti fyysinen ja henkinen.

Nuori 3:

N: Joo, ja sitte semmonen selän takana puhuminen, mitä aikapaljon on, melkeen joka päivä kuulee koulussa.

Nuori 5:

N: No varmaankin, että väkivalta voi olla henkistä ja fyysistä, että se on semmosta niinku että satutetaan toista ihmistä ja jotain semmosta.

Henkistä väkivaltaa on vaikeampi tunnistaa jokapäiväisessä elämässä, eikä sitä lievemmissä muodoissaan edes aina lasketa väkivallaksi. Tästä syystä nuorten käsityksissä ensimmäisenä tulee ilmi ennemminkin fyysinen kuin henkinen väkivalta. Väkivallan henkistä puolta on usein hankala osoittaa konkreettisesti sormella. On paljon vaikeampaa ilmoittaa todella nähneensä henkistä kuin fyysistä väkivaltaa. Monesti henkinen väkivalta koetaan kuitenkin loppujen lopuksi pahemmaksi kuin fyysinen, kuten Nuori 1 kirjoittaa vastatessaan kirjalliseen tehtävään: *”Henkinen väkivalta voi olla joskus paljon pahempi kuin fyysinen, koska henkinen jää mieleen, haavat paranevat...”*

”Nuorten ihmisten väkivaltaisuus” (nuoret 3,4,6)

Tämän kategorian sisään olisivat tavallaan sopineet melkein kaikkien nuorten vastaukset. Vaikka vain kolmen nuoren vastauksissa oli suoraan mainittu, että ensimmäisenä mielikuvana väkivallasta tulee mieleen väkivaltaisesti käyttäytyvä nuori, oli myös kahden muun nuoren vastauksista tulkittavissa sama asia. Vain yhden nuoren vastaus oli sellainen josta ei jäänyt edellä mainitunlaista kuvaa. Nuori 3 ilmaisee käsitystään seuraavasti:

H: Miten sinä ymmärrät, tai mitä sulle tulee mieleen sanasta väkivalta ihan ensimmäiseksi?

N: No ihan eka tulee varmaan tollaset katutappelut mieleen. Pienet räihinät.

H: Voisko ajatella, että lähinnä niinku nuorten...?

N: Joo...

Nuoren 6 mielikuvat ovat seuraavia:

H: Tuleeko mieleen, ihmisiä jos ajatellaan niin nuoret vai aikuiset ihmiset?

N: Enemmän semmoset, no en mä... 18-vuotiaat, jotenki semmonen kuva tulee päähän. Siihen ikäluokkaan menee.

H: Eli nuorten ihmisten tappelut tavallaan?

N: Niin.

Syynä tämän kategorian ilmaantumiselle, eli sille, että nuorten mielessä oleva kuva väkivallasta yhdistyy usein muihin nuoriin on oletettavasti siinä, että nuoret viettävät yläasteiässä hyvin suuren osan ajastaan muiden nuorten parissa sekä koulussa että vapaa-aikanaan. Jos nuori ei ole joutunut elämässään kohtaamaan aikuisten harjoittamaa väkivaltaa, liittyvät hänen käsityksensä ymmärrettävästi muiden nuorten toimintaan. Haastattelemanuoret ovat käsitystensä perusteella välttyneet esimerkiksi voimakkaalta perheväkivallalta. Vastauksissa tuntuu vaikuttavan myös televisiossa nähty väkivalta sekoittuneena kuitenkin todelliseen elämään. Kenenkään vastauksessa ei esiintynyt esimerkiksi ihmisten tappamista, mutta toisten hakkaamista, potkimista ja katutappeluita kylläkin. Nuoret saavat vahvoja vaikutteita käsityksiinsä ja toimintaansa kanssanuorilta ja he myös rakentavat maailmankuvaansa kanssanuorten vaikuttamina. Tottakai koulun ja vanhempien merkitys nuoren elämään ja käsityksiin vaikuttajina ovat merkittäviä, mutta juuri haastateltavieni iässä (15-16v.) voidaan sanoa vertaisryhmien vaikutusten olevan huomattavampia, riippuen tietysti yksilöstä.

6.2 Väkivallan ilmenemismuodot ja –tilanteet

Tämän luvun kategorioista olen muodostanut taulukon (taulukko 1.) selventääkseni eri kategorioissa ilmenevien mainintojen esiintymisaljoutta. Yhdellä haastateltavalla saattoi siis olla aineistossa jopa 10 mainintaa esimerkiksi fyysisen väkivallan ilmenemismuodoista ja –tilanteista. Kategorioiden nimen yhteydessä mainitut nuorten numerot selventävät sitä, kuinka monessa haastattelussa kyseinen kategoria on ilmennyt.

TAULUKKO 1. Mainintojen lukumäärät eri ilmenemismuodoista ja –tilanteista.

Väkivallan ilmenemismuodot ja tilanteet	
Ilmenemismuodot ja –tilanteet	Mainintojen lukumäärä
Fyysinen	47
Henkinen	46
Koulu, harrastukset	21
Oikea elämä, v.lopun, illat, joka päivä	19
Tv, media	10
Alkoholi, huumeet	8
Perhe- & rotuväkivalta	6

”Semmosta hakkaamista ja potkimista ja... kaikkea” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Fyysinen väkivalta ilmeni nuorten vastauksissa kaikkein useimmin. Kun kyseessä on väkivallan ilmenemismuodot ja –tilanteet, onkin odotettua saada tällaisia tuloksia. Fyysiset väkivallan muodot ovat helpoimmin tunnistettavissa ja myös jäävät konkreettisina kokemuksiina helposti mieleen. Vastauksissa esiintyi hyvin monenlaisia fyysisen väkivallan muotoja. Eniten puhuttiin hakkaamisesta, potkimisesta, tappeluista ja tönimisestä.

Nuori 3:

H: Voitko sillai eritellä että mitä erilaisia muotoja...

N: No tuota fyysistä on lähinnä töniminen ja välillä tämmönen pieni nyrkkitappelu ja sitte rinnoista kiinni käyminen ja yleensä se jää vaan semmoseksi jos joku siihen tulee, mutta pahimmillaan voi olla joku puukkotappelu esimerkiksi.

Nuori 4:

H: No entäs sitten tuossa fyysisessä puolella?

N: Semmosta hakkaamista ja potkimista ja... kaikkea.

...

N: Itse en koe olevani kovinkaan väkivaltainen. Väkivaltahan ei ratkaise mitään... On kyllä myönnettävä, että joskus olisin täysin valmis käyttämään väkivaltaa eräitä henkilöitä kohtaan, mutta noin yleensä yritän puhua asiat selviksi... sillon jos joku ärsyttää mua eikä suostu lopettamaan, saatan käyttäytyä väkivaltaisesti, mutta tarkoitukseni ei ikinä ole aiheuttaa muuta kuin pari mustelmaa.

Fyysisen väkivallan kategoriaan olen lukenut myös seksuaalisen väkivallan josta tuli kaksi mainintaa. Nuoren 3 mukaan:

H: Miten sun mielestä, millasia muotoja väkivallalla on?

N: No varmaan tuollasta henkistä ja fyysistä ja sitte varmaan semmosta myöski seksuaalista, mutta sitä nyt ei varmaan mejän ikäsillä...hirveesti. Ellei sitte jotain vanhempia, tai siis vanhemmat käytä hyväksi tai jotain...

Aineistossa ilmeni jokaisen haastateltavan kohdalla jollain tavalla se, että tyttöjen ja poikien väkivallan muodoilla on eroa. Poikien väkivaltaisuus on useammin fyysistä kuin tyttöjen. Maininnat olivat usein vastakkainasettelujen muodossa, eli haastateltavat sanoivat, että pojat tappelevat, hakkaavat, painivat, potkivat ja harrastavat muutenkin fyysistä väkivaltaa, kun taas tytöt syrjivät, haukkuvat ja harrastavat enemmän henkisen väkivallan käyttöä. Kuitenkin myös tyttöjen fyysisestä väkivallasta puhuttiin parissakin haastattelussa suhteellisen paljonkin, eli myös tyttöjen nähdään olevan tiettyssä määrin fyysisestikin väkivaltaisia, vaikka henkisen väkivallan käyttö näyttäisikin olevan yleisempää. Nuori 2 ilmaisee asian näin:

H: Onko tyttöjen ja poikien välillä sitten eroa? Onko tytöt väkivaltasia sun mielestä?

N: On. On ne väkivaltasia, mutta ei oo niin älyttömästi fyysisesti, mutta niitäki on tosi paljon. Mutta se on että tytöillä se on enemmän henkistä, ne niinku aukoo päätänsä ja satuttaa henkisesti, mut siis pojilla on niilläki jotain että tulee sanomista, mutta yleensä se on ihan fyysistä.

Nuori 4 puolestaan ilmaisee asian seuraavasti:

H: Onko sun mielestä eroa sitten tyttöjen ja poikien väkivallan muodoilla tai väkivaltaisuudella? Onko jommatkummat väkivaltaisempia, minkälaisia ne muodot on ja...

N: No pojat on väkivaltaisempia. Siis sillai niinku, en nyt tiä miten muualla mutta täälä ainaki. Siis kyllä täältä löytyy tyttöjäki jotka on väkivaltasia, mejänki luokalla on ainaki kolme tyttöä jotka on niinku väkivaltasia ja on siellä varmasti... tai ei siis silleen väkivaltasia, mutta me ollaan kuitenkin aika aggressiivisia että me suututaan ja sitte saatetaan hakata ja tälleen, mutta siis se ei tuu silleen niinku... pojat ottaa aina kaiken ihan tosissaan. Ne tulee aina silleen ihan täysillä hakkaamaan ja potkimaan ja meillä se on

vaan jotain tönimistä ja tämmöstä. Ehkä jos pojan kanssa alkaa tappelemaan, niin sitte se saattaa olla sitä hakkaamista ja potkimista niinku tyttöillääki. Mustaki on niin sillai, että mie en ikinä tappele tyttöjen kanssa, poikien useamminki. Niitten kans tulee sillai tapeltua ja sitte niinku se on silleen, kyllä neki jotain, ne ei silleen hakkaa eikä potki sitte ku tietää että on kuitenkin heikompi sukupuoli, tai sillai että ku toinen on kuitenkin niin paljon heikompi, että ei sillai. Ne kunnioittaa aika hyvin sitä, että naista ei saa lyödä ja silleen. Täälä sitä kunnioitetaan aika hyvin.

Kaupunkilaisten nuorten haastatteluissa mainittiin eräänä fyysisen väkivallan muotona myös etukäteen suunnitellut/sovitut hakkaamiset ja tappelut, joita ei pienessä kylässä asuvien nuorten haastatteluissa ilmennyt. Nuoren 1 mukaan:

H: Mietitäänkö niinku tollasia nuorten keskuudessa silleen ihan hakkaamisia, niin suunnitellaanko niitä, voiko ne olla suunniteltuja?

N: KYLLÄ.

H: Siis silleen, että mietitään että sillon ja sillon hakataan se ja se...?

N: On... on tullu vastaan semmosiaki, että "tiesitkö muuten että tänä iltana tapahtuu sellasta ja sellasta, ai mistä kuulit, eiku tossa puhuttiin vaan..."

H: Mitä sulle itelle tulee sillon mieleen?

N: No ekana tulee silleen, että onksiinä oikeesti jotain järkee, onkse oikeesti niin vakava juttu että pitäis jotain sellasta, on se vähän lapsellista.

...

N: No nyt on sattunu silleen, että yks kaveri puhu vähän paha toisesta niin nyt on just suunnitteilla että ne menis vähän niinkö "jututtaa" sitä, tänään kuulin just sen ja sitte tuntuu aika pahalta aatella sitä kun tuntee ne molemmat osapuolet, että haluttais sanoa jotain mutta kun ei pysty niin tuntuu vähän ikävältä.

Ja Nuori 3 kertoo asiasta näin:

H: Onko tuolla kaupungilla niin... onko se väkivalta kauheen yleistä?

N: No ei nyt ainakaan silleen niin näkyvää välttämättä oo kuitenkaan, että yleensä kaupungilla ei oo mitään silleen hirveen yleisiä paikkojakaan missä sitä yleensä näkis sitä väkivaltaa. Se riippuu aina... lähinnä justiin tämmönen sovittu väkivalta, että tullaa porukalla autolla ja aletaan rähiseen, niin tämmönen on lähinnä yleistä, nää on niinku ehkä suurimpia kahakoita, tulee ainaki paljon porukkaa.

H: Joo, elikkä nää sovitut tappelut, niinminkälaisia ne on, siis sovitaan että mennään jonnekki ja...?

N: Niin, vaikka että tämmönen musta BMW tulee siihen ja siihen aikaan, kerätään niinku porukkaa siihen ja sitte ruvetaan rähiseen ja tämmöstä. Voi käyä kyllä niinki ettei sitä rähinää just tuu, yleensä se on just pelotekeino sille vastustajalle niinku että, sille vastapuolelle että tulee oikeen kunnan porukan kanssa suunnilleen moottorisahat kädessä ja lähtee sitte pois... Tuloksena suunnilleen semmonen et yks ikkuna rikottu.

Fyysinen väkivalta koettiin kaiken kaikkiaan suhteellisen yleisenä ja jokaisella haastatellulla oli myös jonkin asteisia kokemuksia joko fyysisen väkivallan omakohtaisesta kokemisesta/harjoittamisesta tai sen todistamisesta. Tyttöjen ja poikien väliset erot väkivaltaisuudessa näyttäisivät yhä olevan nuorten käsitysten mukaan sen suuntaisia, että pojat käyttävät enemmän fyysistä väkivaltaa tyttöjen keskittyessä paremminkin henkisen väkivallan muotoihin. Näin on ollut hyvin pitkään, mutta muutoksesta siihen suuntaan, että tyttöjenkin väkivaltaisuus olisi muuttumassa fyysisemmäksi, on puhuttu jo jonkin aikaa. Tähän muutokseen viittaavia kommentteja löytyi myös tästä tutkimusaineistosta.

”Henkinen voi tuntua vielä pahemmalta kuin fyysinen...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Henkisestä väkivallasta mainintoja aineistossa oli lähes yhtä paljon kuin fyysisestä. Usein mainittiin myös se, että henkinen väkivalta on pahempaa kuin fyysinen. Henkisen väkivallan muodoista mainittiin muun muassa haukkuminen, henkinen satuttaminen, nöyryytys, pahan puhuminen, suvaitsemattomuus, kiusaaminen ja itsetunnon alentaminen. Nuori 3 kertoo näin:

N: Sitte se henkinen ois sellasta että alentamista ja nöyryyttämistä ja kiusaamista ja selän takana puhumista ja saa niinku pientä vinkkiä, että huomais että omasta itsestä puhuttais kavereitten kanssa jotain pahaa...

H: Onko sun mielestä sitte väkivalta jokapäiväistä jos aattelet omaa elämääs?

N: No mun mielestä se henkinen väkivalta on vielä pahempaa mitä tommonen fyysinen. Se on niinku jokapäivästä ja se tuo varmaan ihan ytä paljon kärsimystä ihmisille... noissa tukioppilashommissakin havaitsee sellasia tapauksia siellä kokouksissa sun muissa semmosissa, niin selän takana puhumista ja kiusaamista ja semmosia on ollu, jotka on loppujen lopuksi ihan selviä semmosia ”psykkauksia” kavereilta, semmonen on ihan jokapäivästä ja se tuo tavallaan ihan tuskaa ihan yhtä paljon ku tommoset fyysisetkin.

H: Voisko ajatella että henkinen väkivalta johtaa joskus fyysiseen väkivaltaan?

N: Joo siitä voi etenkin se uhri saaha aika paljon sellasia väkivaltasia aatteita, ja yleensä se edeltää tämmönen henkinen väkivalta tämmöstä fyysistä.

Nuori 4 puolestaan kertoo seuraavaa:

H: Miten tuota... onko tyttöjen keskuudessa semmonen henkinen väkivalta yleisempää?

N: On. Se on yleisempää.

H: Onkse niinku kovinki yleistä sitten?

N: No mmm... mejän kaveripiirissä se nyt ei ole silleen yleistä, mutta on pari tyyppiä semmosia jotka tekee tästä paikasta helvetin... onneks ne nyt ei ole täällä koulussa enää. Ne on niinku semmosia... hyvin nopeasti tulee sanomista niitten kahen ja mejän loppujen välille. Että niinku ei tosiaankaan tiätä mistä ne on pimahtanu ihan täydellisesti. Ne on tosiaan semmosia...

Nuorelta 6 kysyttäessä kumpi on pahempaa, henkinen vai fyysinen väkivalta, hän vastaa:

N: Henkinen.

H: Millä tavalla?

N: Siitä saattaa jäädä ikuiset arvet. Kyllä fyysisestäkin jää, mutta se on vähän eri asia. Henkisestä jää silleen että on aina huono olo.

H: Että se vaikuttaa syvemälle, vai?

N: Esimerkiksi jos jotain tyttöjä haukkuu pienenä läskeiksi tai jotain muuta niin kyllä siitä tuntee ittensä läskiksi koko ikänsä tai jotain.

Henkinen väkivalta koetaan yleisesti ottaen hyvin raskaana ja rasittavana asiana ja siihen suhtaudutaan eri tavalla kuin fyysiseen. Jokainen nuori kertoi kokeneensa jonkinasteista henkistä väkivaltaa, ja kun tarkemmin miettii, niin monet olivat myös jollain asteella itse käyttäneet henkistä väkivaltaa. Henkisen väkivallan seurausten koettiin olevan vakavampia ja pysyvämpiä kuin fyysisen. Nuorten käsitysten mukaan henkinen väkivalta on todella monimuotoista ja on hankalaa erottaa mikä on väkivaltaa ja mikä ei, mikä voidaan laskea väkivallaksi. Kuten edellisessäkin kategoriassa kävi ilmi, nuorten käsitysten mukaan henkinen väkivalta on yleisempää tytöillä kuin pojilla.

”Kyllä sitä on täällä koulussakin...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoriaan kuuluvat maininnat väkivallasta koulussa, harrastuksissa ja kaveripiirissä. Kouluväkivallasta puhuttiin yleisesti koulukiusaamisena ja välitunneilla tapahtuvana tappeluna jota yleensä harrastavat pojat. Harrastuksissa väkivalta ilmenee usein joko ”pelein kuuluvana” fyysisenä väkivaltana tai eräänlaisena ”psykkauksena”. Kaveripiirissä ilmenevä väkivalta koski pelkästään omaa kaveripiiriä. Maininnat esimerkiksi kaupungilla tapahtuvasta väkivallasta nuorten keskuudessa sijoittuvat toiseen kategoriaan. Nuori 2 kertoo näin:

H: Onko sun mielestä teillä koulussa paljon väkivaltaa oppilaitten kesken?

N: Ei silleen suoranaisesti, mut siis silleen on siellä niinkö ihmisissä silleen että joo, että myö kyllä lähetään hakkaamaan se, silleen periaatteessa

vitsillä, mutta ei ne kaikki oo vitsejä. Mut siis ei silleen niinkö koulussa silleen sisäpiirissä.

H: Onkse koulussa enemmänki, voisko sanoa että se on henkistä väkivaltaa?

N: Joo. Sitä on periaatteessa aika paljon, koska niin... ei sitä huomaa silleen kaikki ulkopuoliset ja tolleen noin. Mut sit ku alkaa miettimään sitä asiaa tarkemmin, niin sit huomaa että hei, että...

Kun taas Nuoren 3 mukaan:

N: ...ja sitten on myös tämmöstä kouluväkivaltaa joka tulee semmosena että joku ei voi niinku hyväksyä toista ihmistä mitenkään niin siitä tulee joku riita, sit tulee tappeluita tiettyihin aikoihin välitunneilla ja saattaa olla porukkaa kattomassa siinä ympärillä ja silleen.

H: Melkeen niinku jossain elokuvissa?

N: Nii, mutta näitä ei kyllä hirveen usein silleen oo, että yleensä ne lähtee semmosista pienistä asioista, ja sitte ku toinen rupee silleen että toiseen sattuu joku isku tai jotain... ja se aggressio vaan kasvaa siinä tappelussa...

H: Onko sun mielestä teidän koulussa paljon väkivaltaa?

N: No meillä on tosi vähän, että semmosia rinnuksista kiinni käymisiä on joskus, että pari kertaa kuukaudessa ainaki niinku semmosia mihin pitäs väliin mennä... että tosi vähän semmosta että ihan niinku veret tullu jollaki tai jotain muuta, varmaan sit sitä selän takana puhumista on paljonki.

H: No tuo fyysinen väkivalta tapahtuu varmaan yleensä välituntisin?

N: Niin, ja sitte niinku kouluaikana se tapahtuu yleensä sitte semmosilla henkilöillä joilla se koulunkäynti ei ole niin aktiivista... että saattaa olla sitte niinku tuntien aikananki ja välitunneilla.

...

N: niin no varmaan, en mä nyt tiää sittehän saattaa olla tällasia pieniä kahinoita urheilupaikoilla ja harrastuksissa, mutta yleensä se on vaan sellasta pottuilua tai vittuilua silleen että pelissä tulee, toinen vaikka suuttuu toiselle... ja sitten että joo, katotaan kumpi on kovempi jätkä.

H: Onko siellä niinku henkistä väkivaltaa?

N: Noh, koko peli on lähinnä tällasta psyykkausta. Että jos vaikka jalkapallossa harhauttaa toisen, niin voi vähän niinku nauraa silleen, tai jotain tämmöstä, tai voi muuten vaan tönästä tai talloa varpaille. Lähinnä tämmöstä mitä tuomari ei nää. Siitä sitten vähän aggressio lisääntyy.

Nuori 5 ilmaisee väkivallan erottamisen vaikeuden:

H: Justiin, miten sinun mielestä, missä ilmenee väkivaltaa?

N: No vaikka missä. Sitä on aika paljon. No koulussa sitä on jonkin verran ja sitten varmaan joka paikassa.

H: Onko teillä koulussa täällä kouluväkivaltaa?

N: No jonkin verran tietenki, että se riippuu vähän siitä mikä lasketaan väkivallaksi, että no jonkin verran koulukiusaamista, onhan sekin jonkinlaista väkivaltaa. Ja sitten tuommosta että, no pojat painii siellä ja jotain semmosta... onko se nyt sitten kouluväkivaltaa...

Aineistossa ilmenneiden kertomusten mukaan kaupunkilaisten ja kyläläisten käsitykset koulussa tapahtuvasta väkivallasta eivät juurikaan poikkea toisistaan. Kaikkien haastateltavien kerronnassa ilmeni koulukiusaamista, henkistä väkivaltaa ja yleensä välitunneilla fyysistä väkivaltaa. Harrastuksissa tapahtuvan väkivallan muodot ja ilmeneminen olivat yksilöllisiä riippuen nuoren harrastuksista. Jos harrastukset olivat ns. fyysisiä ja esimerkiksi joukkuepelejä, ilmeni väkivaltaa sekä henkisessä että fyysisessä muodossa enemmän.

Tyttöjen ja poikien vastauksissa oli eroavaisuutta siinä mielessä, että poikien käsitysten mukaan väkivaltaa ei ole kovinkaan paljoa. Tämä tarkoittanee sitä, että pojat eivät laske samoja asioita väkivallaksi kuin tytöt, sillä sekä tytöt että pojat kuitenkin puhuivat samoista väkivallan muodoista. Pojat pitävät etenkin fyysisestä lievää väkivaltaa täysin normaalina toimintana.

Kaveripiirissä tapahtuvasta väkivallasta, johon liittyy tässä tapauksessa myös alkoholinkäyttö, mitä käsitellään toisessa kategoriassa, kertoi Nuori 1 seuraavanlaisesti:

N: No toinen juttu on silleen että yks kaveri oli päissään menny haastan riitaa toiselle kaverille ja siitä oli tullu tappelu, ja molemmat oli ollu ihan päissään...

(ketoo yksityiskohtia) Sit tää jonka päälle hyökättiin tavallaan niin on nyt haastanu oikeusjutun ja ne yritti tänään, tai siis se toinen yritti mennä sopimaan sitä juttua mutta se oli kolhtanu sille toiselle sitte niin paljon itsetuntoon, että oli haastanu ihan oikeuteen... ja sitte jos se joutus just linnaanki, pari kolmekki vuotta mikä siitä pystys tulemaan, niin onhan se elämä pilalla tai nuoruus.

”Et se on jo niin jokapäiväistä” (nuoret 1,2,3,4,5)

Kategoriaan kuuluvat maininnat väkivallan yleisyydestä ja yleisistä ilmenemispaikoista. Nuorten käsitysten mukaan väkivalta on ainakin jossain muodossa joka päivästä ja sitä ilmenee ”vaikka missä”. Yleisiä todellisen elämän ilmenemistilanteita ja -paikkoja ovat kaupungin keskusta iltaisin ja viikonloppuisin ja ”kadut” yleensäkin. Tässä kategoriassa luonnollisesti ilmeni eroavaisuuksia ilmenemistilanteiden ja -paikkojen suhteen kaupunkilaisten ja kyläläisten välillä. Kuitenkin yleisesti ottaen kaikkien, paitsi yhden haastatellun, mielestä väkivalta on yleistä. Kaupunkilaisnuorten haastatteluissa kommentit olivat seuraavanlaisia:

H: Miten ja missä väkivaltaa ilmenee sinun näkemyksen mukaan?

N: Ihan kaikkialla, että oikeessa elämässä ja tv:ssä ja sitte iltasin ehkä enemmän ku päivällä, semmosta niinku fyysisempää väkivaltaa.

H: Näkykö tuolla keskustassa iltasin väkivaltaa?

N: Joskus, oon mää nähny muutaman kerran.

H: Mut ei silleen kokoajan kuitenkaan joku siellä...

N: Ei oo, et ei ihan niin paha kuitenkaan. Kyllähän niitä silleen kuulee aina välillä, että seki nyt hakattiin viikonloppuna ja silleen...

H: Miten ja missä sun mielestä ilmenee väkivaltaa?

N: No totaa... joka puolella oikeestaan. Telkkarista tulee ja silleen justiin näkee jossain kaduilla ja jossain perjantaina ja viikonloppuna muutenki.

H: Että on niinku tavallaan jokapaikassa, voisko sanoa?

N: Joo, ja se vaan niinku yleistyy koko ajan.

H: Missä sun mielestä ilmenee väkivaltaa?

N: No lähinnä viikonloppuiltasin kaupungilla kun tuntuis että sillon porukka on eniten aineissa tai jotain...

Kyläläisten haastatteluiden kommentit puolestaan seuraavia:

H: Missä sun mielestä ilmenee väkivaltaa?

N: No juhlien yhteydessä, semmosia mitä nyt meilläki on näitä juhlia, niin semmosissa.

...

N: Kyllä sitä väkivaltaa on aika paljon kuitenkin.

H: Voiko sanoa että se on joka päivänen asia?

N: No voi sanoa että se on joka päivänen asia, ei kaikilla tietenkään, mutta... kyllä siihen törmää joka päivä jotenki.

...

H: Onko silleen iltasin ja viikonloppusin kun liikut tuolla, niin ilmeneekö väkivaltaa?

N: Ne ei täällä sillai vähän väliä ole, mutta sillon ku porukka kokoontuu ja jotku ottaa liikaa, niin sillon...

H: Missä sinun mielestä ilmenee väkivaltaa?

N: No vaikka missä. Sitä on aika paljon.

...

H: Miten tota, onko täällä viikonloppusin ja iltasin kun nuoret on liikkeellä, niin onko väkivalta osa sitä juttua?

N: No ei varmaan, että riippuu vähän siitä, että missä piireissä liikkuu, että joissain paikoissa saattaa olla vähän mutta ei silleen varmaan kovin suuressa osassa ainakaan ole.

Väkivalta näyttäisi siis nuorten käsitysten mukaan olevan tavallaan osa jokapäiväistä elämää. Se myös ilmoitetaan tavallaan itsestäänselvyytenä. Onkin melko hälyttävää, että väkivaltainen käytös ja sen ilmeneminen näyttävät olevan nuorille ihan normaali asia. Väkivallan ilmeneminen esimerkiksi iltaisin ja viikonloppuisin on

kaupunkilaisnuorten puheissa yleistä, kun taas pienessä kylässä asuvien nuorten kommenttien mukaan sitä ei ilmene ainakaan normaalisti sen enempää silloin kuin arkenakaan. Tämä piirre oli tietysti odotettavissa jo etukäteen, koska pienessä kylässä väen vähyys tavallaan estää kovin yleisen ja toistuvan väkivaltaisuuden. Kaupunkilaisnuorten kertomukset yleisestä väkivallasta kaupungissa ovat toisinaan melko hälyttäviä raakuudessaan, mutta nuorten käsitysten mukaan joiltain osin väkivallan ilmenemistiheyttä myös liioitellaan, varsinkin kun puhutaan nuorista.

”Mun mielestä näytetään tosi paljon väkivaltaa...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Televisiossa ja mediassa yleensä ilmenevästä väkivallasta ei haastatteluissa ollut mainintoja kovinkaan paljoa. Maininnat olivat aika yleisellä tasolla ja asiasta puhuttiin yllättävän vähän. Tässä kategoriassa käsitellään niitä kommentteja ja käsityksiä, jotka koskevat väkivaltaa esimerkiksi uutisissa, elokuvissa ja tietokone-ym. peleissä. Yleisesti ottaen nuorten käsitysten mukaan televisiossa on paljon, jopa liikaa väkivaltaa ja väkivallan muodot ovat raakoja. Mediaväkivallan vaikutuksista kirjoitan muissa luvuissa ja kategorioissa, tässä keskityn vain sen ilmenemiseen.

Nuoren 2 mukaan:

N: No en mä tiiä onko sitä hirveesti tullu lissää, eli silleen että sitä ois kokoajan, joskus ennen ei ollu niin paljon kaikkia tappeluita ja nyt on silleen, että ammutaan vaan.

H: Onko sun mielestä liikaa väkivaltaa esimerkiksi elokuvissa?

N: No kyllä silleen yleisesti ottaen, niinku se riippuu vähän elokuvasta, että kyllä silleen ehkä vähän. En mä tiiä, toisaalta se on silleen karsiutunu pois osalta, mut niinku sit sitä on tullu taas jonku tyyppisiin lissää, mut se vähän vaihtelee.

Nuoren 3 käsitysten mukaan:

H: Mitenkäs ku ajattelee mediaa, ihan normaaleja tv-ohjelmia ja sitte just kaikki videot ja tämmöset, niin onko niissä sun mielestä miten väkivaltaa?

N: Onhan sitä väkivaltaa... No ne lisää ainaki sitä asennetta siihen väkivaltaan silleen, että se ois niinku kovaa ja tyylikästä ja näin. Että se niinku herättäis aina välillä vähän enemmän niinku elämää, tai silleen tulis niinku viidakon lakeja kaupunkiin...

Nuorten haastatteluista kävi ilmi, että väkivaltaa koetaan median kaikissa muodoissa ilmenevän. Joissain muodoissa ja tilanteissa sitä koetaan olevan liikaakin, kuten esimerkiksi erilaisissa peleissä ja elokuvissa. Televisio-ohjelmissa väkivaltaa nuorten

mukaan on paljon, mutta se ei ole yhtä raakaa ja mielikuvituksellista kuin esimerkiksi juuri peleissä ja elokuvissa. Toisaalta väkivallan nähdään myös olevan yksi osa viihdettä, eli joihinkin elokuvaan ja peleihin se kuuluu tärkeänä osana jota ilman viihde ei olisi niin vaikuttavaa ja mielenkiintoista. Nuorten mukaan väkivaltaa siis on paljon, mutta kaikkea sitä ei kuitenkaan pitäisi pyrkiä poistamaan sen ”viihteellisen merkityksen” takia. Esimerkiksi uutisissa nuorten mukaan väkivalta on jokapäiväistä, ja se on menettänyt siinä kontekstissa koskettavan vaikutuksiansa, koska uutisissa ilmenevään väkivaltaan on nuorten käsitysten mukaan hyvin pitkälti jo totuttu. Tapahtuneen väkivallanteon täytyy joko olla todella massiivinen tai sen täytyy tapahtua mahdollisimman lähellä, jotta sillä olisi vielä niin sanotusti koskettava ja sykähdyttävä vaikutus. Esimerkiksi Amerikassa tapahtuviin kouluväkivaltaisuuksiin ei enää kiinnitetä yhtä suurta huomiota kuin aiemmin.

”Ainaki jos on juovuksissa niin siihen tulee yleensä väkivaltaa mukaan.” (nuoret 1,3,4,6)

Tähän kategoriaan kuuluvat maininnat alkoholin- ja huumeidenkäytön yhteydessä ilmenevästä väkivallasta. Mainintoja ei ollut useita, mutta selkeästi päihteiden käytön nähdään monesti linkittyvän väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Nuori 4 kertoo pienen kylän näkökulmasta näin:

N: Mitä enemmän ne juo alkoholia, niin sitä helpommin syntyy kaikkia tappeluita ja tämmösiä. Ja tulee sitä väkivaltaa.

...

N: ...mutta sillon kun ne ottaa vähän liikaa alkoholia niin sitte on tosi nopeasti tappelut, ja sitteku on tosiaanki hyvä ku niitten pitää ottaa silleen kohtuudella sitä viinaa, niin sitte ne ei ala tappelemaan, muttaku näilläki tulee hyvin nopeasti otettua liikaa, että sitte se menee tappeluksi aina...

...

H: Osaisitko sanoa että onko siinä eroa että jos on humalassa taikka aineissa, niin sillä väkivaltasuudella?

N: Kyllä mie luulen että että siinä huomaa sen eron. Mie luulen että semmonen joka on aineissa niin se ois väkivaltasempi.

Nuori 3 puolestaan kuvailee kaupunkilaisnäkökulmaa seuraavasti:

N: No se on aika vaikea sanoa tietenki, että kyllähän se väkivaltasuus myös johtuu aineista, että tämmösistä huumeista. Voi liittyä aika paljonki tämmösiä sivuvaikutuksia. Mut en mää usko että siitä alkoholista, että aiheuttaisko se nyt lisää väkivaltaa...

H: Onko sitten semmonen ihminen joka on aineissa väkivaltasempi kuin semmonen joka on ottanu viinaa?

N: No kyllä sen silleen huomaa, että jos perjantai-iltana tulee joku sellanen tyyppi jolla on kauheesti aggressiota, niin tämmöset tyypit on just semmosia jotka haastaa suurinpiirtein jokaiselle aineissa... että kävelee ohi ja läppäsee poskelle... että semmosiaki on mutta ne on mun mielestä aika paljon harvemmassa. Sitte on niitä jotka on ihan sekasin jolloin niistä ei voi olla enää mitään haittaa. Ja ne on... aika monet tulee siitä niinku iloselle päälle enemmän ku aggressiiviselle. Sitte ne enemmän käyttäneet on niitä aggressiivisia.

H: Liittykö tommoseen huumeitten hankkimiseen sun mielestä väkivalta mitenkään?

N: Siis, se katukauppa on aika ankaraa, että jos sää meet toisen alueelle myymään niin sää saat tosi helposti niinku tappouhkauksen ja tämmösiä on mun tietäkseni justiin tapahtunu, että joku on joutunu lähteen kaupungista ulos pariksi kuukaudeksi, että niinku tyyppi on ollu koulusta pois sen takia, kun ois saanu, siis ois varmaan kuollu jos ois jääny kaupunkiin...

Nuorten käsitysten mukaan alkoholin käyttö voi tietyissä tilanteissa aiheuttaa väkivaltaista käyttäytymistä, ja joidenkin mielestä väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyy melkein poikkeuksetta alkoholin käyttö. Näihin käsityksiin vaikuttavat omat kokemukset; missä tilanteissa väkivaltaista käyttäytymistä on nähty ja koettu. Jos nuori ei esimerkiksi liiku paljoakaan vaikkapa viikonloppuisin muiden nuorten keskuudessa tai erilaisilla juhlimispaikoilla, mutta hän on nähnyt vanhempien ihmisten käyttäytyvän väkivaltaisesti juovuksissa, ovat hänen käsityksensä alkoholin ja väkivallan yhteydestä luultavasti aivan erilaiset kuin nuorella joka näkee humalaisia kanssanuoriaan pienissä ”rähinöissä” joka viikonloppu.

Kaupunkilaisnuorten haastatteluissa huumeiden käyttö liitettiin väkivallan ilmenemiseen yhtä lailla kuin alkoholinkin käyttö. Pienen kylän nuorten haastatteluissa huumeista ei juurikaan puhuttu, paitsi kysyttäessä kävi ilmi, että niitä jonkin verran saattaa joissain piireissä esiintyä. Alkoholin käytön nähtiin yleensä lisäävän väkivaltaisuutta, mutta huumeiden käytön nähtiin yleisesti olevan vielä vaikuttavampaa väkivaltaisen käytöksen lisääntymisen kannalta. Molemmissa nähtiin kuitenkin myös poikkeuksia sen mukaan, kuinka vahvasti aineen vaikutuksen alaisena oltiin. Joiltakin osin nuorten kertomukset alkoholin, huumeiden ja väkivallan maailmasta olivat yllättävän ja kauhistuttavan raakoja. Tuntui todella ikävältä kuulla tarinoita väkivaltaisista humalaisista perheenisistä ja huumekauppaan liittyvistä tappouhkauksista yläasteikäisten nuorten suusta.

Perhe- ja rotuväkivalta (nuoret 1,2,3,4,5)

Tässä kategoriassa on yhdistettynä maininnat sekä perhe-, että rotuväkivallasta. Mainintoja oli niin vähän, että päätin raportoida niistä samassa kategoriassa. Halusin kuitenkin tuoda myös nämä ilmenemismuodot ja –tilanteet esiin, koska ne ovat vähäisistä maininnoistaan huolimatta tärkeitä asioita. Perheväkivallasta Nuori 1 kertoo näin:

H: Puhutaanko teillä esimerkiksi koulussa kavereiden kesken sellasesta kotona tapahtuvasta väkivallasta?

N: Joo puhutaan. Siis varsinki mulle se on kauheen yleistä silleen, että mun yks älyttömän hyvä tuttu, niin hänen isänsä on niinku sairas, silleen mielenvikanen, niin siellä on vähän rajumpaakin joskus se meno, että puhutaan aika paljonkin oikeestaan kavereiden kesken.

Nuoren 4 kirjoituksessa, jossa ilmenee myös väkivaltaisuuden ja alkoholinkäytön yhteys, kerrotaan seuraavaa:

”Eräs tuntemani väkivaltainen ihminen on selvin päin ihan tavallisen oloinen perheen isä...(kuvausta henkilöstä) ...eikä ole ollenkaan väkivaltaisen oloinen. Viime syksy on ollut ystävälleni kauhea. Silloin hänen isänsä joi usein, ja paljon. Hän saattoi pahoinpidellä vaimoaan ja tuhota irtaimistoa. Monesti hän uhkasi tappaa kaikki, jos ei saisi viinaa. Mutta aina kun noina aikoina kävin ystäväni luona ja näin tämän isän siellä, oli tämä mitä mukavin, ei merkkiäkään mistään riehumisista. En tosin käynyt siellä muulloin kuin silloin kun tiesin, että se sopii, eli kun mies ei ollut suunnitellut lähtevänsä juomaan...”

Perheen sisällä tapahtuvasta väkivallasta ei yleisestikään puhuta paljoa, tapahtui se sitten omassa tai vieraan perheessä. Perheväkivalta on ihmisten mielissä hyvin pitkälti vaiettu tabu. Nuorten näkemysten mukaan perheväkivaltaan liittyy yleensä alkoholin käyttö ja sen harjoittajana on useimmiten perheen miespuolinen vanhempi. Tämä on ollut yleinen käsitys perheväkivallasta pitkään, mutta tilastojen ja tutkimusten mukaan perheväkivalta on saanut yhä moninaisempia muotoja joista puhutaan vielä harvemmin kuin ”perinteisistä” muodoista. Haastatteluvaiheessa perheväkivallasta puhuivat enemmän kaupunkilaisnuoret. Tämä ei luonnollisestikaan tarkoita, että perheväkivaltaa tapahtuisi vain kaupungeissa. Tulokseen vaikuttavat tietysti haastatellut yksilöt ja asian arkaluontoisuus. Tästä aiheesta olisi materiaalia luultavasti tullut runsaammin esimerkiksi nimettömällä kyselyllä.

Rotuväkivallastakaan ei mainintoja ilmennyt kuin kaupunkilaisnuorten haastatteluissa. Ilmiselvänä syynä tähän voidaan sanoa se, että kyseisessä pienessä

kylässä ei rasismia ja rotuväkivaltaa sen yleisimmissä muodoissa ilmene johtuen maahanmuuttajien, pakolaisten ja muiden maiden (paitsi norjalaisten) kansalaisuuksien vähäisestä määrästä. Vaikkakin kylässä tapahtuu saamelaisten, suomalaisten ja norjalaisten välienselvittelyä erityisesti henkiselällä tasolla tämän tästä, eivät nuoret nähtävästi ole nähneet näitä tapahtumia väkivallan ja rasismin muotoina. Mainintojen vähyydestä päätellen niin sanottua rotuväkivaltaa ei näkyvästi ilmene ainakaan niin usein, että se olisi nuorille jäänyt vahvasti mieleen. Tästä asiasta käsitysten muodostumiseen vaikuttaa luonnollisesti ”piirit” missä liikutaan ja mahdollisesti ulkomaalaisten tuttuuden määrä. Rotuväkivallasta kertoo Nuori 3 näin:

H: Minkälaista se väkivalta siellä on?

N: No se on lähinnä tällasta rotuväkivaltaa, jotain semmosta, että haetaan semmosia syitä. Esimerkiksi näin kerran tässä kaupungilla ku yks poika hakattiin, skinit tuli ja tota katto vaan niinku, ne halus vaan jostain alottaa sen, jostain aivan turhasta. Jotain just semmosta, että miten sulla housut roikkuu tolleen, tai mitä sää mua tolleen tölläät, ja alkaa siinä sitte tönimään porukalla ja hakkaan...sitte loppujen lopuksi ihan kentiin asti.

H: Onko täällä Jyväskylässä sun mielestä paljon tavallaan sellasta, mä en nyt välttämättä puhu rasismista, mutta sellasta rotujen välistä väkivaltaa?

N: On mun mielestä nyt lisääntyne, onhan niitä tullu lisää ulkomaalaisia. Sit mä tiiän pari semmosta ulkomaalaista perhettä jotka on muuttanu pois rasismin takia pois Jyväskylästä, et ne on päässy nyt omiin piireihin. Turussa on enemmän noita, niin ei tarvi silleen pelätä.

H: Onko se pelko sun mielestä aiheellista?

N: No kyllä se on jos esimerkiski, mitä mä oon kuullu, niin yks somalipoika joka mejän kouluss oli, niin sen äiti hakattiin kun se oli kai töistä tulossa kotiin. Sitten niillä oli vähän kahinaa kun sillä oli isoveljiä ja ne halus kostaa. Nyt ne meni sitten sukulaisiin Vantaalle. Kyllä ne skinit ainaki tai semmoset rasistit jotka ei niinku ymmärrä tai ei niinku tajua että miks ulkomaalaiset täällä on eikä hyväksy niitä niin ne osaa ainaki ne keinot millä ne pystyy niinkö ajamaan ne pois.

...

N: Niin ja sit mustalaiset on aika paljon ollu sellasia, että niitä aika moni pelkää just niitten puukkojen takia ja niitten hyökkäämisten takia, että aina pitää olla puhelin mukana. Porukka rupee väisteleen niitä ja pelkään...

6.3 Väkivaltaisen ihmisen piirteistä

Seuraavissa kategorioissa keskitytään nuorten käsityksiin siitä, millainen on väkivaltainen ihminen. Näkyykö väkivaltaisuus ihmisessä päällepäin, ja jos näkyy niin miten? Onko väkivaltaisilla ihmisillä joitain henkisiä yhteisiä piirteitä? Entä

fyysisiä? Voidaanko yleensäkin joistain ihmisistä sanoa, että he ovat väkivaltaisia ja liittykö väkivaltaisuus ihmisessä esimerkiksi johonkin tiettyyn ikään?

Yhden nuoren haastattelussa ilmeni muista poikkeavasti käsitys siitä, että väkivaltaisuus ei sinänsä näy ihmisestä päällepäin. Nuoren mukaan väkivaltaiset ihmiset eivät yleisesti käyttäydy mitenkään erikoisesti eikä heillä ole mitään erityisiä luonteenpiirteitä. Hänen mukaansa väkivaltainen ihminen voi ulospäin monestikin olla rauhallinen ja hiljainen ihminen, mutta suuttuessaan on aina tosissaan ja voi olla vaarallinen. Saman nuoren haastattelussa poikkeavaa muihin nähden oli ensimmäiseen kategoriaan kuuluvien mainintojen puuttuminen. Nuori on myös ainoa, joka haastattelussa ja kirjoituksissaan kertoo itse olevansa jonkin verran aggressiivinen ja väkivaltainenkin. Tämä piirre kyseisessä nuoressa varmasti vaikuttaa hänen käsityksiinsä väkivaltaisesta ihmisestä.

”No ehkä jollakin tapaa sisäänpäin vetäytyneitä...” (nuoret 1,2,3,5,6)

Kategoriaan sisältyy monenlaisia piirteitä ja tunnusmerkkejä väkivaltaisista ihmisistä. Olen kerännyt tähän yhteen kategoriaan mainintoja jotka liittyvät jollain tapaa ihmisen henkiseen pahaan oloon, yksinäisyyteen, ahdistuneisuuteen, huonoon itsetuntoon jne. Nuoren 6 mukaan:

H: Osaatko sanoa jotain semmosia luonteenpiirteitä mitä vois olla yleisesti semmosilla ihmisillä jotka on väkivaltaisia?

N: no esimerkiksi semmoset joilla menee huonosti koulussa tai jotain muuta niin niillä on sitte semmonen että pitää purkaa kiukku muihin. Tai jotain muita huolia.

H: Niin että ei löydy sitten muita purkamiskeinoja, niin...

N: ...väkivallalla hoietaan sitte. Väkivaltaiset ihmiset on yksinäisiä.

H: Jos aattelet vaikka koulussa ja muutenki niin onko väkivaltainen ihminen suosittu vai semmonen josta ei tykätä?

N: Se on tietysti sillä tavalla, että se on suosittu kun se on paikalla, mutta sitten muuten sitä haukutaan.

...

H: Minkälaisia ihmisiä ne sinun mielestä on?

N: Ne on yksinäisiä ja ahdistuneita ja tällasia.

H: Miten ne käyttäytyy jokapäiväisessä elämässä?

N: Miten käyttäytyy?

H: Tai ihan silleen, minkälaisia tyyppejä ne on?

N: No kulkee porukoissa ja tönii pienempiä, tämmösiä. Ei ne isompien kimppuun uskalla hyökätä. Itsetunnon kohotusta. Väkivaltaisilla ihmisillä on usein heikko itsetunto ja heitä kohtaan on oltu väkivaltaisia.

Haastatteluista kävi ilmi, että nuorten käsitysten mukaan ihmisten väkivaltaisuuteen liittyy hyvin usein yksinäisyyttä, väkivaltaista historiaa, pahanolon tunnetta ja sen purkua sekä ahdistuneisuutta. Nämä piirteet ihmisessä näkyvät monesti ulospäin, vaikka ovatkin ihmisen henkilökohtaisia henkisiä asioita. Väkivaltaisten ihmisten kuvattiin olevan jotenkin outoja, vihaisia, huonoitsetuntoisia, ei-suosittuja sekä toisia ihmisiä ymmärtämättömiä. Näistä piirteistä puhuttaessa nuoret näyttivät asennoituvan väkivaltaisiin ihmisiin tavallaan säälivästi ja tietyllä tavalla ymmärtäväisesti, koska syiden väkivaltaisuuteen nähtiin olevan joko itsestä riippumattomia tai henkisiä. Kahden nuoren haastattelussa puhuttiin jopa mieleltään sairaista ihmisistä, jotka sairautensa takia käyttäytyvät väkivaltaisesti. Vaikka nuorten käsitysten mukaan väkivaltaiset ihmiset ovat todellakin epämiellyttäviä ja ikäviä, näyttävät nuoret kuitenkin pyrkivän ymmärtämään heitä ongelmissaan. Tämä viestii eräänlaisesta suvaitsevaisuudesta; kaikkien kukkien annetaan kukkia vaikka ne olisivat vähän rumiakin.

Haastatteluissa ilmeni monia sellaisia käsityksiä, jotka vastaavat luvussa 4.3 mainittuja Keltikangas-Järvisen (1978) määrittelemiä väkivaltaiseen ihmiseen liittyviä luonteenpiirteitä.

”...että sitte on helpompi tehdä asioita joita ei välttämättä tekis selvin päin.” (nuoret 1,2,3,4,6)

Kategoriaan lukeutuvat maininnat siitä, miten nuorten käsitysten mukaan väkivaltaisten ihmisten elämään liittyy alkoholin ja/tai huumeiden käyttö. Osassa haastatteluista päihteiden yms. käyttö nähtiin syynä väkivaltaiselle käytökselle, kun taas osassa se nähtiin tavallaan seurauksena tietynlaisista ihmisen piirteistä joihin liittyy myös väkivaltaisuus. Vaikka alkoholin ja huumeiden käyttöä ilmenee nuorten käsitysten mukaan monesti väkivaltaisten tapausten yhteydessä, ei ainakaan haastatteluissa ilmennyt laajempaa käsitystä siitä, että väkivaltaiset ihmiset käyttäisivät yleisesti enemmän erilaisia päihde- ja huumausaineita, tai että näiden aineiden käyttö olisi jonkinlainen yleinen ”sisäinen piirre” väkivaltaisiksi luokitelluissa ihmisissä, jos nyt sellaisia luokituksia voidaan edes tehdä. Nuori 1 kertoo:

N: Joo ja sitte ne ketkä mää tunnen, silleen vähän niinku väkivaltasempia ihmisiä, niin niillä kuuluu siihen kuvioon yleensäkin viina ja... ja huumeet. Varsinki täällä on tosi yleistyny.

Ja Nuoren 2 mukaan:

N: Kyllähän alkoholilla ja huumeillakin on silleen vaikutusta, että tekee ne silleen väkivaltasemmaksi, tai siis ei nyt aina jokatapauksessa, mut niinku joissain tilanteissa, etä sitte on helpompi tehdä asioita joita ei välttämättä tekis ihan selvin päin, ja tota niin...

H: Miettiikö sun käsityksen mukaan semmoset ihmiset jotka on väkivaltasia, et miettiikö ne sitte niitten tekojensa mahdollisia seurauksia noissa jutuissa...

N: No ei ainakaan sillä hetkellä kun ne tekee, mut niinkö osa voi jäädä miettimään sen jälkeen, mutta osalla on varmaan silleen ihan arkipäivää silleen, että ne niinku tekee vaan, ei ne aattele enää silleen.

”Joistain se näkyy, ettei osaa muuten purkaa, niin sit pitää fyysisesti vaikka muihin ihmisiin...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kaikkien nuorten haastatteluissa puhuttiin väkivaltaisuuden ilmenemisestä ihmisissä niin sanottuina fyysisinä, näkyvinä ja konkreettisina piirteinä. Kategoriaan kuuluvat maininnat joissa puhutaan siitä, miten väkivaltaisuus näkyy ihmisessä päällepäin mahdollisesti jo kaukaa sekä miten väkivaltaisuus näkyy fyysisesti. Nuori 2 kuvailee väkivaltaisuuden ilmenemistä näin:

H: Onko semmosella käytöksellä merkitystä, että miten niinku käyttäytyy tuolla vaikka illalla joskus, että tuleeko joku haastamaan riitaa tai jotain, niinku näkyykö ihmisistä päällepäin se väkivaltasuus ja onko sillä vaikutusta?

N: No on silleen, että jos sillee nyt kulkee hirveen silleen, tai en mä osaa selittää, mutta kuitenkin jos vaikka kulkee silleen vähän nokka pystyssä tai tyylillä et joo... sit menee jotain hirveen nyrpeenä vaikka ohi ja jotain alkaa heittämään jotain tosi huonoa silleen, niin kyllä porukka kattoo tosi pitkään perään, että joo mikä toi oikeen on. Ja silleen jotku tulee, että voi tulla jotain huutelemaan tai jotain. Mutta ei silleen mitenkään köyristyneenä saa kulkea siellä, et sit se on toisaalta taas semmonen, että jo hei mää oon ihan avuton. Siinä pitää olla silleen vähän ylpeyttä mukana, mutta ei kuitenkaan liian nokkava.

Nuoren 4 mukaan:

N: No semmonen joka tosiaan, se on... ei välttämättä tarvii olla kokoajan hakkaamassa ja potkimassa, mutta suurimmaksi osaksi ajastaan niin on tekemässä jotain ilkeetä sillai. Joko justiin fyysisesti taikka henkisesti jotaki paha tekemässä. Semmosen minä kokisin väkivaltaseksi.

H: Osaisikko sanoa onko jotain semmosia luonteenpiirteitä mitä ois yleensä väkivaltaisilla ihmisillä?

N: No... Ne on kamalan aggressiivisia... silleen fyysisestikin... en nyt sen paremmin osaa sanoa kyllä. Semmonen aggressiivinen, kokoajan tekemässä jotaki. Sellaset ihmiset suuttuu kauhean helposti ja käyttäytyy silloin aggressiivisesti ja väkivaltaisesti. En mie usko, että väkivaltaisilla ihmisillä ois jotain tiettyjä luonteenpiirteitä oikeestaan, ehkä ne ovat hieman muita aggressiivisempia henkisesti ja fyysisesti, mutta en ole siitäkään varma.

Kategoriaan kuuluvissa kommentteissa ilmeni siis se, että usein ihmisestä näkee käytöksen, eleiden ja ilmeiden perusteella onko hän väkivaltainen. Tämä näkyy kuitenkin useimmiten vain tilanteissa joissa ympäristö jollain tavalla aiheuttaa ihmisen väkivaltaisen käyttäytymisen. Kategoriaan kuuluvissa kommentteissa ilmeni myös se, että poikien väkivaltaisuus näkyy enemmän fyysisenä käytöksenä kuin tyttöjen. Yleensä niin sanotusti väkivaltaisen ihmisen ulkoinen käytös on Keltikangas-Järvisen (1978) mukaan suhteellisen hallittua. Hän on asiallinen, käyttäytyy tilanteen mukaan ja tuntuu hallitsevan itsensä eikä anna ulospäin häiriintynyttä vaikutelmaa. Haastatteluista päätellen tämä päteekin erityisesti aikuisiin ihmisiin. Kuitenkin nuoret muodostavat käsityksiään pitkälti kansanuortensa toiminnan ja käytöksen mukaan. Nuorten väkivaltainen olemus näkyy ulkoisesti useammin kuin aikuisten. Tähän vaikuttaa yleisesti vallitsevat käyttäytymismallit joita toteutetaan esimerkiksi liikuttaessa suuremmissa ryhmissä kaupungilla tms. Tällaisesta ryhmälle ”esiintymisestä” kirjoitan enemmän toisen kategorian yhteydessä.

”Ne voi olla aggressiivisempia ja hermostuvat helpommin.” (nuoret 1,2,4,5,6)

Ihmisten henkisen väkivaltaisuuden piirteistä, jotka ilmenevät usein toisiin kohdistuvana henkisenä väkivaltana, haastatteluissa ja kirjoituksissa mainittiin uhkaavuus, vihaisuus, aggressiivisuus, kaksinaamaisuus ja helposti hermostuminen ja suuttuminen. Tyttöjen nähtiin olevan henkisesti väkivaltaisempia kuin poikien ja aikuisten henkisesti väkivaltaisempia kuin nuorten. Viimeksi mainittuun poikkeuksena yksi maininta, jonka mukaan nuoret voivat olla raaemmalla tavalla henkisesti väkivaltaisia kuin aikuiset. Tämä kategoria liittyy tavallaan luvun ensimmäiseen kategoriaan, mutta kyseessä on enemmänkin toisiin kohdistuva henkisenä ilmenevä väkivalta. Nuoren 2 mukaan:

H: Onko sun mielestä jotain tiettyjä luonteenpiirteitä, tai semmosia mitä ois monilla tyypeillä jotka on väkivaltaisia?

N: Siis silleen, että aika useesti siihen liittyy se, että niillä menee joku vähän huonosti tai silleen että, sitten ne purkaa sitä huonoa oloa muihin vaikka ne ei aina välttämättä tarkoittais sitä, mutta ne ei ite tajua että ne satuttaa siinä muita. Tai sitte niitä ärsyttää jostain syystä kokoajan. Ne purkaa sit niitä...

Nuori 5:

H: Osaisitko sanoa jos aattelee että on semmonen väkivaltainen ihminen, niin voisko sanoa että niillä ihmisillä on jotain tiettyjä luonteenpiirteitä?

N: No voi varmaankin, että vois sanoa että ovat ehkä aggressiivisempia ku yleensä ihmiset ja kohdistavat sitä sitten muihin ja sitte ehkä hermostuvat helpommin ja jotain tämmöstä.

Nuori 5 kirjoittaa:

” Väkivaltainen ihminen on kokoajan kamalan aggressiivinen eikä ole kovin yhteistyöhaluinen. Kyllä henkinenkin väkivaltaisuus näkyy ihmisessä ulospäin jokapäiväisessä elämässä, se näkyy juuri aggressiivisuutena... Väkivaltainen ihminen yleensä huutaa kokoajan ja tiuskii muille ja luulee olevansa aina oikeassa ja, että väkivallalla voi ratkaista kaiken.”

Ihmisten henkinen väkivaltaisuus näkyy nuorten käsitysten mukaan yleensä negatiivisena käytöksenä, vihan projisointina muihin ihmisiin oman ahdistuneisuuden yms. purkamiskeinona. Myös tähän kategoriaan liittyvät asiat vastaavat hyvin pitkälti luvun 4.3 Keltikangas-Järvisen (1978) piirremäärittelyjä.

”...ne yrittää olla kauheen kovia, että hei me osataan tapella...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoriaan kuuluvista asioista puhuttiin haastatteluissa ja niistä myös kirjoitettiin suhteellisen paljon. Nähtävästi nuorten käsitysten mukaan väkivaltaiset ihmiset ovat hyvin usein jollain tavalla ”kovia tyypejä”, ”pomoilijoita” ja porukan ”kingejä”. Aineistossa kuvailtiin näitä tyypejä esimerkiksi seuraavilla ilmauksilla: yrittävät olla kauheen kovia, yrittävät esittää, tavallaan johtohenkilö, heitä kunnioitetaan, liikkuvat tietyissä porukoissa, joillain ihailijoita, kuvittelevat olevansa suosittuja.

Nuori 2 kuvailee väkivaltaista ihmistä seuraavasti:

N: ...no ainaki silleen ehkä jollain tapaa silleen sisäänpäin vetäytyneitä ja tota, mut sitten semmonen tavallaan johtohenkilö. Et sillä on niinku oma asema silleen hyvä ja sillä on vaikutusvaltaa, ja tota aggressiivinen, mutta ei nyt välttämättä.

H: Sellaset ihmiset jotka on väkivaltaisia, niin tykätäänkö niistä porukassa, vai onko ne semmosia joista ei paljon välitetä, vai...?

N: No osa on niinku semmosia että, ne on muuten niinku tosi mukavia ihmisiä mutta tota sitten jos niitten kavereille käy vaikka jotain niin kyllä ne silloin on... mutta osa on taas semmosia että ne ei niinku halua käyttää väkivaltaa ollenkaan paitsi vaikka siinä tilanteessa että jotain läheistä ihmistä, hyvää kaveria tai vaikka jotain tuttua on tultu ahistelemaan niin kyllä ne sitte käyttää aika paljon väkivaltaa. Mut niin tota...

H: Katotaanko sellasia väkivaltasia tyyppejä ylös- vai alaspäin?

N: Se on siinä keskivaiheilla (nauria). Ehkä nyt toisaalta silleen vähän alakanttiin, mutta toisaalta... koska niinku kyllä sitä kuitenkin, jooka jotain sellasta väkivaltasta on tehny niin kyllä sitä kuitenkin silleen kunnioittaa, et sille ei mee mitään ryttyilemään tai mitään, et niinku sitte sitä helposti aukoo päätänsä semmoselle joka ei mitään ikinä silleen.

Niin sanotusta ”kovan jätkän maineesta” ja omista piireistä puhuu myös Nuori 3:

H: Minkälaiset ihmiset sun mielestä on väkivaltasia, osaatko sanoa jotain piirteitä tai jotain tämmösiä?

N: No lähinnä semmoset jotka ei niinku ymmärrä toisia, se pätee niinku henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan. Ja sitte varmaan myös semmoset jotka haluaa itelleen semmosta mainetta että niinku ”oon kova jätkä”... että haluaa semmosiin piireihin... mistä ei varmaan sitte koskaan pääse ees kunnolla pois.

H: Onko sun mielestä väkivaltaset ihmiset yksinäisiä?

N: No yleensä niillä on ne omat kaverit ja omat piirit missä kaikki ajattelee samalla tavalla. Tosi helposti pystyy mun mielestä hakeutumaan semmoseen piiriin. Siellä se laki on varmaan aika kova, että en mä tiiä pystyykö siellä kovin kauaa sitten pysymään...

Väkivaltaisten ihmisten suosioista puhuvat Nuoret 5 ja 6 näin:

N: Kyllä ne ainakin kuvittelevat olevansa kauhean suosittuja, että ovat muka niin kovia jätkiä. Mutta en mie tiiä, ei ne, ehkä niillä saattaa olla joku pieni ihailijajoukon tapanen, mutta ei ne mitenkään niinku kovin suosittuja ole yleisesti.

N: Se on tietysti sillä tavalla, että se on suosittu silloin ku se on paikalla, mutta sitten muuten sitä haukutaan.

H: Joo, onko niillä silleen sellasia ihailijoita?

N: On tietysti kaikki pienemmät ja muut, kaikki ihailee kun on voimaa ja tapellaan.

H: Mitenkäs se ilmenee, ettei tykätä siitä, tai puhutaanko tämmösisistä väkivaltasista ihmisistä selän takana jotakin...?

N: No tietysti puhutaan kun ei viittitä suoraan puhua, ku sitte se suuttuis ja mätkis turpaan tai jotain muuta. Ei niistä tietenkään tykätä ku itekki saattaa joutua tappeluun sitte. Väkivaltaset ihmiset haluavat hallita...

Nuorten käsitykset tämän kategorian aiheesta olivat hyvin pitkälti samantyyllisiä. Väkivaltaiset ihmiset nähdään todellisuudessa yksinäisinä ihmisinä, jotka hakevat ja usein myös saavat ainakin jonkintasoista kunnioitusta ja arvostusta

aggressiivisuudellaan ja väkivaltaisella käytöksellään. Keltikangas-Järvisen (1978) mukaan väkivaltaiset ihmiset ovat usein melko kyvyttömiä muodostamaan ja ylläpitämään normaaleja ihmissuhteita. Todelliset ystävyysuhteet esimerkiksi eivät ole tällaiselle ihmiselle mahdollisia, mutta toisaalta he eivät tunne niihin erityisemmin edes tarvetta. Vaikka näyttäisi siltä, että ystäviä on, ystävyys ei ole todellista, koska ihminen tavallaan ostaa ihmiset ympärilleen erilaisilla suosionosoituksilla. ”Kostamalla” väkivaltaiset ihmiset hallitsevat ”piirejensä” ja tämän takia muiden on usein vaikea vapautua hänen niin sanotusta vallastaan.

”...luulen että nuoret näyttää enemmän sitä väkivaltaa kuin aikuiset.” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoria on siinä mielessä erikoinen, että nuoruuttahan ei voine sanoa ihmisen piirteeksi. Kuitenkin kysyttäessä millaiset ihmiset ovat väkivaltaisia tai millainen on väkivaltainen ihminen, saattoi vastauksena olla suoraan nuoriin liittyvä kommentti, tai kommentti josta voi ymmärtää sen liittyvän nuoriin. Ja toisaalta kysyttäessä suoraan kummat ovat väkivaltaisempia, nuoret vai aikuiset, oli poikkeuksetta vastauksena ”nuoret”, vielä tarkemmin pääasiassa 16-18-vuotiaat. Tämäkin johtunee siitä, että nuoret viettävät niin suuren osan ajastaan kansanuortensa parissa. Ei kuitenkaan voida vetää vastauksista sellaista johtopäätöstä, että nuoret todellakin olisivat väkivaltaisempia jokapäiväisessä elämässä kuin aikuiset. Nuorten väkivaltaisuutta vain nähdään useammin kuin aikuisten, ja omien voimiensa näyttö varsinkin pojilla tavallaan kuuluu nuoruuteen. Nuorten väkivallan yleisimmät muodot ovat yleensä myös lievempiä kuin aikuisten. Aina ei olla välttämättä kovin tosissaan, kun on kyse esimerkiksi nuorten välisistä tappeluista. Aikuisten välillä väkivaltaiset yhteenotot ovat yleensä totisinta totta.

Nuori 2:

H: Onko semmosta tiettyä ikää, tai voiko ihmisistä sanoa ketkä ja minkä ikäiset ois kaikkein väkivaltasimpia?

N: No siis en mä tiiä, mut se on ehkä 17 vuotiaat. Tai siis silleen suurin osa mitä tietää niistä ihmisistä ketä on semmosia, niin ne on justiin 17 tai 18. Mut ei oikeestaan enää 18...

Nuori 3:

H: ...niin onko sinun mielestä, tappeleeko sinun ikäset enemmän vai vanhemmat silloin iltasin?

N: Niin no mä veikkaan, että se on vielä niinku, joku 17 ja varmaan 16-vuotiaaksi aika paljon tappelee, mutta niinku vähän nuoremmat niin ne ei vielä, ne vähän niinku kattelee vaan. Vähän kattelee sitä tilannetta, esimerkiksi siinä kerkiää asenne vaihtua aika monella niinku esim. 17-vuotiaalla, siinä vaikuttaa se yläasteelta siirtyminen vaikka amikseen taikka lukioon, sit siellä niinku muihin tämmösiin väkivaltaisiin kavereihin tutustuminen.

H: Onko sun mielestä semmoset 17-18-vuotiaat sitte ehkä kaikkein...

N: Niin no siellä on ainaki niitä tyyppejä jotka niinku yleensä eniten rähisee. Kyllähän niitä minunki ikäsissä on, mutta enemmän varmaan sit semmosia jotka niinku tietää, että ne on kuitenkin aika... ne on oman koon jo saavuttaneet silleen. Että ei oo enää semmosia, niinku hirveesti isompia ja semmosia.

6.4 Väkivallan pelkääminen ja ympäristön väkivaltaisuus

Luvussa määritellyt kategoriat sisältävät hyvin monimuotoisia mainintoja erilaisista väkivallan pelkäämisen muodoista, käsityksiä maailman ja oman ympäristön väkivaltaisuudesta sekä käsityksiä väkivaltaan turtumisesta ja väkivallan näkemisestä pelkoa lisäävänä/vähentävänä tekijänä. Lukuun olisi voinut lisätä vielä kategorian jossa käsitellään sitä, miten väkivallan näkeminen voi lisätä ihmisten pelkoja, koska siitä tuli kolmen nuoren haastatteluissa maininnat. Päätin kuitenkin jättää kategorian muodostamatta, koska jokaisen nuoren kohdalla tuli vahvemmin vastakkaisia mielipiteitä nähdyn väkivallan vaikutuksesta pelkoihin.

”Sille joka ei tunne paljoa porukkaa, tää voi olla vaarallinen paikka...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoriaan kuuluvat maininnat siitä, miten nuoria pelottaa ympäristön väkivaltaisuuden lisääntyminen isommissa kaupungeissa ja varsinkin suuremmissa paikoissa yksin liikkuminen pelottaa. Toisaalta nuoria ei pelota kaupungissakaan liikkuminen jos sieltä tuntee paljon muita nuoria ja liikkuu kaveriporukoissa. Kategoriaan kuuluvat myös maininnat siitä, miten pienessä kylässä ei tarvitse pelätä vaikka liikkuisi yksinkin. Nuoren 1 mukaan:

H: ...pelottaako sinua maailman taikka ihan oman tämmösen lähiympäristönkin väkivaltaisuus?

N: No mulla pelottaa sinänsä se, että se on kokoajan lisääntymässä. Mutta henkilökohtasesti mua ei pelota niinkö liikkua tuolla yhtään... silleen... siis

niinkö kaupungissa. Siellä on kuitenkin sen verran kavereita niin tietää sitte että ei tarvi pelätä.

H: No liikutko sä sitte paljon iltasin tai ihan silleen yölläki tuolla kaupungilla?

N: No kyllä mää jonku verran, mutta en mää yleensä oo yksin, siinä on aina kavereita mukana.

H: No onkos sun mielestä toi kaupungin keskusta iltasin ja viikonloppusin vaarallinen ja turvaton paikka?

N: No onhan se, siis kyllähän siellä voi sattua ihan mitä vaan. Että mä en yksin sinne lähtis niinkö viikonloppuna todellakaan. Pitää olla aina joku muu, ja kännykkä varsinki mukana.

Nuori 6 kertoo:

H: Miten silleen, että jos meet käymään jossain isommassa kaupungissa ja tälleen, niin pelottaako sinua väkivalta siellä?

N: Ei se silleen, paitsi jos yksin joutuu jossain olemaan niin silloin se pelottaa, mutta jos on jossain isommassa porukassa, niin silloin se ei.

H: Niin ettei oo silleen kokoajan mielessä?

N: Joo, ei oo silleen että joka puskassa on joku vaanimassa. Täällä taas ei tarvi pelätä.

H: Mistähän se johtuu etä täällä saa olla niin turvallisin mielin?

N: Tää on niin pieni paikka, niin voi jos joku tulee, niin voi mennä ensimmäiselle ovelle ja koputtaa siihen ja jossaki kaupungissa ei sitte viitti.

H: Ja oisko siinä se että kaikki tuntee toisensa?

N: Niin justiin, niin ei... silleen jossaki kaupungissa kun on tuntematon ihminen niin se saattaa... eikä tämä ole niin paha paikka ku joku isompi kaupunki jossa on enemmän ihmisiä.

Kategoriassa on huomattavaa se, että suurin osa ympäristön väkivaltaisuuden pelkäämiseen liittyvistä maininnoista tuli kaupunkilaisnuorten haastatteluissa. Kategoriaan liittyvässä kaupunkilaisnuorten aineistossa puhuttiin eniten siitä, miten yksin liikkuminen iltaisin pelottaa ja toisaalta siitä, miten porukassa liikkuminen taas ei pelota ollenkaan. Ympäristön väkivaltaisuuden lisääntymisestä mainittiin myös pariin otteeseen. Näistä peloista nuoret kuitenkin kokivat pääsevänsä helpostikin yli liikkumalla yhden tai useamman kaverin kanssa, kuljettamalla kännykkää mukanaan liikkueensa yksin ja välttämällä sellaisia paikkoja, tilanteita ja tyyppisiä joiden yhteydessä saattaisi joutua väkivallan kohteeksi. Nuorten käsitysten mukaan kaupungit ovat turvattomampia ja väkivaltaisempia ympäristöjä kuin maaseutu. Kyläläisten nuorten haastatteluissa kävi voimakkaasti ilmi ettei kotikylällä tarvitse väkivaltaisuutta ja sen kohtaamista pelätä, mutta yhden nuoren mielestä lähdeettäessä suurempiin kaupunkiin voi pelkoihin olla aihetta. Nuorten käsitysten mukaan se,

ettei pienessä kylässä tarvitse pelätä johtuu ihmisten vähyydestä ja siitä, että kaikki tuntevat toisensa.

”Kyllä maailma on liian väkivaltainen paikka!” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoriassa puhutaan siitä, miten nuoret kokevat maailman olevan liian väkivaltainen paikka muun muassa sotineen ja tv-väkivaltoineen. Maininnat liittyvät asioihin kuten väkivalta on jokapäiväistä, sodissa ihmisiä kuolee, toivottavasti sotia ei tule Suomeen ja kouluväkivalta on raaistunut. Nuori 2 kuvailee asiaa seuraavasti:

H: Miten sitten, pelottaako sinua sitten ihan niinku yleisesti maailman väkivaltaisuus? Onko maailma sun mielestä väkivaltainen paikka?

N: On... liian... jossain ulkomailla vaan ihan tosta noin vaan kaapataan jotain ihmisiä ja sit niistä ei enää ikinä kuulu mitään, ja tapetaan ja silleen niinku jossain Amerikassa niitä kouluväkivalta juttuja, et menee ammuskelemaan kouluun. Silleen että porukka normaalisti lähteny kouluun aamulla ja silleen vaikka on jotain suunnitelmia illalla niin, sitte onki silleen ett joo, että nyt se kaveri on kuollu, sori.

...

H: Tosta maailman väkivaltasuudesta, niin pelottaako sua silleen niinu sodat, tai siis näätkö sinä sodan väkivallan muotona?

N: Joo...

H: Pelottaako, osaako niitä pelätä?

N: No siis silleenhän sitä pelottaa, ettei sitä mihinkään Suomeen tulis, tai mihinkään tohon viereen koska siitä se varmaan leviäis aika nopeeta jollain tavalla tännekin. Mutta niin tota, ei sitä osaa oikee aatella silleen, että jossain noissa kehitysmaissa sota on jatkunu monta vuotta niin aattelee et siellä vaan soditaan, mut niinku ku aattelee että sielläki on tämmösiä samanlaisia ihmisiä ku ite, niin tota silleen jää miettimään sitä...

Nuoren 6 mukaan vastaavasti:

H: Onko sinun mielestä maailma väkivaltainen paikka, pelottaako maailman väkivaltaisuus?

N: No on. On väkivaltainen ja kyllä se pelottaa.

H: Millä tavalla se pelottaa?

N: No ei sitä oikeen oo mukava kattella ku näkyy jos on ihmisiä tapettu tai muuta. Noita kaikkia sotia ja uutisissa näkee kaikkea...

Tämän kategorian anti näyttää melkoisen masentavalta. Nuorten käsitysten mukaan maailma yleisesti on väkivaltainen paikka, ja väkivallan kokemisen ja näkemisen pelko on yleistä. Nuorten mukaan pelkääminen ja maailman väkivaltaisuuden ajattelemisen ei onneksi ole tietoista jokapäiväistä toimintaa, vaan esimerkiksi pelot

syntyvät tiettyjen tapahtumien ja ärsykkeiden seurauksena. Ja jos asiaa ei ajattele, ei se myöskään sen pahemmin ala ahdistamaan. Tästä Nuori 2 kertoo näin:

H: Alkaako sun mielestä, kun sitä väkivaltaa on kaikkialla, niin alkaako sille ahdistamaan tai silleen niinku tuntua että sitä on niin hirveesti, että tulee korvista ja...

N: No siis silleen kun alkaa aattelemaan. Mut niinku jos sen antaa silleen vaan mennä korvien ohi kaikki, koska siihen voi olla myös silleen, että tää on jokapäivästä, niin tota kyllä se sit menee ohi, mut jos sitä alkaa tosi paljon miettimään, niin kyllä se sit alkaa ahistaan.

Sotien pelkääminen näytti olevan yksi useimmin mainituista asioista. Tähän vaikuttaa maailmalla vallitsevien sotien tehokas uutisointi. Kouluväkivalta sen raaimmissa muodoissa ei sinänsä pelota nuoria sillä kokemukset suomalaisissa kouluissa tapahtuvasta väkivallasta eivät ole yhtä raakoja kuin Amerikan kouluissa tapahtuneet välikohtaukset. Nämä väkivaltaisuudet lähinnä huolestuttavat nuoria. Huolta aiheuttaa myös raa'an väkivallan (sodat, tapot, kouluväkivalta) "leviäminen" muualta omaan elinympäristöön. Kuten Nuori 6 asian ilmaisee: "Mitä isompi edellä, sitä pienempi perässä... että kun näkee että isossa maailmassa tehään nuin ja nuin niin sitte pitää meijänki tehdä."

"Väkivallan näkeminen ei välttämättä lisää pelkoa, vaan yleistää vaan..." (nuoret 1,2,3,4,6)

Kategoriassa puhutaan siitä, miten väkivallan näkeminen vähentää pelkoja, kuten myös siitä, miten väkivallan näkemiseen on turruttu. Tämä turtuminen voidaan nähdä melko huolestuttavana piirteenä. Se kertoo ensinnäkin siitä, että väkivaltaa esitetään esimerkiksi mediassa, peleissä yms. liikaa. Väkiältä on tavallaan normalisoitunut osaksi ihmisten elämää. Toisaalta se kertoo ehkä myös ihmisten yksilöllistymisestä ja tavallaan itsekeskeisyydestä mikä on tämän päivän ihmiselle ominainen piirre. Nuori 4 kuvailee käsityksiään seuraavasti:

H:... niin onko sun mielestä noihin juttuihin niinku uutisiin ja väkivaltasuuksiin turtunu vai vieläkö ne koskettaa?

N: Siihen on kyllä tottunu, ku jokapäivä kuulee uutisissa jotain , että jossain on tehty jotain pahaa, että kyllä siihen on tottunu.

H: Miltä tämmöset maailmalla tapahtuneet väkivaltaisuudet ja tappojutut tuntuu...

N: kyllä se silleen tuntuu aika pahalta, ainaki jos omalle kohalle sattuis semmonen, että kyllähän se tuntuu ainaki jonku aikaa pahalle jos jossain maailmalla lapsia tapetaan tai lapset tappaa toisiaan...

...

N: No minusta tuntuu että se niinkö loppuu se pelkääminen, tai siis sillai vähentyy se pelkääminen ku kattoo sillai. Mutta tietysti joillaki se voi lisääntyä... mutta aika usealla varmaan loppuu se pelkääminen.

6.5 Väkivallan mahdollinen lisääntyminen ja syitä sille

Luvun kategorioista ensimmäinen käsittelee käsityksiä väkivallan lisääntymisestä ja neljä muuta käsittelevät väkivallan lisääntymisen syitä.

”No kyllä mä luulen että se on lisääntyny.” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Jokaisen nuoren haastattelussa kävi ilmi, että nuorten käsitysten mukaan väkivalta on lisääntynyt niin televisiossa, kouluissa, vapaa-aikana kuin koko maailmassakin. Nuoret puhuivat muun muassa maailman väkivaltaistumisesta, nuorten väkivallasta, fyysisen väkivallan lisääntymisestä jopa ala-asteella ja väkivaltaviihteen lisääntymisestä. Nuoret kuvailevat käsityksiään seuraavasti:

Nuori 1:

H: Onko sinun käsitysten mukaan maailman ja sinun elinympäristön väkivaltaisuus lisääntyny?

N: Joo on.

H: Miten se näkyy?

N: No silleen , että tietenkään nuorempana ei liikkunu silleen et ei oikeestaan tienny et mikä se tilanne oli sillon, mutta kyllä mun mielestä on silleen lisääntyny niinkö sen mukaan ainaki, että mitä nuoremmat ja nuoremmat alkaa tuolla käymään illalla tuolla kaupungissa ja kuuluu nää alkoholijutut ja tällaset siihen, etä on mun mielestä lisääntyny.

Nuori 2:

N: No ainaki koko maailmassa se on lisääntyny. Tietysti kaikki elokuvat ja tämmöset vielä siihen lisäksi. On omassaki elämässä lisääntyny koska silleen on tullu vanhempia kavereita ja sitte ku ne vielä vanhenee ja tekee enemmän silleen...

Nuori 3:

N: No kyllä se varmaan on lisääntyny, ku porukkaa tulee lisää ja sit esim. ku kattoo työttömyyttä ja tämmöstä... kyllä sitä varmaan on tullu kouluunki lisää, mutta en mää tiä onko se niin katastrofaalisesti.

Nuori 4:

N: No ainaki tv:ssä se on lisääntynyt, ja kai se on lisääntynyt muutenki... no en tiiä onko se täällä meillä lisääntynyt, että onhan sitä ollu jo pitkän aikaa tommosta väkivaltaa... mediassa, tv:ssä ja tämmösissä se on kyllä lisääntynyt.

Nuori 5:

N: No on se ehkä vähän lisääntynyt, että on ainaki väkivaltaviihdettä tullu kauheesti ja tälleen näin. Ja se on varmaan niinku omalta osaltaan lisännyt väkivaltaa muutenki.

Nuori 6:

N: On reilustikki lisääntynyt. Ja televisiossaki näkyy paljon väkivaltasempia ohjelmia ja...

H: Onko tv:ssä ja peleissä ja videoissa ja tämmösissä ...?

N: No on niissä, jos lapsi tai joku joka ei tajua että se ei ole oikeaa vaan että se... niinku jossain peleissä, on sitä liikaa ku aattelee jotain lasten pelejäki joissa on niitä tappeluita.

Yhdessäkään haastattelussa ei käynyt ilmi, että nuorten käsitysten mukaan väkivalta ei olisi lisääntynyt. Kaikkien mielestä väkivalta ainakin oman käsityksen mukaan on jollain tasolla lisääntynyt. Tämän voisi todeta olevan huolestuttava piirre nuorten ajattelussa, mutta eräs sitä selittävä tekijä on väkivaltaisten tapahtumien ja tilanteiden jatkuva ja tehokas uutisointi. Väkivallasta keskustellaan tänä päivänä oikeastaan joka paikassa enemmän kuin ennen ja siihen kiinnitetään kaikkialla paljon huomiota. Siihen, onko väkivalta tilastollisesti todellisuudessa lisääntynyt, en ota tässä kantaa, koska käsittelen pelkästään nuorten omia käsityksiä väkivallasta. Seuraavissa kategorioissa nuorten käsitysten mukaisia syitä väkivallan lisääntymiselle.

”Maailma on menossa kokoajan huonompaan päin...” (nuoret 1,3,4,5)

Kategoriaan kuuluvat maininnat väkivaltaisuuden lisääntymisen syistä jotka liittyvät kasvatuksellisiin tekijöihin, yhteiskunnallisiin muutoksiin ja elämän tilanteisiin. Nuoret puhuivat siitä, miten vanhempien kurinpidon löystyminen ja välinpitämättömyys, vaikea elämä ja väkivaltainen historia, työttömyys sekä velkakierteet aiheuttavat väkivallan lisääntymistä ihmisten elämässä. Nuoren 1 mukaan:

N: ...ja sitte, tää on nyt vähän ilkeästi vanhempia kohtaan mutta välillä tuntuu että onko ne, onko ihmiset tavallaan löystyny et neki on aatellu että se on jo niin yleistä, että antaa tavallaan nuoren tehdä silleen enemmän, eikä välttämättä valvo niin paljon ku joskus on valvottu.

H: Pitäskö sun mielestä olla vähän tiukempaa?

N: No (naurua) no tota ehkä, kyllä loppujen lopuksi. Vaikka aina puhutaan että no voi että ne ei taaskaan päästä mua mihinkään, mut toisaalta se on aina omaksi parhaaksi tavallaan, että ei satu mitään... niin eihän sitä koskaan myönnä, mutta totta kai rajoja silleen kaivataan, koska sehän osottaa sen, että vanhemmat välittää, kun ne asettaa rajoja, että ehkä siinä on semmonen yhteys. Ehkä niitä haluttas, mutta kuitenkin kapinoidaan niitä vastaan, mut kuitenkin että ois sellanen turvallinen olo jos ne ois siinä.

Nuori 3 kertoo:

N: ...mut varmaan pahin on ku liittyy semmosiin porukoihin, että sit sä huomaat että sä oot semmosessa porukassa että perjantai-iltana joku siitä porukasta soittaa, että tulisitko sä autaan, että ku täällä on rähinä menossa...

...

H: Voisko ajatella että kasvatuksella on merkitystä?

N: No, niin sieltähän se lähtee se väkivaltaisuus, että minkälaiset on perheolot ja välittääkö äiti ja isä ja antaako ne mennä ihan miten sattuu. Ja millanen niitten vanhempien elämäntilanne on, niinku työttömyyttä ja velkaa ja tämmöstä... Ja huomaako ne ajoissa että ootsää liittyny niinku johonki tämmöseen porukkaan tai piiriin missä väkivaltaa ilmenee aika paljonki.

Ja Nuoren 5 mukaan:

N: En minä oieen tiidä... se vaan... no tietenki se riippuu kasvatuksestaki, että miten niinkö pienestä pitäen on kasvatettu, että se vaikuttaa jonkin verran siihen, että miten väkivaltanen ihminen on sitten isona, ja jotain semmosta. Että kaikki mitä kotona tapahtuu, niin vaikuttaa.

Nuoret puhuivat melko voimakkein sanoin vanhempien kasvatusvastuusta, millä viitataan siihen, että nuoret kokevat perheolojen ja vanhempien kasvatusmetodien vaikuttavan vahvasti ihmisten henkisen kehityksen suuntaan muun muassa väkivaltaisuuden suhteen. Huonot perhesuhteet ja -olot luovat nuorten mukaan hyvän kasvualustan epätasapainoiselle mielenkehitykselle. Myös yhteiskunnallisten ongelmien nähtiin vaikuttavan ihmisten väkivaltaisuuteen, eli yhteiskunnan pahoinvointi tarkoittaa ihmisten pahoinvointia joka johtaa esimerkiksi väkivaltaisuuteen.

”Kyllä ihmisten asenteet on muuttunu väkivaltaa kohtaan ja sillä haetaan myös kunnioitusta.” (nuoret 2,3,4,5,6)

Kategoria käsittelee niitä syitä väkivallan lisääntymiselle jotka liittyvät ihmisten asenteisiin väkivaltaa kohtaan, väkivaltaisuuden kunnioittamiseen, ihmisten lisääntyneeseen aggressiivisuuteen sekä jännityshakuisuuteen. Nuori 2 kuvailee käsityksiään seuraavasti:

H: Osaatko sanoa yhtään, että mikä siihen ois syynä, että väkivaltaisuus on lisääntynyt?

N: En mä tiiä, se on ehkä se että niitä kunnioitetaan. Ihmiset haluaa hirveesti että ne ois niinku hyvässä asemassa ja niitä ei niinku mitenkään potkittas päähän. Ja sit pitää yrittää olla parempi, ja sitte jos sitä ei oikeen muulla saa, niin väkivallalla sitä kunnioitusta silleen saa, että siitä puhutaan että joo, toi kävi hakkaamassa sen ja joo et sille ei kannata aukoo päätä, että kannattaa olla ihan kaverina, sillei kaikkee tämmöstä näin.

Nuoren 3 mukaan:

H: Osaatko sanoa miksi väkivalta on lisääntynyt?

N: No varmaan porukka haluaa lisää jännitystä elämäänsä aika paljon ja tämmöstä, just silleen niitä viidakon lakeja kaupunkiin... tietysti lähinnä se just että ihmisten asenteet on muuttunu aika paljon, ainaki vuosikymmenen sisällä, niinku väkivaltaan. Että voi kuulla monesti että joo lähetään rähiseen tai jotain tämmöstä.

Nuorten haastatteluista saa mielestäni sellaisen käsityksen, että maailma on muuttunut jollain tavalla raaemmaksi paikaksi, jossa pärjätäkseen on oltava valmis käyttämään väkivaltaa. Tällaiseen maailmankuvaan vaikuttaa varmasti väkivaltaviitteestä saatu kuva esimerkiksi tulevaisuuden elämästä ja yhteiskunnasta. Väkivaltaisuus nähdään niin sanotusti ”kovuuden” merkinä ja kunnioituksen saamisen keinona, vaikka kuten työssäni aiemmin on käynyt ilmi, että nuorten käsitysten mukaan väkivaltaiset ihmiset eivät pohjimmiltaan ole vahvoja ja kunnioitettuja vaan heikkoja ja yksinäisiä.

”...ja otetaan sitten vaikka tv:stä vähän mallia...” (nuoret 2,3,4,5,6)

Nuorten käsitysten mukaan väkivaltaisuus on elokuvissa, televisiossa, peleissä ym. lisääntynyt ja se on osaltaan myös vaikuttanut ihmisten väkivaltaisuuden lisääntymiseen. Osa nuorista näkee väkivaltaviitteen olemassaolon eräänlaisena kierteenä; väkivaltaviihdettä on koska ihmiset ovat kiinnostuneita väkivallasta ja ovat

aggressiivisempia kuin ennen, toisaalta ihmiset ovat väkivaltaisempia koska he ovat nähneet niin paljon väkivaltaviihdettä.

Nuori 3:

N: No kylä mä luulen että se on lisääntyny, ainaki myös niinku sen takia ku katotaan menoa joissain isoissa paikoissa ja tällasissa niin otetaan vähän mallia sieltä ja muutenki varmaan just näitä ku porukka on saattanu kattoo just jotain väkivaltaleffoja ja sitte näitten vaikutuksesta... ja näitä väkivaltapelejä ja semmosia.

...

N: No mun mielestä se media on vielä sitte, tai onhan... siellä saattaa nähä jotain tyylikkääitä potkuja ja veret lentää ja lentää selälleen ja kaikkea tämmöstä, ja sitten lähinnä nää pelit, kaikkia tappelupelejä joissa saa potkia ja kaikkea ja sitte sää pääset siitä eteenpäin ja näin niin kyllähän se lisää normaalielämään sitä väkivaltaa.

Nuori 4:

H: Osaatko sanoa miksi se ois tv:ssä lisääntynyt?

N: No varmaan katsojaluvut on sen verran korkeita niinku kaikkien väkivaltaleffojen puolella, niin varmaan sen takia.

H: Mistähän se johtuis? Miksi niitä katotaan?

N: No se varmaan... ihmiset on kiinnostunu väkivallasta ja toisen satuttamisesta ja ovat niin aggressiivisia ihmisiä ja...

H: Mikähän siihen ois johtanu, että ihmisistä on tullu niin...?

N: Mikäköhän... no siihen nyt voi johtaa vaikka mikä, mutta siis... No ehkä jos on ollu kamala elämä, niin voi, seki voi johtaa siiehn että haluaa kattoo väkivaltasia leffoja ja sillai.

Median ja väkivaltaviihteen vaikutuksesta väkivaltaisuuden lisääntymiseen, sen yleiseen ilmenemiseen ja ”normalisoitumiseen” on puhuttu paljon viimevuosina, ja tämä näkyi myös nuorten haastatteluissa kerta toisensa jälkeen. Väkivaltaviihde ja esimerkiksi väkivaltaisten tapahtumien uutisointi näyttäisi nuorten käsitysten mukaan olevan yksi suurimpia syitä väkivaltaisuuden lisääntymiselle muun muassa kasvatuksen ohella ja myös siihen liittyen. Nuoret puhuivat myös siitä, miten lasten ei saisi antaa katsoa elokuvia joissa on väkivaltaa paljon, eikä pelata väkivaltaisia pelejä.

”No esimerkiksi aineet aiheuttaa väkivaltaisuutta.” (nuoret 1,3)

Kahden nuoren haastatteluissa mainittiin alkoholi ja huumeet väkivaltaisuuden lisääntymiseen vaikuttavana tekijänä. Kategoria on pieni, mutta sillä tavalla muista

poikkeava, ettei sitä kannattanut sisällyttää mihinkään muuhun kategoriaan. Nuoren 1 mukaan:

N: ...ja tosiaan niitten nuorten hommaan siellä kaupungilla liittyy alkoholi ja tämmöset.

H: Elikkä se alkoholi sun mielestä liittyy siihen väkivaltasuuden lisääntymiseen.

N: No joo, kyllä se liittyy.

H: Ihan huumeista puhuit äsken, onkse niinku...

N: joo, ne on toinen, ihan niinkö semmonen, että kun nekin on lisääntyny aivan sairaasti, että melkeinpä kuka vaan pystyy hommaamaan itelleen niinkö aineita. Ne on kans toinen tekijä siinä. Varsinki jos on velkaa jollekki, niin siitähän saattaa tulla ihan kauhee juttu silleen.

Kategorian molempien nuorten käsitysten mukaan huumeaineet ja alkoholi sinänsä lisäävät tietyissä tilanteissa ihmisten väkivaltaisuutta, sekä toisaalta näihin aineisiin liittyvät muut asiat kuten aineiden saaminen, velkakierteet ja niin edelleen lisäävät myös väkivaltaa. Nuoret puhuivat yleisesti ottaenkin siitä, että sellaiset alkoholin ja huumeiden käyttäjät jotka ovat väkivaltaisia, ovat yleensä ihmisiä joilla on muutenkin suurempia ongelmia elämässään mistä esimerkiksi aineiden käyttäminenkin saattaa johtua.

6.6 Väkivaltaiseen käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä

Edellisessä luvussa keskityttiin niihin tekijöihin, jotka nuorten käsitysten mukaan ovat syinä väkivallan lisääntymiselle. Tämän luvun kategorioissa puolestaan käsitellään niitä tekijöitä, jotka nuorten mukaan vaikuttavat ihmisten väkivaltaiseen käyttäytymiseen kaiken kaikkiaan.

”Jos ei vaikka pysty puhumaan, niin purkaa sitä ahdistusta väkivallalla...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoriaan liittyviä mainintoja oli aineistossa paljon. Nuorten mukaan väkivaltaisuuteen vaikuttaa hyvin paljon se, että asioita ei pystytä/osata ratkaista puhumalla, ihmiset eivät osaa puhua tunteistaan, ajatuksistaan ja omasta pahasta olostaan, aggressioita ei pystytä purkamaan muilla keinoilla kuin väkivallalla sekä omat huonot kokemukset halutaan kostaa väkivallalla. Nuori 1 kertoo seuraavaa:

H: Mitä luulet, siis tää on sun oma käsitys, mutta miksi niinku ihmiset turvautuu väkivaltaan tai käyttää väkivaltaa?

N: Tota, jos ne ei osaa puhua asioista, tai ei aattele että niitä vois puhumallakin hoitaa niitä asioita. tai ei ees viittitä puhua, että yleensä aatellaan vaan että tää on helpompaa, ainaki siihen sattuu heti, että mitäs satutti mua, että saa samalla mitalla takasin.

Ja hän kirjoittaa:

”Lapset käyttävät sitä ehkä siksi, että he eivät osaa puhua tunteistaan ja ajatuksistaan tai eivät osaa purkaa niitä muilla tavoin. Nuorilla varmaan sama juttu ja oikeastaan myös aikuisilla. Ihmisten pitäisi oppia puhumaan ja keskustelemaan!”

Nuori 3 puolestaan kuvailee käsityksiään näin:

H: Ne vaan haluaa ehkä niitä aggressioitaan purkaa?

N: Niin, jos niillä ei oo semmosia harrastuksia esimerkiksi ja muita aktiviteetteja, missä ne, tai ne ei niinku saa itestään purettua sitä aggressiota esimerkiksi oikealla tavalla vaikka vanhempiin tai... ku yleensä kaikilla semmosta on mitä pitäs purkaa.

...

H: Jos nykyään ei ihmiset kauheasti puhu asioistaan, et jos on niinku vähän silen tavallaan yksinäisiä vaikka onki isossa porukassa, ja jos ei vaikka kotona opita puhumaan tai tälleen niin...

N: Nii, ja purkamaan sitä asiaa puhumalla. Niin no se on varmaan aika monesti justiin, että ku ihminen pitää liikaa sisällään sitä asiaa, ei pääse purkamaan ja keventämään sitä oloa itellään, niin se menee epätoivoseksi ja sitä koittaa purkaa sitte väkivallalla joka loppujen lopuksi sekään ei onnistu ja silleen...

Nuorten käsitysten mukaan avoin keskustelu ja puhumisen taidot auttaisivat ihmisiä toimimaan erilaisissa tilanteissa siten, ettei väkivaltaa tarvitsisi käyttää. Pahanolon tunteet ja ihmisten ahdistuneisuus ovat nuorten mukaan yksi suurimmista syistä väkivaltaiselle käyttäytymiselle. Jos omia tunteitaan ja mahdollisia aggressioita ei pystytä purkamaan keskustelemalla tai joillain muilla keinoilla, kuten harrastuksiin, on todennäköistä, että ainoaksi purkautumiskeinoksi jäävät henkiset tai fyysiset väkivallan keinot.

”Kyllä ne saattaa kokeilla kaikkea mitä näkee tv:ssä.” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoria käsittelee nuorten käsityksiä median ja erilaisten väkivaltaviihteen muotojen vaikutuksia ihmisten väkivaltaisuuteen. Haastatteluissa ilmenee, että nuoret kokevat erityisesti lasten ja nuorten saavan vaikutteita. Nuoret puhuvat asioista kuten väkivaltaviihteeseen samaistuminen, lasten liiallinen väkivallan näkeminen,

väkivallan yleistyminen median kautta sekä siihen tottuminen. Kategoriaan liittyviä mainintoja oli samassa määrin kuin edelliseenkin kategoriaan liittyviä. Tästä näkee sen, kuin ka voimakas vaikutus medialla ja viihteellä on tämän päivän nuoriin. Jokainen nuori on enemmän tai vähemmän tekemisissä erilaisten median muotojen kanssa ja väkivaltaviihde on yleistä, hyvin markkinoitua ja myös suosittua. Nuoret voivat ”parhaassa tapauksessa” jopa kokonaan muodostaa käsityksensä ihmisten väkivaltaisuudesta väkivaltaviihteen ja esimerkiksi uutisten kautta, jos he eivät voimakkaampaa väkivaltaa todellisessa elämässä kohtaa. Kiistämättä median vaikutus on suuri, koska niin suuri osa ihmisten elämästä liittyy kaikenlaiseen toimintaan sen parissa, esimerkiksi pelit, videot, elokuvat, internet, uutiset ja niin edelleen. Tämä ”tässä hetkessä eläminen” ja kuvitteellisen maailman omaksuminen aiheuttaa nuorten mukaan myös sen, että väkivaltaisten tekojen tekijät eivät osaa ajatella tekojensa seurauksia, varsinkaan lapsena. Tähän liittyvät maininnat ovat mukana tässä kategoriassa. Nuori 1 kertoo käsityksistään seuraavasti:

H: Ihan näistä lapsimurhaajista tai tappajista ja näistä, niin mikä siinä oikeen sun mielestä on, että mistä se tulee niille?

N: Mä luulen että tiiäkö se on just tv:stä. Et kattoo just semmosia väkivaltajuttuja, joita ei niinkö vielä tajua käsitellä niinkö silleen itensä kanssa. Et luulee et se on ihan oikeen, tai ei välttämättä nää asioita niin pitkälle, et se on vaan just se hetki, et sitä ei tosiaan aatella että, vaikka tunninki päästä, että jos mä oon tehny nyt näin niin miltä se näyttää jälkeensä. Tää on sama homma muutenki ku lapsilla.

Puolestaan Nuoren 2 mukaan:

H: Vaikuttaako sun mielestä media, siis kaikki elokuvat, uutiset, videot, pelit ja tämmöset ihmisten väkivaltaisuuteen?

N: No siis silleenhän ne vaikuttaa, et jos ei ois esimerkiksi mitään elokuvia eikä ois mitään telkkaria että sieltä tulis uutisia, niin ei sitä silleen hirveesti tiitettäis, tai siis ei näkis hirveesti. Näkeehän sitä muutenki väkivaltaa, mut tota ei niitä kaikkia tappoja ja silleen, et niinku niistäki joskus tulee, vaikka sitä si niinku tarkoituksella olla että joo, hei tosta otetaan ja vaikka tapetaan joku ja tälleen, mutta se jää ehkä niinku monilla alitajunnassa...

H: Onko sun mielestä silleen siinä eroa, että jos aattlee vaikka lapsia, nuoria ja aikuisia, niin onko eroja siinä vaikutuksessa?

N: En mä tiiä, että jos silleen justiin kattoo jossain 8-12-vuotiaana hirveesti kaikkee, niinku kokoajan on jossain telkkarin ääressä nenä ruudussa kiinni ja kattoo silleen, niin siinä se voi jotenki jäähä päälle silleen. Siis kyllähän se kuitenkin vaikuttaa vähän.

Ja Nuori 6:

N: On sillä suuri vaikutus, jos esim. lapsena kattoo. Ja jos ei tajua sitä että se on elokuvaa tai muuta, niin se ei... saa sekottua oikeaan elämään, vaikka kuinka hienoja tappeluja ois. Ja kyllä monet haluaa tietysti testata niitä juttuja itekkin, että mitenkäs tossa käy jos tuolleen tekee...

H: Mietitäänkö silloin niitä seurauksia?

N: No ei tietenkään sillä hetkellä. Sitte vasta jos jotain sattuu, niin aletaan miettimään, että mitäköhän tästä voi tapahtua.

”Yleisin väkivallan syy on alkoholi.” (nuoret 3,5,6)

Huumeiden ja alkoholin vaikutuksista ihmisten väkivaltaiseen käytökseen mainitsi kolme nuorta. Maininnat eivät olleet kovin monisanaisia, mutta mainintoja kuitenkin. Yksi nuorista puhui huumeiden käyttöön ja niiden kauppaamiseen ym. liittyvään toimintaan liittyvästä väkivallasta, joka voi olla hyvinkin raakaa. Nuori 5 kirjoittaa näin:

”Aikuiset yleensä käyttävät väkivaltaa ollessaan humalassa, kun eivät saa asioita ratkaistua sekaisena puhumalla, eivätkä pysty hillitsemään itseään.”

”Jos on vaikeeta kotona, eikä vanhemmat puhu mistään...” (nuoret 1,3,4,5,6)

Kategoriaan kuuluvat nuorten haastattelujen osat, joissa he mainitsevat kotiolojen ja kasvatuksen vaikuttavan ihmisten väkivaltaisuuteen. Nuoret puhuivat esimerkiksi vaikeuksista kotona, vanhempien välinpitämättömyydestä sekä perheväkivallasta joka aiheuttaa huonon kasvatus- ja kasvamisilmapiirin ja sitä myötä johtaa mahdollisesti väkivaltaisuuteen.

Nuori 1:

N: mun mielestä nuorten ja vanhempien pitäis puhua enemmän. Perheessä pitäis kiinnittää tosi paljon huomiota siihen, että tommosista asioista puhuttais, ja koulussakin, että ei vaan annettas just, että katotaan tv:tä ja opitaan sieltä tai kuunnellaan kaupungilla jotaki juttuja

...

H: Mitenkä teillä perheessä, niin onko teillä niinku puhuttu väkivallasta?

N: Ollaan me puhuttu, ihan siis silleen, että meillä sitä ei kotona onneksi oo mitää sellasta fyysistä väkivaltaa, mitä nyt saatan joskus pikkusiskolle heittää jotain vähän pahempaaki, mutta silleen että kyllä me puhutaan siitä. Ei niinkö meidän porukat tykkää yhtään että sanotaan pahasti toiselle, ne ei niinkö anna puhua silleen niillekään pahasti eikä ne itekään sit puhu onneksi meille.

H: Eli te voitte, tai siis säkin voit ihan avoimesti puhua väkivallasta?

N: Pystyy joo.

H: Miten luulet, miten sun kavereilla...

N: No osalla pystyy ja osalla taas ei, se on vähän silleen, että meillä on porukat onneksi silleen, että ne sanoo että soitat sitte illalla niin me tullaan hakemaan, ettei tarvi illalla lähteä käveleen tuolla. Osalla kavereista on silleen että niillä on vähän huonommat ja osalla sitte vähän paremmat suhteet vanhempiin, niin silloin ne pystyy puhumaan.

Nuori 4 puolestaan kertoo seuraavaa:

H: Miten vanhemmat sitten vois kasvattaa lapsensa, että siitä ei tulisi väkivaltanen?

N: Mie luulen että se lapsi ei sais nähä vanhempien, jos niillä on jotain riitoja, niin lapsen ei pitäis antaa nähä ja kuulla mitään semmosia. Ja sillai kiroilu on yks semmonen, mikä kans vaikuttaa hyvin nopeesti, että meillä on porukat kiroillu ihan älyttömästi ja senhän kyllä huomaa... että vanhemmat on kiroillu ihan älyttömästi silloin joskus kun me ollaan oltu pieniä. Isä kiroilee vieläki mutta äiti ei niin paljoa, ja sen huomaa meistä lapsista että on kiroiltu, me ollaan aika kamalia kiroilemaan...

H: Näkykö se sitten muussa...

N: Kyllä se näkyy aggressiivisuutenakin.

Edellisissä lainauksissa näkyy kaksi erilaista kasvatustapaa ja nuorissa itsessään tavallaan näkyy niiden tulokset. Nuorten mielestä keskustelun kaikenlaisesta väkivallasta ja aggressiivisuudesta tulisi olla avoimempaa ja sitä keskustelua tulisi käydä enemmän, niin kotona kuin esimerkiksi koulussakin. Kasvatuksen vaikutukset ihmisen väkivaltaisuuteen ovat nuorten mielestä hyvin vahvoja, mutteivät yksiselitteisiä. Esimerkiksi perheväkivalta voi aiheuttaa joko väkivaltaisuutta myös lapsessa, tai toisaalta väkivaltaisuus voi jäädä ilmenemättä, mutta ahdistus ja mahdollinen aggressio saattaa olla ihmisessä pinnan alla.

”Ne on vaan sitä, että nyt pitää näyttää!” (nuoret 1,3,4,5,6)

Kategoria käsittelee nuorten niitä käsityksiä, joiden mukaan ihmisten väkivaltaisuuteen vaikuttaa se, että heidän pitää näyttää muille olevansa jotain/paras, kätkeä oma itsensä roolin taakse tai pyrkiä saavuttamaan väkivallalla esimerkiksi kunnioitusta, jännitystä elämään, materialista tai tunteellista arvoa tai muiden huomio itseensä. Nuoren 3 mukaan:

H: Miksi sun mielestä väkivaltaa käytetään ja siihen turvaudutaan?

N: No sehän on just niinku VÄKI-VALTA, silleen että saahaan niinku, se on periaatteessa se viimeinen keino millä hallita tai voittaa oma mielipide siinä hommassa. Että niinku ”eiku se on näin!”, näyttää kuka on paras.

Ja hän kirjoittaa:

” Väkivalta on kai kautta aikojen ollut monille se viimeinen keino saada mitä itse haluaa. Kun ikää tulee, halutut asiat vain aina suurenevat... Himot ja halut mitä ihminen ei saa tyydytettyä, koetetaan saada tyydytettyä keinolla millä hyvänsä.”

Kun taas Nuoren 4 mielestä:

H: Minkä takia väkivaltaa käytetään?

N: Kai se on jos ihminen saattaa pelätä niin paljon, että se käyttää sitä vaan turvakeinona ja maskina itelleen, ja on sillai niin herkkä että se on vaan semmonen rooli, että ne käyttää sitä väkivaltaa ja on kovia ja sillai... ku on oikeesti heikko niin käyttää sitä ja yrittää näyttää... Yksi mitä väkivallalla ehkä pyritään saavuttamaan on toisten huomio ja kunnioitus.

Kategoriaan liittyviä mainintoja ei tullut nuorta kohden monia, joten nuorten käsitysten mukaan esittämällä ja asioiden saavuttamisella ei näyttäisi olevan yhtä suurta merkitystä ihmisten väkivaltaiselle käytökselle kuin esimerkiksi keskustelutaidottomuudella ja medialla. Tähän kategoriaan kuuluvat maininnat liittyvät hyvin vahvasti ihmisten henkiseen vahvuuteen ja sen merkitykseen ihmisten väkivaltaisuukselle. Yleisesti ottaen nähdään, että ihmiset jotka käyttävät väkivaltaa, ovat pohjimmiltaan heikkoja ja huonoitsetuntoisia vaikka ulospäin saattavatkin näyttää aivan muulta. Myös se, että ei pysty saavuttamaan tavoitteitaan ja tyydyttämään halujaan muuten kuin väkivallan keinoin, on merkki ihmisen henkisestä heikkoudesta. Vaikka henkilö saavuttaisi tietynlaista kunnioitusta, ei se nuorten mukaan ole aitoa.

6.7 Väkivallan vähentämisen keinoja

Kyselin nuorilta haastatteluissa tavallaan lisäkysymyksenä heidän käsityksiään siitä, millä keinoilla maailman ja ihmisten väkivaltaisuutta voitaisiin vähentää. Vastauksista muodostui kolme kategoriaa, joista ensimmäiseen liittyviä kommentteja tuli ehdottomasti eniten. Kahteen muuhun kategoriaan mainintoja tuli muutamia.

”Asiasta pitäis puhua kaikilla tasoilla enemmän: kotona, koulussa...” (nuoret 1,2,3,4,5,6)

Kategoriaan liittyvissä tapauksissa nuoret näkivät väkivallan vähentämisen keinoiksi parhaita olevan avoin puhuminen, keskustelu, kertominen asioista kaikilla tasoilla,

asioiden käsittely rehellisesti ja hyvä kotikasvatus. Nuori 1 kuvailee visioitaan seuraavasti:

H: No tämmönen kysymys, että miten sinä vähentäisit ihmisten väkivaltaisuutta?

N: Mun mielestä pitäis olla sellasia juttuja, että nuoret niinkö keskustelis keskenään enemmän. Ja tietenki vanhempiaki, että siinä ois joku silleen joku sosiaalityöntekijä vaikka ja sit järjestettäs semmosia keskusteluja, eri ikästen välillä, että ei olis niinkö pelkästään sama luokka ja "jee keskustellaan" silleen kaikki, vaan niinkö eri koulujen välillä silleen, että saatais vaihtaa nuoret keskenään ajatuksia. Elikkä silleen avointa keskustelua.

H: Eli se oli sun mielestä hyvä mikä järjestettiin teille viime keväänä? (Jyväskylän yläasteilla järjestetty väkivaltateemainen kysely ja ns. luennointisarja)

N: Kyllä.

H: Oisikko kaivannu siihen sitä että perheet...

N: Joo, mun mielestä siinä ois pitäny olla mukana vanhempiaki. Et siinä oli tosiaan silleen, että meille kerrottiin, mutta meillä ei ollu semmosta keskustelua kuitenkaan. Et sitä ois saanu olla silleen enemmän.

H: Entä sitte niinkö opettajat, myöntääkö ne että teillä on koulussa väkivaltaa?

N: No ne ei kyllä koskaan puhu siitä. Meilläki on nyt panostettu siihen välituntivalvontaan, mutta kyllä siellä välillä huomaa että joku opettaja ei ees kato ku toista haukutaan, että ei mee niinkö siihen väliin, vaikka pitäis. Ja sitte kavereitten kesken niinkö silleen, et jos nähään et vaikka jotain haukutaan, niin silleen mennään siihen väliin, että onko tässä jotain järkee, tai mennä jutteleen sen jälkeen että tuosta toisesta saatto tuntua tosi pahalta. Et vähän niinkö silleen että se toinenki huomais että se on satuttanu sitä toista.

Nuori 2 mainitsee:

N: Joissain perheissä puhutaan kyllä, mut siis niinku osassa perheitä taas niinku, tossa on niinku kavereita jitten perheessä on perheväkivaltaa, niinku niillä on silleen, että niitten perheissä ei oikeen silleen kenen tahansa kanssa voi puhua yhtään mitään. Se riippuu ihan perheestä, ne joilla on niin hyvät välit että ne pystyy, niin...

Ja Nuori 6 kertoo:

H: Onko teillä koulussa puhuttu väkivallasta?

N: Onhan siitä jonku verran puhuttu ja näytetty jotain videoita että mitä voi tapahtua ja...

H: Pitäiskö puhua enemmän?

N: Kyllä siitä pitäis puhua enemmän, että neki tajuaa jotka sitä harrastaa niinkö tosissaan...

H: Miten, jos saisit toteuttaa tämmösen että kerrotaan oppilaille väkivallasta, niin miten toteuttaisit sen?

N: Varmaan hankkisin jonku joka on hakattu oikeesti tai jotain muita kertomaan sinne. Se ehkä tehoais kaikkein parhaiten.

...

H: Puututaanko teidän koulussa väkivaltaan jos sitä nähdään tai tietään?

N: Joo kyllä sitä koitetaan karsia pois. Heti jos tietään niin kyllä siitä joutuu johonki rehtorin puhutteluun tai semmoseen. Mutta se ei paljon auta semmonen, siihen pitäis löytää jotku paremmat keinot.

H: No mitenkä henkiseen väkivaltaan...?

N: No siihen ei kyllä juuri puututa, ku ei sitä huomaa oikeen mitenkään, että semmosta tapahtuu jos ei kiusattu ite osaa mennä kerotmaan siitä. Niitä pitäis kyllä rohkasta vaan tulemaan jos kiusataan, niin tulee vaan kertomaan ja puhumaan. Sillä se hoituis kai ainaki osaksi.

Nämä lainaukset kattavat hyvin tähän kategoriaan kuuluvien kommenttien kirjon. Informaation määrän ja laadun parantaminen väkivaltaan liittyvistä asioista nähdään tärkeänä asiana. Toinen tärkeä tekijä on avoimen keskusteluilmapiiirin synnyttäminen niin perheissä kuin koulussakin. Väkivallan syistä ja seurauksista puhujiksi nuorten mukaan parhaiten sopivat esimerkiksi omassa elämässään väkivaltaa jollain tasolla kohdanneet ihmiset, mutta eivät poliisit, lääkärit, sosiaalityöntekijät ja varsinkaan opettajat. Näidenkin ihmisryhmien kanssa nuorten mukaan on tärkeää keskustella asioista, mutta jos on kyseessä tilanne jossa väkivallasta kerrotaan esimerkiksi koulussa, täytyy nuorten mielestä asian esittäjän olla mukaansatempaava ja mielenkiintoinen henkilö. Perheissä tapahtuva väkivalta on nuorten käsitysten mukaan tekijä, joka estää lopulta väkivallasta puhumisen kaikkialla kyseisen henkilön kohdalla, väkivallasta tulee tabu josta ei puhuta. Tähän apua voidaan saada ystäviltä tai nuorten toivomusten mukaan informaationa ja opastuksena koulun taholta.

”Pistettäis ihmiset miettimään tekojaan ja asenteitaan.” (nuoret 2,3,5)

Asenteiden muutoksia, ymmärryksen lisäystä ja suvaitsevaisuutta kuvaavia väkivallan vähentämiseen liittyviä mainintoja tuli haastatteluissa muutamia. Näistä niin sanotusti asennekasvatuksen ja -valistuksen keinoista puhuu Nuori 2 seuraavasti:

H: mitä sää tekisit vähentääksesi väkivaltasuutta?

N: No en mä tiiä, eihän se silleen hirveesti vaikuta muihin jos mä nyt oon silleen, että hei mä vastustan väkivaltaa, mutta tota ainaki silleen että sitä ei pitäis niin hyvänä juttuna. Ja sillei tavallaan kohtelis niitä samoja ihmisiä silleen, antais muitten ihmisten ymmärtää että ne on ihan muutenki silleen

tavallisia ihmisiä, että ei ne mitään erikoisuuksia oo, että jos ne hirveesti käyttää väkivaltaa ja on hirveen kovia...

Ja Nuori 3 puhuu suvaitsevaisuudesta seuraavasti:

H: Mitä sinä tekisit, jos voisit jotain tehdä, niin vähentääkses maailman taikka ihmisten väkivaltasuutta?

N: No lähinnä semmosta, että niinku opettais ihmisille, että on erilaisia tyyppjejä ja sitte pistäis ihmiset miettimään että miks ne inhoo niitä tyyppjejä, että onkse jossain ulkonäössä siinä tyyppissä, käyttäytymisessä vai missä se niinku on? Ja sitte hyväksyä että kaikki on saman arvosia, ettei tuu semmosta niinku arvomaailmaa että kuka on kuningas ja kuka on... tai semmosia niinku säätyjä.

H: Pitäiskö sun mielestä esimerkiksi koulussa käsitellä väkivaltaa enemmän?

N: No mun mielestä väkivalta, sitä ei sais enää niinku että väkivalta on paha ja tämmöstä, vaan mun mielestä pitäis käsitellä enemmän sitä erilaisuutta, ja sitä miten erilaisia ihmisiä voi olla, että voi olla tämmösiä hirveen impulsiivisia ihmisiä jotka saattaa ärsyttää sillä että ne höselteä liikaa, tai semmosia pohtivia ihmisiä jotka rupeaa miettimään asioita, tai onko käytännöllisiä tai loogisia ihmisiä, että erilaisia persoonia on. Että kaikki ymmärtäis toisten tekoja.

H: Elikkä suvaitsevaisuutta?

N: Niin, ja hyväksyis semmosia että miks tuo tyyppi vastas tolleen, että miks toi ei voi pitää suutaan kiinni ja tolleen. Ei turvautuis väkivaltaan ja lisäis sitä puhumista.

Vastauksista näkee miten joillain nuorilla näyttäisi vahvasti suvaitsevaisuus olevan vastaus ”maailman parantamiseen”. Asennekasvatuksella saataisiinkin varmasti todella paljon hyvää aikaan. Vastuuta tästä kasvatuksesta ei voida kuitenkaan jättää opettajille ja kouluille organisaatioina, vaan sen on saatava hyvä pohja ja perusta jo varhaisessa kotikasvatuksessa. Toivottavaa olisikin, että nuoret joilta löytyy tällä tavalla kehittyneitä ja rakentavia ajatuksia, jakaisivat niitä niin kanssanuorten kuin esimerkiksi opettajien ja vanhempienkin kanssa.

”Väkivaltaa pitäis karsia tv:stä...” (nuoret 2,4,5,6)

Kategoriaan liittyvät maininnat olivat kaikki yksiselitteisesti seuraavanlaisia.

Nuori 4:

H: Mitä sinä tekisit vähentääkses ihmisten väkivaltasuutta?

N: Varmaan pitäis vähentää just nuita väkivaltaelokuvia ja kaikkia semmosia ja tällä lailla. Niinku vähentää sitä väkivallan, että ei näytettäis niin paljoa väkivaltaa. Että varmaan siinä ois semmonen mitä kannattais tehdä jos haluais sitä väkivaltaa hieman vähentää.

Väkivaltaviihteen vähentämisestä ei puhuttu sen enempää, kuin näissä lyhyissä maininnoissa. Sillä ei ehkä kuitenkaan nähdä olevan niin suurta merkitystä, tai paremminkin ei ehkä uskota, että väkivaltaviihdettä ollaan valmiita vähentämään. Eikä sitä luultavasti halutakaan tehdä, koska se myy niin hyvin nykypäivän maailmassa. Väkivaltaviihde ja väkivalta yleisesti mediassa on jo niin pitkälti osa ihmisten normaalia elämää, ettei sitä ehkä nähdä mitenkään poikkeuksellisena, tai poikkeuksellista käytöstä aiheuttavana. Tai näin ei haluta nähdä.

7 Diskussio

Tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää nuorten erilaisia käsityksiä väkivallasta, sen ilmenemisestä, maailman väkivaltaisuudesta ja heidän suhtautumistaan väkivaltaan. Lähtökohta oli tavallaan hyvin laaja, mikä kävikin ilmi tutkimuksen edetessä. Aloittaessani tutkimuksen tekoa, ei minulla ollut hypoteesia siitä, millaisia nämä nuorten käsitykset ja suhtautuminen väkivaltaan olisivat, mikä olisikin periaatteessa mahdotonta, koska ihmisten käsitykset ovat yksilöllisiä ja niiden muodostuminen on monimuotoinen ja henkilökohtainen prosessi. Tutkimus tässä muodossaan olisi kuitenkin ollut turha, jos ei jonkinlaisia luokituksia käsityksistä olisi ollut mahdollista tehdä. Tutkimusmetodina käytin fenomenografiaa, jossa aineistonhankintamenetelmänä teemahaastattelua sekä projektiivista tehtävää (kirjoitustehtävä).

Tutkimuksen tulokset osoittautuivat aineiston pitkäaikaisen ja monivaiheisen käsittelyn aikana ja lopuksi hyvin monimuotoisiksi. Kirjoitin tulokset käyttäen tutkimusongelmien ja teemahaastattelurungon teemojen mukaisia lukuja joiden sisälle muodostin aineistosta nuorten käsitysten mukaisia kategorioita. Nuorten ensimmäiseksi syntyvät mielikuvat käsitteestä 'väkivalta' muodostuivat pääosin henkisen ja fyysisen väkivallan muodoista, mutta aineistossa ilmeni myös viittauksia siitä, että nuorten käsitysten mukaan väkivalta liittyisi suurimmaksi osaksi nuoriin ihmisiin. Tämä on tuloksena ymmärrettävää, koska nuoret viettävät elämänvaiheessaan hyvin suuren osan ajastaan kanssanuorten parissa. Tämä vaikuttaa heidän käsitystensä muodostumiseen voimakkaasti. Kyseessä oli kuitenkin ”mitä tulee ensimmäisenä mieleen” –periaatteella syntyneet käsitykset, ja aineistossa muuten ei nuorten väkivaltaisuus korostunut niin vahvasti kuin ensikäsityksissä väkivalta-käsitteestä.

Käsiteltäessä väkivallan ilmenemismuotoja ja -tilanteita näin aiheelliseksi kuvata erilaisten mainintojen määriä taulukolla, koska se selvensi tulosten tulkintaa. Erilaisista muodoista ja tilanteista puhuttiin haastatteluissa paljon, ja nuoret olivat innokkaita ketomaan erilaisia esimerkkejä kokemistaan ja näkemistään väkivaltaan liittyvistä tilanteista. Näyttäisi siltä, että nuorten käsitysten mukaan fyysistä ja henkistä väkivaltaa ilmenee lähes yhtä paljon. Toisaalta nuoret pitivät fyysistä väkivaltaa vaarallisempänä asiana, koska se on niin konkreettista ja näkyvää,

toisaalta taas henkistä väkivaltaa pidetään väkivallan pahempana muotona, varsinkin jos se on jatkuvaa ja voimakasta. Väkivallan ilmenemistilanteisiin liittyen nuorten mukaan koulussa tapahtuvaa niin henkistä kuin fyysistäkin väkivaltaa ilmenee suhteellisen paljon. Etenkin henkisen väkivallan nähtiin olevan yleistä koulumaailmassa. Kuitenkin lähes yhtä paljon väkivaltaa sen eriasteisissa muodoissa ilmenee myös muualla kuin koulussa. Näyttäisi siltä, että nuorten käsitysten mukaan koulumaailman väkivalta on enemmän henkisellä tasolla kuin esimerkiksi vapaa-ajan väkivalta. Tilanteesta riippuen koulussa tapahtuva henkisen väkivallan käyttö nähtiin vakavampana asiana kuin vapaa-ajan fyysinen väkivalta. Tähän lienee syynä väkivallan käytön niin sanottu vakavuusaste. Henkinen väkivalta on usein tarkoituksellisesti loukkaavaa, kun taas esimerkiksi kadulla tapahtuva fyysinen väkivalta on usein eräänlaista voimien testausta ja ”leikkiä”. Kun puhuttiin väkivallan ilmenemistilanteista, olisi voinut olettaa, että nuoret olisivat maininneet median sen eri muotoineen useammin. Se, että mainintoja tuli suunnilleen yhtä paljon kuin mainintoja huumeiden/päihteiden vaikutuksen alaisena ilmenevästä väkivallasta ja perhe- ja rotuväkivallasta yhteensä, osoittaa koulussa ja vapaa-ajalla ilmenevän väkivallan olevan nuorille merkityksellisempää. Koulukiusaaminen nähtiin tutkimuksessa todella vakavana asiana, johon tulisi puuttua uusilla keinoilla ratkaisun löytämiseksi.

Väkivaltaisen ihmisen piirteistä puhuttaessa nuorten käsitykset vastasivat monin paikoin tutkimuksen teoriaosan luvussa 4.3 määriteltyjä (Keltikangas-Järvinen) väkivaltaisen ihmisen persoonallisuuden piirteitä. Nuorten mukaan väkivaltaisilla ihmisillä on usein monia henkisiä ongelmia, joista johtuu väkivaltainen käyttäytyminen niin henkisellä kuin fyysiselläkin tasolla. Nämä ongelmat johtavat joillain ihmisillä myös huumeiden/päihteiden käyttöön. Nuoret kuvailevat väkivaltaista ihmistä usein itsekeskeiseksi, heikkoitsetuntoiseksi, masentuneeksi, virheellisen minäkuvan omaavaksi, huonoksi ihmissuhteiden hoitajaksi, tunne-elämältään epätasapainoisesti kehittyneeksi ja aggressiiviseksi. Voidaan siis todeta, että nuorten käsitysten mukaan väkivaltainen ihminen on aina jollain tasolla epäonnistunut ja epätasapainoinen, vaikka hän saattaa kuvitella itsestään jotain aivan muuta. Luvussa 6.3 viimeinen kategoria käsitteli väkivaltaisen ihmisen ”piirteenä” nuoruutta. Nuoret todellakin puhuivat haastatteluissa usein nuorten väkivaltaisuudesta, mikä ei ymmärrettävästikään ole yllätys. Nuorethan ovat siitä poikkeuksellinen ikäryhmä, että he ovat todella sitoutuneita kanssanuoriinsa ja

heidän maailmankuvansa ja käsityksensä muokkautuvat elämäkokemusten myötä, joista suurin osa koetaan nuorten parissa. Tämä nuoriin viittaaminen puhuttaessa väkivaltaisuudesta ei kuitenkaan tarkoita, että nuoret olisivat nuorten omien käsitysten mukaan vakavasti sen väkivaltaisempia kuin muutkaan ikäryhmät.

Tutkimuksen tulosten perusteella nuorten käsitysten mukaan maailma on kokonaisuudessaan väkivaltainen paikka, eli väkivaltaa sen eri muodoissa ja vahvuuksissa on paljon niin todellisessa elämässä kuin mediassakin. Maailman ja oman elinympäristön väkivaltaisuus pelottaa nuoria lähinnä sotien muodossa ja liikuttaessa yksin esimerkiksi iltaisina. Nuorten mukaan väkivaltaan voi suhtautua kuitenkin siten, ettei sen pelkääminen häiritse normaalia elämää. Pelkotilat tulevat yleensä tilanteen mukaan, eli pelko ei ole elämää hallitsevaa ja kokonaisvaltaista. Väkivaltaan on myös tavallaan turruttu ja se on normalisoitunut osaksi ihmisten elämää. Tämä turtuminen voi olla merkki siitä, että altistuessaan paljon esimerkiksi mediaväkivallalle ihmiset tottuvat väkivaltaan. Toisaalta turtuminen voidaan nähdä eräänlaisena puolustusmekanismina. Jos kaikki nähty ja koettu väkivalta tämän päivän elämässä aiheuttaisi pelkoa ja ahdistusta, olisi ihmisten elämä todella ahdistavaa.

Huolestuttavana asiana tuloksissa ilmeni nuorten käsitykset siitä, että väkivaltaisuus maailmassa on lisääntynyt. Tässä voidaan tietysti miettiä, mihin nuoret vertaavat tätä väkivallan määrää, mutta käsityksenä sinänsä tämä on masentava. Suurimpina vaikuttajina tähän nuoret näkivät ihmisten asenteiden muutoksen ja mediaväkivallan suuren määrän ja lisääntymisen. Nuorten puheissa oli tunnistettavissa piirteitä Gerbnerin (Takala 1999) määrittelemistä syistä käsitysten muotoutumiselle. Hänen mukaansa ihmiset voivat nähdä maailman tavallaan ”selviytymisympäristönä”, eräänlaisena taistelutantereena jossa pitää yrittää selviytyä keinolla millä hyvänsä. Tämä kuva tulee siitä, kun media korostaa vaaroja ja uhkakuvia jolloin ihmisellä on taipumus tulkita esimerkiksi lähipiirin väkivaltilanteiden edustavan yleistä yhteiskunnallista todellisuutta eikä poikkeusta. Voidaankin pohtia sitä, ovatko ihmisten asenteet väkivaltaa kohtaan muuttuneet luonnostaan, vai toimiiko media todellakin niin vahvana asenteiden ja käsitysten muokkaajana, mitä annetaan ymmärtää. Nuoret näkivät väkivallan olevan myös joillekin se viimeinen keino millä saavuttaa esimerkiksi kunnioitusta muiden silmissä. Tämä toimiikin jollain tasolla, mutta loppujen lopuksi väkivaltaiset ihmiset

nähdään pikemminkin pohjimmiltaan säälistävinä ja yksinäisinä kuin kunnioitettavina.

Väkivaltaisuuteen vaikuttavina tekijöinä nuorten käsitysten mukaan toimivat ensisijaisesti ihmisten taidottomuus/kykenemättömyys puhua asioista avoimesti sekä media/väkivaltaviihde. Nämä teemat ilmenivät tutkimusaineistossa muiltakin osin hyvin voimakkaasti. Nuoret kokevat, että ihmiset yleisesti ottaen ovat huonoja puhumaan omista asioistaan, tunteistaan, ahdistuksestaan ja niin edelleen avoimesti. Keskustelutaidon puute nähtiin hyvin tärkeänä vaikuttajana ihmisten väkivaltaisuuteen. Nuorten mukaan jokaisen täytyy pystyä purkamaan tunteitaan ja ajatuksiaan jollain tapaa, ja jos muita purkamisen keinoja ei osata tai pystytää käyttämään, käytetään silloin usein väkivaltaa. Miksi sitten ihmisille tämä avoin puhuminen ym. on niin vaikeaa? Tähän kysymykseen vastauksen löytäminen vaatisi varmasti oman tutkimuksensa. Tuloksissa nuorten käsitykset mediaväkivallan vaikutuksista vastasivat hyvin pitkälti työni teoriaosan luvussa 4.4.4 Murrayn (1997) määrittelemiä kolmea pääsuuntaa, joiden mukaan vaikutukset ovat joko suoria, jolloin mediaväkivallalle altistuminen voi johtaa aggression ja väkivaltaisten ongelmanratkaisumallien syntymiseen, aliherkistäviä, jolloin mediaväkivaltaan turrutaan, tai aiheuttavat niin sanotun ”paha maailma”-syndrooman missä maailmaa aletaan todellakin pitämään vaarallisena ja pahana paikkana. Nämä pääsuunnat toistuivat nuorten haastatteluissa. Tutkimusaineistossa viitattiin jonkin verran myös alkoholin vaikutukseen ihmisten väkivaltaisuudelle. Nuorten käsitysten mukaan alkoholi voi tilanteesta riippuen lisätä väkivaltaista käyttäytymistä, mutta pohjimmiltaan syy on yleensä jokin muu kuin itse alkoholi. Alkoholin käyttö sinänsä nähtiin usein oireena henkisestä pahoinvoinnista, jos se aiheuttaa väkivaltaista käyttäytymistä.

Tutkimuksessa nuoret pohtivat myös mahdollisia keinoja vähentää väkivaltaa. Keinoista parhaana nuoret näkivät edelliseen liittyen sen, että ihmisten pitäisi oppia keskustelemaan asioista avoimesti niin perheen sisällä, koulussa kuin muutenkin elämässään. Nuorten käsitysten mukaan kouluorganisaatiolla olisi hyvät mahdollisuudet toteuttaa niin sanottua keskustelutaitojen opetusta ja asennekasvatusta. Kuitenkin nuoret kokivat perusteiden näille taidoille ja asenteille muodostuvan jo hyvin varhaisesta vaiheesta lähtien kotioloissa.

Vaikka tutkimukseni nuoret asuvat toisistaan paljon poikkeavilla alueilla, ei tarkoitukseni ollut lähteä tekemään vertailevaa tutkimusta. Päätin tavallaan katsoa

”mitä tuleman pitää”, eli jos jotain poikkeavuuksia nuorten välillä ilmenee, niin se on osa tuloksia. Tällaisia poikkeavuuksia ei kuitenkaan huomattavasti ilmennyt. Eroja oli lähinnä käsityksissä oman elinympäristön väkivaltaisuudesta ja sen pelkäämisestä. Toinen asia oli huumausaineista puhuminen väkivallan yhteydessä, mitä ei pienen paikkakunnan nuorten puheissa juurikaan ilmennyt. Tämä voitaneen nähdä positiivisena asiana. Muilta osin ei vertailukohteita todellakaan ilmennyt, joten nähtävästi nuorten käsitykset väkivallasta ja siihen suhtautuminen ei ole yhteydessä asuinpaikkakunnan kokoon tai sijaintiin.

Tutkimuksen luotettavuutta yleisesti pohdittiin luvussa 5.5. Mahdollisia syitä tuloksille on pohdittu osaltaan jo niiden esittämisen yhteydessä. Tutkimukseni tuloksia on hankalaa verrata muiden tutkimusten tuloksiin, koska vastaavaa tutkimusta ei ole juurikaan tehty. Tuloksista löytyy kuitenkin huomattavan paljon yhteneväisyyksiä tutkimuksen teoriaosaan. Nuorten käsitykset väkivallasta näyttäisivät vastaavan esimerkiksi useita teoriaosan määritelmiä. Aiempien vastaavien tutkimusten vähyyks olikin eräs suurimmista syistä halulleni tehdä tällainen tutkimus. Kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensä, voidaan tämänkin tutkimuksen osalta pohtia sen mahdollista yleistettävyyttä. Tutkimuksen tutkimusjoukko oli melko pieni, mikä sinänsä ei mielestäni vähennä tutkimuksen arvoa ja luotettavuutta, mutta näiden tutkimustulosten pohjalta ei ymmärrettävästi voida kovin merkittäviä yleistyksiä tehdä. Tämä ei ole tutkimuksen tarkoituksaan. Tutkimus antaa kuvan näiden nuorten käsityksistä ja suhtautumisesta väkivaltaan, ja toimii toivottavasti innoittajana jatkotutkimuksiin aiheesta.

Tutkimus antaa vastaukset tutkimusongelmiin siltä osin kuin vastauksia voidaan olettaa olevan edes olemassa. Tutkimuksessani ei ollut alustavaa hypoteesia, joten tutkimustuloksia kohtaan ei ollut olemassa oikeastaan minkäänlaisia ennakkoodotuksia. Menetelmänä fenomenografia ja sen yhteydessä temahaastattelu ja projektiiviset tehtävät sopivat mielestäni tutkimukseen hyvin, vaikkakin jotain olisi voinut tehdä toisinkin. Fenomenografia liittyy hyvin keskeisesti käsitysten tutkimiseen. Voidaan esimerkiksi pohtia sitä, olisiko suurempi tutkimusjoukko antanut perusteellisempia ja monimuotoisempia tuloksia. Myös projektiivisen tehtävän (kirjoitustehtävä) muotoilussa olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota kokonaisuuteen ja aikarajoihin. Ajan ja resurssien ollessa rajalliset, koen tutkimuksen kuitenkin onnistuneen suhteellisen hyvin. Tutkimuksen vaiheista ehdottomasti työläin ja vaikein oli tulosten kategoriointi. Koska en ole tehnyt vastaavanlaista

fenomenografista tutkimusta aiemmin, olen oletettavasti tehnyt prosessin aikana monia aloittelijan virheitä esimerkiksi kategorioinnissa ja tulosten kirjoittamisessa. Tutkimuksen teko on kuitenkin aina myös tutkijalle itselleen oppimistilanne jossa myös virheistä täytyy oppia. Toivottavaa on, että mahdolliset tekemäni virheet helpottavat mahdollisia jatkotutkimuksia ja auttavat tutkimusmenetelmien kehittämisessä. Itse näen tutkimukseni siinä mielessä tärkeänä, että tällä alueella ei tutkimusta todellakaan ole tehty kovinkaan runsaasti, ja koenkin että tutkimukseni lisäsi tietoa tällä alueella vaikka mitään merkittäviä uusia teoreettisia ja tieteellisiä totuuksia se ei tuottanutkaan. Näkisin tällaisen tutkimuksen hyvin tärkeänä jatkossakin nuorisotyön, koulutuksen ja kasvatuksen kehittämisen edistämässä. Mielestäni tämän päivän nuorisotutkimuksessa tulisi panostaa käsitys- ja asennetutkimukseen, jonka avulla päästäisiin syvemmälle nuorten maailmaan ja ajatuksiin, mikä taas helpottaisi esimerkiksi väkivaltaa ehkäisevää työtä ja asennekasvatusta. Ahosen (1994, 158) mukaan fenomenografinen tutkimus on luonteeltaan hyvin lähellä opetusta ja kasvatusta. Sen harjoittaminen auttaa opettajia ja kasvattajia kiinnittämään entistä enemmän huomiota siihen, mitä oppilaan tai esimerkiksi nuoren tasolla tapahtuu, eli miten hän ajattelee. Tutkimuksessani nuorten käsitysten kirjo vaihtelee sisällöllisesti ja laadullisesti. Tätä käsitysten kirjoa pystytään fenomenografisen tutkimuksen keinoin kartoittamaan ja näin käyttämään hyväksi muun muassa nuorisotyössä, kasvatuksessa ja koulutuksessa.

Lähteet:

- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa: Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä. 113-160.
- Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Bogdan, R. & Bikle, S. 1992. Qualitative Research for Education. An Introduction to Theory and Methods. Boston: Allyn and Bacon.
- Candy, P.C. 1989. Constructivism and the Study of Self-direction in Adult Learning. *Studies in the Education of Adults* (21)2, 95-116.
- Chandras, K.V. 1999. Coping with adolescent school violence: implications for counseling. *College Student Journal* 2, 302-312.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Funk, J.B. & Elliot, R. 1999. The Attitudes Towards Violence Scale. *Journal of Interpersonal Violence* 11, 1123-1137.
- Furth, H. 1980. *The World of Grown-ups. Children's Conceptions of Society*. New York: Elsevier.
- González, V.E. 1992. On Human Attitudes. Root Metaphors in Theoretical Conceptions. Göteborg studies in educational sciences 85. Göteborg: Vasastadens Bokbinderi AB.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Porvoo: WSOY.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. 1998. Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus. Helsinki: Edita.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. 1980. Kasvatustietoisuus ja kasvatuskäsitykset. Teoreettinen tarkastelu. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja 88.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1982. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997/2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

- Hoikkala, T. 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Helsinki: Gaudeamus.
- Hynninen, T. & Haapasalo, J. 1996. Miksi aggressiiviset ja vetäytyvät lapset eivät ole suosittuja? *Psykologia* 31, 194-198.
- Härkönen, U. 1996. Naiskasvattajien käsityksiä tyttöjen ja poikien työn tekemisestä sekä äitien ja isien työkasvatuksesta. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja 28.
- Hätönen, H. 1992. Aikuisten oppiminen ja opettaminen. Kognitiivisen oppimisenäkemyksen ja toiminnan teorian soveltaminen aikuiskoulutuksessa. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Jackson, C. & Foshee, V.A. 1998. Violence-related Behaviors of Adolescents: Relations with Responsive and Demanding Parenting. *Journal of Adolescent Research* 3, 343- 360.
- Jenkins, E.J. & Bell, C.C. 1997. Exposure and Response to Community Violence Among Children and Adolescents. Teoksessa: J.D. Osofsky toim. *Children in a Violent Society*. New York: The Guilford Press. 9-31.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1978. Väkivalta ja itsetuho. Helsinki: Otava.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Aggressiivinen lapsi. Helsinki: Otava
- Knutagård, H. 1999. We have to meet young people where they are – in new social contexts and youth cultures. Teoksessa: V. Puuronen toim. *Youth in Everyday Life Contexts*. Joensuun yliopisto, Psykologian laitoksen tutkimuksia 20, 229-248.
- Kurikka, P. 1997. Elämän eväät. Tutkimus nuorten käsityksistä koulutuksesta, työstä ja moraalista. Nuorten Suomi 2001- tutkimus nro 3. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.
- Kyröläinen, R. 1988. Syyt? Uhrit? Tekijät? Erilaisia käsityksiä väkivallasta. *Sosiaaliturva* 11, 532-534.
- Laine, K. 1985. Käsitteistä, käsityksistä ja maailmankuvasta. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. *Kasvatus*, 16 (1), 16-19.
- Laine, K. 1992. Opiskelijoiden kasvatus-, opetus- ja oppimiskäsitykset 1. Lastentarhan-, luokan- ja aineenopettajaksi opiskelevan käsitysten kuvaaminen. *Julkaisusarja A:155, OKL*. Turun yliopisto.
- Larsson , S. 1986. *Kvalitativ Analys – Exemplet Fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.

- Linn, M. C. & Songer, N. B. 1991. Cognitive and Conceptual Change in Adolescence. *American Journal of Education* 99, 379-417.
- Marton, F. 1981. Phenomenography – Describing Conception of the World Around us. *Instructional Science* 10. Amsterdam: Elsevier Scientific Publishing Company.
- Murray, J.P. 1997. Media Violence and Youth. Teoksessa: J.D. Osofsky toim. *Children in a Violent Society..* New York: The Guilford Press.72-96.
- Mustonen, A. 1991. Aggressio Suomen televisiossa. Yleisradion tutkimusraportti 9. Helsinki: Hakapaino.
- Mustonen, A. 1997. Media Violence and its Audience. Jyväskylän yliopisto, Psykologian laitoksen julkaisuja. 135.
- Niemi, P. M. 1988. Family Interaction Patterns and the Development of Social Conceptions in the Adolescent. *Journal of Youth and Adolescence* 17, 429-443.
- Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.
- Opetushallitus 1994. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Painatuskeskus.
- Pakaslahti, L. 1999. Nuorten aggressiivinen käyttäytyminen sosiaalis-kognitiivisessa tiedonkäsittelyn viitekehyksessä. *Psykologia* 34, 97-100.
- Patrikainen, R. 1997. Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys luokanopettajan pedagogisessa ajattelussa. Joensuun yliopisto, Kasvatustieteellisiä julkaisuja. 36.
- Pellegrini, A.D. 1987. *Applied Child Study: a Developmental Approach.* Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Perttu, S. & Söderholm, A-L. 1998. Väkivaltaa kokeneiden auttaminen, opas ammattihenkilöstölle. Sosiaali- ja terveysministeriö. Oppaita1 fin. Helsinki: Edita.
- Piaget, J. 1988. *Lapsi maailmansa rakentajana.* Porvoo: WSOY
- Piaget, J. & Inhelder, B. 1977. *Lapsen psykologia.* Jyväskylä: Gummerus.
- Pikas, A. 1990. *Irti kouluväkivallasta.* Helsinki: Weilin + Göös.
- Pramling, I. 1983. *The Child's Conception of Learning.* Göteborgs Universitet. Institutionen för pedagogik, 46.
- Pulkkinen, L. 1984. *Nuoret ja kotikasvatus.* Helsinki: Otava.
- Pulkkinen, L. 1997. *Lapsesta aikuiseksi.* Porvoo: WSOY.

- Puuronen, V. 1997. Johdatus nuorisotutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Porvoo: WSOY.
- Salmivalli, C. 1995. Kiusaajat, uhrin - ja ne muut: Kouluväkivalta ryhmäilmionä. *Psykologia* 30, 364-372.
- Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Helsinki: Gaudeamus.
- Schwab-Stone, M., Chen, C., Greenberger, E., Silver, D., Lichtman, J. & Voyce, C. 1999. No Safe Haven II: The Effects of Violence Exposure on Urban Youth. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 38, 359-367.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Takala, A. 1981. Peruskoulun oppilaiden kognitiivisesta, sosiaalisesta ja eettisestä kehityksestä heidän kirjoittamiensa aineiden valossa. Joensuun korkeakoulu. *Kasvatustieteen osaston julkaisuja*, 16.
- Takala, E. 1999. Ihmiset alkavat varautua vaaraan. *Psykologia* 4, 22-24.
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. *Kasvatus* 22(5-6). 387-398.
- Vilkko-Riihelä, A. & Bergström, M. 1994. Uuden lukion psykologia 3. Kurssi 4. Porvoo: WSOY.
- Voutilainen, T. 1990. Miten keskustelua tiedonkäsityksestä olisi käytävä? Teoksessa: Yrjönsuuri, R. & Laukkanen, R. 1990. Opetuksen mahdollisuuksia. Keskustelua tiedosta, oppimisesta ja kasvatuksesta. Helsinki: Valtion painatuskeskus. 57-65.
- Vygotski, L.S. 1982. Ajattelu ja kieli. Suomentanut Klaus Helkama & Anja Koski-Jännes. Espoo: Weilin & Göös.
- Wagner, E.F. 1996. Substance Use and Violent Behavior in Adolescence. *Aggression and Violent Behavior* 4, 375-378.

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Nuoren taustatietoja:

- ikä, sukupuoli
- perhetausta
- koululuokka

Mitä nuoren käsityksen mukaan on väkivalta?

- miten ymmärretään käsite?
- mitä tulee mieleen sanasta?
- millaisia väkivallanmuotoja on?
- miten ja missä sitä ilmenee?
- millainen ihminen on väkivaltainen/ millainen on väkivaltainen ihminen?

Miten nuori suhtautuu väkivaltaan?

- pelottaako maailman/ ympäristön mahdollinen väkivaltaisuus ja miltä väkivalta ”tuntuu”?
- onko oman käsityksen mukaan väkivalta lisääntynyt ja onko sitä ympäristössä liikaa?
- jos on, niin miksi?
- miksi väkivaltaan turvaudutaan/ sitä käytetään?
- miksi esim. nuori käyttäytyy väkivaltaisesti?
- mikä vaikuttaa ihmisen väkivaltaisuuteen?

Mitä nuori itse tekisi vähentääkseen nuorten/ ihmisten väkivaltaisuutta?

- mitä pitäisi tehdä?

Liite 2: Kysely

Hoi!

Muistathan kun haastattelin sinua omaa pro gradu-tutkimustani varten. Nyt tarvitsisin lisää apuasi. Pyydän sinua nyt siis kirjoittamaan oman mielesi mukaan (kysymysten avustamana) väkivallasta. Olen kirjoittanut sinulle tähän ohjeet "lehtävää" varten.

Seuraavilla sivuilla on erinäisiä kysymyksiä väkivallasta tarkentavine kysymyksineen. Kirjoita kustakin aiheesta niin paljon asiaa kuin mieleesi tulee. Vastauksiasi ei pääse lukemaan kukaan muu kuin minä. Kysymyksiin ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia; kirjoita omien mielipiteillesi, käsityksesi ja suhtautumisesi mukaan! Kirjoita vastauksesi niille varattuihin tyhjiin tiloihin. (jos paperi loppuu kesken, niin kirjoita irtopaperille!) 😊

Kiitän sinua todella paljon vaivannäöstäsi ja toivon että myös sinä olet saanut jotain "irti" yhteistyöstämme käsitellessämme näinkin vakavaa aihetta kuin väkivalla.

KIITOS ja aurinkoista kesän odotusta!!!

*Terveisin,
Nea Porsanger*

(jatkuu)
(liite 2: kysely jatkuu)

1. *Kuvailo väkivaltaista ihmistä.*

esim:

- *millä tavalla käyttäytyy väkivaltainen ihminen?*
- *onko väkivaltaisilla ihmisillä jotain tiettyjä luonteenpiirteitä?*
- *näkyykö väkivaltaisuus ihmisessä ulospäin jokapäiväisessä elämässä?*

2. *Koetko itse olevasi väkivaltainen?*

esim:

- *miten ja milloin se ilmenee?*
- *mistä väkivallaisuutesi voisi johtua?*
- *ovatko kaikki ihmiset joskus väkivaltaisia?*

3. *Miksi väkivaltaa käytetään?*

esim:

- *miksi lapset käyttävät?*
- *entä nuoret?*
- *entä aikuiset?*
- *mitä väkivallalla pyritään saavuttamaan?*